

Een Schaaap in 's levens woesteni

door
M.V.D. STAAL

J.M. BREDEE'S
UITGEVERS MIJ ROTTERDAM

Jan
Wiegman

EEN SCHAAP IN 'S LEVENS WOESTENIJ

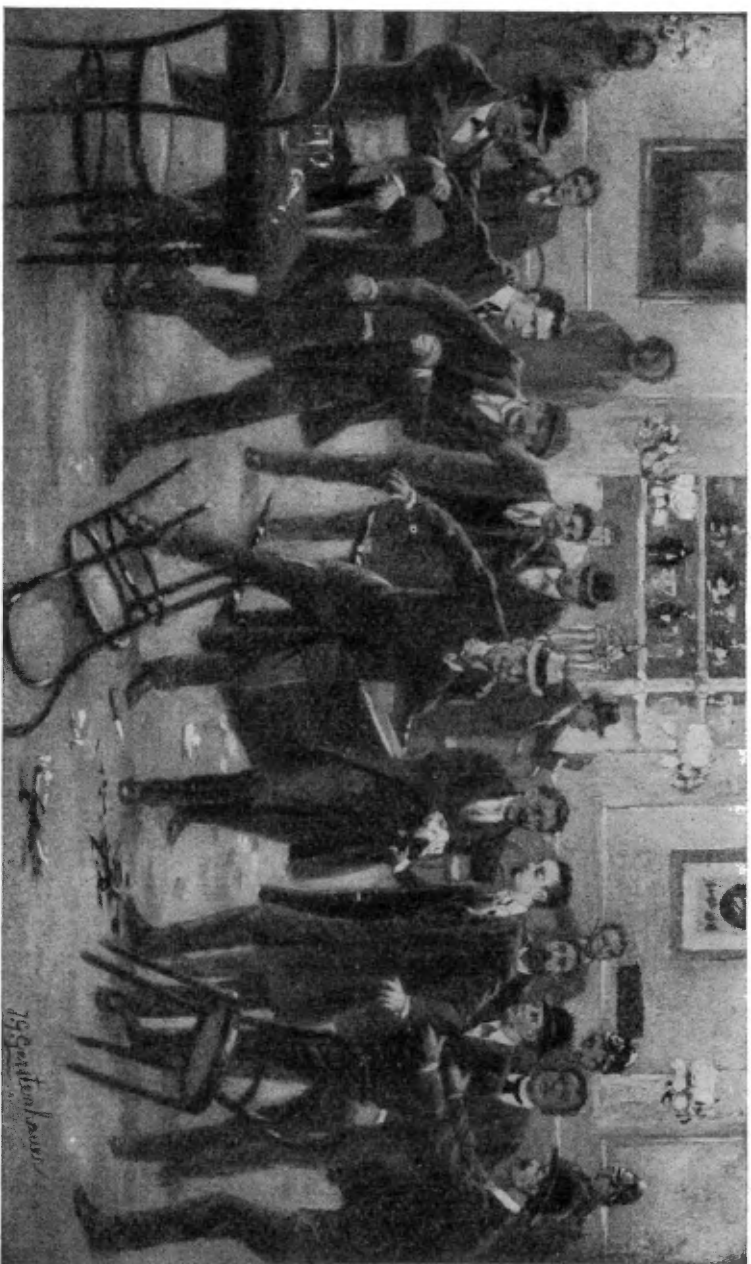
DOOR

M. VAN DER STAAL

DERDE DRUK

J. M. BREDÉE'S BOEKH. EN UITGEVERS-MIJ. N.V.
ROTTERDAM

Stoelen vielen omver; tafeltjes met glazen en flesschen werden omgeworpen. (Blz. 59).

Willem, van wien ik ga vertellen, heb ik gekend. Zijn naam moest ik vanzelf veranderen. En ook kan ik om begrijpelijke redenen niet alles, wat er met Willem gebeurd is, meedeelen, gelijk ik het weet.

Maar wát ik vertel, is wáárheid.

Zoo is 't wáár, dat er bij Willems ziekbed, waarvan ieder dacht, dat het zijn sterfbed zou worden, zoo verkeerd en zondig is gebeden of liever is gedwongen om Willems herstel.

Andere gebeurtenissen zijn eveneens zeer getrouw, voorzoover dit mogelijk was, weergegeven.

Ik hoop, dat de jonge vrienden uit deze geschiedenis véél mogen leeren; vooral dat ze 't mogen zien, dat God te dienen en Hem lief te hebben zulk een heerlijke zaak is.

I.

Een Kerstnacht, om nooit te vergeten.

Kerstnacht!

Rondom de kribbe, waarin het Kindeke lag, stonden de herders uit de velden van Bethlehem. Ze hadden de Blijde Boodschap gehoord, dat heden de Zaligmaker, de Beloofde, geboren was. En terstond gingen ze toen naar den stal, om Hem te aanbidden.

Het moet wel een treffend gezicht zijn geweest: die herders met van blijdschap en dankbaarheid stralende oogen in de nabijheid van den Goeden Herder.

Die eenvoudige, arme lieden immers wisten het zoo goed uit eigen ervaring, hoe een schaap niet buiten den herder kan. Want dat schaap dwaalt dan af, ver-weg vaak, zoodat het niet uit zich-zelf de schaapskooi terugvinden kan.

En ze wisten het ook, omdat de Heere God het hun geleerd had, hoe het voor hen ónmogelijk was, den Hemel te vinden en binnen te gaan, zonder dat er een Helper was, een Herder

Vele malen is sinds dien éénigen Kerstnacht de geboorte van den Heere Jezus herdacht. Men is dan blij geweest en men jubelde van dien stillen, heiligen

nacht; men wenschte elkander geluk en gaf geschenken; men richtte Kerstboomen op; men vierde feest in familie- en vriendenkring. . . . Was er bij dit alles wel een in aanbidding nederknielen voor het Kind? Voelde men in het hart iets van de hemelsche blijdschap, die de arme herders van Bethlehem hebben gesmaakt?

Het is in Rotterdam met vele menschen o zoo diep treurig gesteld in den Kerstnacht. Die avond en nacht worden gebruikt voor allerlei feesten en partijen, waar de zoete naam Jezus niet met liefde en eerbied wordt genoemd, maar waar men alleen als een vloekwoord dien bezigt. En op straat zijn de menschen in die gewijde uren nog schrikkelijker en bandeloozer dan anders vaak; en dan wordt er in de herbergen en kroegen soms op eene ergerlijke manier huis-gehouden. . . .

De herders van Bethlehem zijn zeker wel eens met hun kudde in woeste plaatsen gekomen, waar geen voedsel groeide voor de schapen; waar geen beekjes stroomden om de kudden te drinken. Onrustig hebben dan die schaapjes daar heen en weer geloopt; het geblaas der beesten moet als een naar geschrei in de ooren der herders hebben geklonken. Zoo vlug ze dan konden, gingen de herders een weide zoeken, waar volop spijze was.

De groote stad Rotterdam lijkt ook een dorre, woeste plaats vele avonden en nachten; maar vooral in den Kerstnacht valt het op, hoe ongelukkig de

arme menschen zijn, die buiten Jezus leven; die niet naar de stem van den Goeden Herder willen luisteren, als Hij roept en een plaats aanwijst, waar zielevoedsel en ziele drank om niet te verkrijgen is.

Er is een groote, dorre woestenij in Rotterdam, waar vele verloren schapen ronddolen....

Zoekt de Goede Herder ze?

Ja, Hij zoekt ze! Want Hij kent de schapen van Zijn stal en zoekt ze overal!

In het mooie Westen van Rotterdam, waar het gewoel van het groote stadsleven zelden wordt gehoord of gezien, was het op een Kerstnacht, nu enkele jaren geleden, heel stil. Slechts de langzame stap van den zijn wijk-afloopenden politie-agent klonk door de stille straten. Enkele late thuis-komers buiten rekening gelaten, kon men zeggen, dat heel het rustige Westen sliep.

In de woning van moeder Haagdoorn was er echter geen vredige rust, al was ze ook in haar bewegingen zoo stil, als dit maar eenigszins mogelijk was.

Zij waakte er bij het bed van haar eenig kind, den acht-jarigen Willem, die gevaarlijk ziek was. De dokter had het hoofd geschud nog dezen avond, toen hij voor de tweede maal dien dag was komen kijken. En in zijn oogen had moeder iets gelezen, dat haar vreezen deed voor het leven van haar kind.

„Ik wil het u niet verbergen,“ — zei hij bij het

heengaan — „maar het zal een wonder zijn, als hij het haalt. Als die koorts maar wat verminderde; doch ik vrees er voor. Er is echter” — ging hij voort, ziende hoe zijn mededeeling haar verschrikte — „nog hoop, zoolang er leven is.”

Hoop? Moeder Haagdoorns gemoed werd verscheurd door wanhoop. Dat lieve kind zoo te zien in ijlende koortsen was allerverschrikkelijkst!

Hoor, daar begon dat vreeselijke ijlen opnieuw.

„Moeder, moeder.... hoor.... ik hoor ze zingen.... Ik wil meezingen.... ik moet.... er uit.... Ik ken het versje immers ook.... ik.... ik....”

Hij richtte zich onder die woorden half op in bed en wees de kamer rond, terwijl hij verwilderde blikken om zich heen wierp. De dekens had hij van zich afgeworpen, alsof hij inderdaad uit bed wilde.

Nu viel hij weer terug in de kussens en lag stilkreunend van pijn geheel machteloos neer.

Moeders hand rustte zacht op het van koortsvuur gloeiend voorhoofd.

Die vreeselijke opgewondenheid duurde nu al eenige uren. Soms kon hij minuten-lang zoo onbewegelijk stil liggen, dat zijn moeder vreesde, dat nu het einde kwam. Maar dan in-eens ging er een schok door het zwakke lichaampje en riep de arme jongen in gillende woorden, wat hij meende te hooren of te zien. Dan trachtte de trouwe verpleegster hem te bedaren. Zachte, sussende woordjes zei ze, die hij toch niet verstond, want hij gaf er geen antwoord op.

Moeder had zèlf die zware koorts en willen verdragen, die pijnen in het hoofd willen doorstaan; als het maar had gekund. Dat Willem, haar kleine, lieve Willem, zoo leed, deed haar dubbel pijn. En als er dan weer zoo'n koortsaanval kwam, stond ze over zijn bedje heengebukt en deed ze alles, wat ze meende dat goed was, om dat vreeselijke lijden te verzachten. Maar, helaas, ze was machteloos, om te helpen.

Ze was moe de arme moeder; afgetoed van het angstige zorgen overdag en het waken des nachts. Want al hadden de bovenburen ook aangeboden om dien nacht moeders taak over te nemen, zij wilde er niets van weten.

„Als 'k hem moet missen,“ — zei ze schreiend — „dan wil 'k zoo lang mogelijk bij hem zijn.“

Bovendien voelde ze zich dubbel-verplicht, om zelf bij Willem te blijven, omdat zijn vader op zee was. Als die er geweest was, ja, dan was 't wat anders; doch nu moest zij, meende ze, de zorg, die Willems vader aan het zieke kind had kunnen wijden, overnemen; nu was zij vader en moeder tegelijk.

En dat ze nu zoo machteloos was!

Ze mocht de burens roepen, hadden ze gezegd. Maar die konden immers ook niet helpen. En liefst toch was ze, als het er op aankwam, met haar lieven jongen alleen. Vreemde oogen behoefden haar smart niet te zien.

Stil! Daar bewoog Willem zich weer.

„Pijn, pijn!" — riep hij, op zijn hoofd wijzend.

„Hier is moeder, mijn jongen," — zei moeder zacht. — „k Zal het kussen even opschudden, dan lig je wat beter."

Maar Willem merkte het niet. Blijkbaar hoorde hij andere woorden. Eerst heel zachtjes en met beverige stem, doch toen luider en vaster, zong hij de woorden na van het lied, dat hij meende te hooren:

In 't wilde zwierf het schaapje rond,
 Verdwaald in donk'ren nacht;
 Maar Hij, Dien ons de Vader zond,
 Heeft het teruggebracht.
 Hij kent.....

De laatste woorden zei hij half fluisterend. Maar toen hoorde moeder niets meer. Wat ze zag echter, deed haar smart ondragelijk worden. Achterover lag Willem, het hoofd diep in het kussen, de mond half open, de ademhaling kort en hijgend en een bleekheid als van een doode over zijn gezichtje.

Toen viel ze neer op de knieën en luid riep ze uit: „O, Heere, hij sterft; maar neen, dat kan niet. Heere, hij moet blijven leven; ik wil hem niet missen. Laat mijn Willem leven. Neem mij weg, maar hem niet. O, God, als ik hem moet missen, mijn lieven Willem, dan heb ik niets meer. Hij mag niet sterven....!"

Willems moeder dacht in deze oogenblikken enkel aan haar zieke. Alléén Willem zag ze, hèm, en niemand anders.

Kort duurde dit roepen. Toen richtte ze zich op, om naar Willem te zien. Ze dacht, dat hij lag te sterven.

Maar wat was dat? Zag ze goed? De mond van den kleinen lijder was gesloten en de ademhaling ging rustig, al was ze ook zwak. Ook was er niet meer die akelige, angstaanjagende bleekheid. Rustig lag hij daar nu, als sliep hij.

Zou Willem, haar lieve Willem, gered zijn? Zoo dicht bij de poorten des doods en toch ontkomen?

Met angstige spanning bespiedde ze nu den zieke. Ze voelde zijn hoofdje — het was niet meer zoo klam van koortszweet. Ja, werkelijk, ze bedroog zich niet: Willem was rustig nu.

O, ze had 't wel willen uitschreeuwen van blijdschap. Maar gelukkig kon ze zich bedwingen en heel stil stond ze op, om bij de tafel te gaan zitten, opdat ze niet Willems slaap misschien zou storen. Doch haar oogen bleven gericht op het geliefde kind, dat ze nu nog meer liefhad, omdat het — zóó dicht bij den dood — haar als het ware voor de tweede maal was geschonken.

Een wonder!

De dokter had van „een wonder, als hij het haalt” gesproken.

Moeder Haagdoorn had wel eens gehoord van ziekten met een crisis; ziekten, waarin een tijd voorkwam, dat of de dood of het leven overwon. En ze

wist ook, dat Willems krankheid zulk een ernstige ziekte was.

Het was voor haar een ontspanning na al den doorgestanen angst, toen ze begreep, dat de crisis voorbij was. Wat ze in die oogenblikken had gevoeld, toen hij daar als stervende neerlag, kon ze onmogelijk onder woorden brengen. Liever echter leed ze de meest onduldbare pijnen aan het lichaam dan in zulk een toestand haar lieveling te moeten aanschouwen, zonder ook maar eenigszins hem te kunnen helpen.

Het wonder, waarvan de dokter had gesproken, wàs geschied!

En nu voelde moeder Haagdoorn wel, Wie dat wonder had gewrocht. Hij was het, tot Wien ze daar straks geroepen had, de Almachtige Beschikker over leven en dood.

Hem danken moest ze, voelde ze. En neervallend op de knieën, dankte ze uit de volheid van haar hart den Heere voor dit wonder, voor Zijn genade . . .

Willem eischte nog wel zorgen. Al sliep hij nu en al hoefde ze niet telkens hem bij te staan, ze durfde toch niet zich ter ruste te begeven. Zoodra hij wakker werd, moest ze en wilde ze bij hem zijn.

Moeder ging in gedachten de laatste doorleefde uren na. Inzonderheid kwamen haar de woorden voor den geest, die het zieke jongske in zijn ijlen had gesproken. Toen reeds had het haar getroffen, dat hij blijkbaar telkens aan het Kerstfeest dacht. Maar ze had geen tijd en geen lust ook, om in die oogen-

blikken daar diep over na te denken. Doch thans was het anders en met een wonderlijk gemengd gevoel van vreugde en smart zei ze zachtjes de woorden na, die Willem in zijn koorts had gezongen:

In 't wilde zwierf het schaapje rond,
 Verdwaald in donk'ren nacht;
 Maar Hij, Dien ons de Vader zond,
 Heeft het teruggebracht.....

Nog een paar woorden had Willem gezongen en toen kon hij niet meer. Maar moeder wist wel, wat er verder volgde. Ze had het immers zoo vaak al van Willem gehoord, dat ze de drie versjes van buiten kende.

O, ze vond dat liedje zoo mooi; vooral ook om dat gebed, dat telkens herhaald werd.

Moeder Haagdoorn vervolgde het lied van den Goeden Herder en het verloren afgedwaalde schaapje:

Hij kent de schapen van Zijn stal;
 Hij zoekt ze overal!
 O, Goede Herder, zoek ook mij
 In 's levens woestenij!

Met tranen van aandoening in het oog kwamen nu de woorden van het tweede en derde vers moeder Haagdoorn voor de aandacht:

Op dorre weide zonder spijs
 Van honger half vergaan,
 Zag Hij het uit Zijn Paradijs
 Met groot' ontferming aan.

Hij kwam, Die nu het schaapje leidt
 En als een Herder weidt!
 O, Goede Herder, voer ook mij
 Uit 's levens woestenij!

Van doorn en distel wreed verscheurd,
 Verworden tot den dood,
 Heeft Hij het schaapje opgebeurd,
 Gedragen in Zijn schoot.
 Die Herder steunt, geneest, verbindt
 't Verloor'ne, dat Hij vindt.
 O, Goede Herder, red ook mij
 Van 's levens woestenij!

Moeder ging weer naar Willems bedje. Wat lag hij er nu rustig. Maar ook: wát had hij geleden. Dat kon ze nu goed zien, nu de koorts niet meer woelde in zijn lichaampje en zijn wangen kleurde.

„Och, als mijn jongen óók een schaapje van den Goeden Herder wezen mag,” — zuchtte ze — „dan is hij eenmaal gelukkig te noemen. Hij heeft hem in deze ziekte geholpen, en — voorzoover ik zien kan — is het gevaarlijkste oogenblik nu voorbij. Dat is Zijn ontferming geweest. Och, of de Heere hem weiden wilde, gelijk een herder zijn schaapjes; dán was hij veilig. . . . Heere, doe dat, om Jezus' wil!” — bad ze. . . .

Het was een nacht voor moeder Haagdoorn, om nóóit te vergeten; een Kerstnacht, waarin bange vrees en groote moedersmart plaats maakten voor blijdschap en moedergeluk.

Ze had haar kind mogen behouden!

Was er op aarde grooter geluk voor haar denkbaar?

II.

Wat moet dat worden?

Kapitein Haagdoorn, Willems vader, was een echte zeeman. Hij hield van de groote ruimte, waar niets gezien wordt dan lucht en water. Aan wal had hij, behalve de eerste paar dagen dan dat hij er was, geen rust.

Er was dan ook schier geen land, waar hij op zijn reizen nooit was geweest. Hij had de zeeën doorkruist van den éenen Poolcirkel tot den anderen en was zelfs eens tot diep in de Noordelijke IJszee doorgedrongen, waar wekenlang het matte zonnelicht niet ophield te schijnen. Hij kende in de Stille Zuidzee de talloze eilandjes even goed of beter nog misschien, dan een Rotterdamsche schooljongen de namen der straten en havens van zijn woonplaats. En hoe vaak hij wel de wateren van den Indischen Archipel met zijn schip doorkliefd had, wist hij niet met zekerheid te zeggen. Met de gele bewoners van China en Japan, met de zwarten van Afrika, met de rooden en koperkleurigen uit andere deelen der aarde had hij achtereenvolgens kennis gemaakt. In één woord: hij was overal geweest.

Lange jaren had hij als het ware de geheele wereld tot zijn vaderland en het schip tot zijn woonplaats gehad. Sinds zijn huwelijk echter had hij om der wille van zijn vrouw minder zijn lust tot zwerven bot gevierd. Maar toch was hij geregeld drie vierden van het jaar aan boord van zijn schip en brandde de grond hem schier onder de voeten, als hij eenige weken thuis was geweest.

Toen Willem geboren werd, dobberde zijn vader ergens in de Middellandsche Zee en eerst een paar maanden later hield hij zijn „jonge zeeleeuw”, gelijk hij hem noemde, in de sterke armen.

„Nü blijf je zeker niet meer zoo lang weg?” — vroeg zijn vrouw hem toen schertsend.

Lachend antwoordde hij daarop:

„Je weet wel, wat het middel is, om altijd bij elkaar te blijven? Op mijn schip is best nog plaats voor jullie beiden.”

„Neen, o neen,” weerde moeder af. — „Van de zee moet ik niets hebben. 'k Vond het al akelig, toen ik indertijd dat reisje met je gemaakt heb naar Engeland.”

„Dat wipjel” — wierp de kapitein zijn vrouw plagend tegen.

„Ja, juist, dat wipje. Maar het duurde mij veel te lang. Dààrom: dag-aan-dag niets te zien dan water en nog eens water, zou mij heel niet lijken. En dan, verbeeld je man, mijn Willem op zee, óók als het stormt en het schip”

„Tut, tut!“ — suste de vader. — „Je Willem is even zoo goed m i j n Willem en je zult het zien, hoor, hij wordt net zoo'n zeebonk als ik. Wat zeg je ervan, jonge zeeleeuw?“

De jonge zeeleeuw, die op dat oogenblik hoog boven vaders hoofd geheven werd, antwoordde niet. Het kind had er vanzelf niet de minste bewustheid van, dat er nu reeds over de vraag „w a t z a l h i j w o r d e n?“ gesproken werd. En gesproken door den vader — al was het ook met een glimlachje naar moeders kant! — met ernst. Want de zee, de z e e — er was niets heerlijkers te bedenken!

Maar moeder meende het ook ernstig, toen ze zei: „En i k hoop, dat hij later een beroep mag kiezen, dat minder gevaarlijk is en dat hij nooit. . . .“

Ze voltooide den zin niet, omdat ze zag, dat dit antwoord haar man niet aangenaam was. Doch — ze kon er niets aan doen — terugnemen, wat ze gezegd had, was haar onmogelijk.

Telkens, als de kapitein van zijn reizen terugkeerde, viel er zulk een woordenwisseling voor. Ja, toen Willem zoo oud werd, dat hij naar school ging, gebeurde het meer dan eens, dat de verschillende wenschen van beide ouders oorzaak werden van huiselijk ongenoegen. De twist werd dan wel weer spoedig bijgelegd, doch. . . . het meenings-verschil bleef.

Willems ziekte evenwel bracht een grooten ommekeer tot stand.

Toen hij weer geheel hersteld was, zei de dokter tot zijn moeder, dat zij de uiterste zorgen omtrent hem moest in acht nemen. Hij was teer en zou het blijven ook. En later zou hij geen zwaren arbeid mogen doen, want noch zijn hoofd noch zijn lichaam zouden daartegen bestand zijn.

Kapitein Haagdoorn hoorde, toen hij thuis kwam, met groote spijt, wat de dokter gezegd had. Hij werd bevreesd, dat één zijner liefste wenschen nimmer in vervulling zou gaan. Maar hij zette de voor hem onaangename gedachte, dat zijn zeeleeuw een landrot zou worden met kracht ook van zich af, omdat hij innig-blij was, dat Willems leven behouden was gebleven.

Willem was en bleef vaders lieveling evenals hij het die van zijn moeder was. En hij werd vertroeteld, het eenig kind, door den vader, die hem zoo zelden zag en, als hij thuis kwam, geen kwaad in hem wilde zien; vertroeteld ook door de moeder, die vooral na zijn ziekte vreesde, dat iedere opwinding hem zou kunnen schaden en daarom hem in bijna alles, wat hij wenschte, toegaf. . . .

En Willem Haagdoorn werd bij den dag meer ondeugend!

III.

Een jonge deugniet.

„Willem, het is al haast twee uur; nog maar tien minuten. Je moet gauw naar school, kind"

„Och neen; ik heb geen zin," — zei Willem.

„Wat is dat nu? Geen zin? Maar jongen, dan leer je immers niet; dan blijf je zitten, als alle andere kinderen een klas hooger gaan. Er scheelt je toch niets?"

De eerste woorden zei moeder Haagdoorn met iets ongeduldigs in haar stem, doch ze eindigde met de bezorgde vraag, die Willem al zoo vaak gehoord had. En hij, partij trekkende van die bezorgdheid, antwoordde:

„Ja, ik heb pijn in mijn hoofd en ik ben zoo moe."

„Nu," — zei moeder — „dan moet je vanmiddag maar thuis blijven. Ga dan dáár, in vaders stoel, rustig zitten. Hier heb je een mooi boek met platen; kijk daar maar in."

„Goed moeder," — was het antwoord van Willem, die wát in zijn schik was, dat hij niet naar die akelige school hoefde. Het was ook zoo'n nare middag! Eerst moesten ze rekenen en dan hadden ze taalles, twee dingen, waaraan hij vreeselijk het land had.

Een minuut of tien zat hij stil het platenboek te bekijken, dat zijn moeder hem gegeven had. Doch toen verveelde hem dit blijkbaar al. Hij stond ten-

minste eensklaps bij moeder in de keuken, die daar volop werk had, en vroeg:

„Mag ik niet even op straat? Dat doe ik veel liever dan in huis zitten.”

„En je was zoo moe?” — gaf moeder ten antwoord.

Willem wist niet zoo spoedig een geschikt antwoord te vinden.

„Was het dan misschien niet waar, wat je zei?”

Er kwam een onrustige trek op het gezicht van moeder Haagdoorn. En dat was niet zonder reden. Want herhaaldelijk in den laatsten tijd had ze haar jongen op onwaarheidspreken betrapt. Eerst had ze het terstond aan hem kunnen merken, als zijn antwoorden leugenachtig waren: een roode kleur en afgewende oogen zeiden het haar dan. Maar nu al eenige malen had Willem iets gezegd, dat — zonder dat zij op het oogenblik zélf hiervan eenig vermoeden had — niet overeenkomstig de waarheid was. Gewaarschuwd had ze hem bij zulke gelegenheden; ernstig en met moederlijke liefde had ze hem op het verkeerde en zondige van liegen gewezen. Willem beloofde iederen keer weer beterschap; hij zou het niet weer doen, zei hij. Doch ook telkens weer opnieuw werd zijn moeder tot haar groote droefheid teleurgesteld.

Op de laatste vraag gaf Willem weer geen antwoord.

Ongeduldig hervatte zijn moeder:

„Nu, sprak je dan onwaarheid, toen je zei, dat je moe was en dat je hoofdpijn hadt?”

„Ja,” — kwam het eindelijk zacht uit Willems mond.

Moeder hief de hand op, om den leugenaar te slaan. Ineens echter dacht ze er weer aan, hoe hij nog maar enkele maanden geleden zoo ernstig ziek was geweest; hoe hij weken-lang zwak was gebleven en wat de dokter na dien gezegd had. Slaan, neen, dat moest ze niet doen. Maar welke straf was dan wel geschikt, om haar jongen een heilzamen afschrik van het liegen te geven?

„Kom mee,” — zei ze eindelijk op een voor Willem ongewoon-strengen toon. — „Je moogt heel den middag niets doen; ik zal je voor straf in de kamer zetten en de deur dicht doen. En dan kun je er eens over nadenken, hoeveel verdriet je je moeder doet.”

Willems gezicht, dat donker en bevreesd stond, toen hij moeders boosheid zag, klaarde op, nu hij deze straf kreeg. Dat beteekende niets, vond hij. Hij was toch lekker niet naar school en zou zich best vermaken.

Doch toen moeder de deur achter zich met den sleutel sloot en hij zich herinnerde, dat hij toch o zoo graag op straat had gewild, vond hij het wel een zware straf. Vooral toen hij voor het raam ging staan en naar de menschen keek, die voorbijgingen. En wat speelden die kinderen van daarover leuk met elkander! Ze waren wel veel jonger en kleiner dan

hij, doch hij zou maar wàt graag met ze willen meedoen.

Was er geen middel, om naar buiten te komen?

Neen, die deur zat stevig op slot; dàt had hij wel gehoord.

Maar als moeder enkel maar eens gedreigd had en gedaàn, alsof ze den sleutel omdraaide!

Willem gíng naar de deur en draaide aan de kruk. Jammer, dat was mis. Moeder had werkelijk gedaan, wat ze had gezegd.

Dat viel hem eigenlijk op dat oogenblik nu wel tegen, doch hij gaf zich geen tijd om er lang over na te denken. Het zonnetje scheen zoo mooi en die kinderen speelden zoo leuk met elkaar, dat hij er uit wilde!

Daar kreeg hij een idee. Als hij het raam eens op-schoof en dan er door-heen naar buiten kroop!

Ja, dat zou hij doen. Het raam gíng niet zwaar en het omhoog te schuiven was maar een kleinigheid. Dat hij daar niet dadelijk aan gedacht had!

Voorzichtig liep de jongen nu naar het raam en schoof het een heel klein eindje op. Toen luisterde hij — neen, gelukkig, moeder had niets gehoord.

Binnen weinige oogenblikken had Willem nu het raam zoover geopend, dat hij heel gemakkelijk er onder door kon kruipen en op straat komen. Hij deed dit dan ook. Dat hij echter heel gerust was na deze daad, bleek niet uit zijn houding, toen hij eenmaal buiten was. Met een angstigen blik keek hij

naar de deur: moeder mocht eens iets bemerkt hebben, of voor 't een of ander in de straat moeten zijn.

Willem merkte evenwel niets, zoodat hem van dien kant niet terstond een ontdekking dreigde. Als een vogeltje zoo vrij, gevoelde hij zich nu. Hij was niet in de school met die vervelende lessen en ook zat hij niet opgesloten tusschen de vier kamermuren. Een echt gezelligen middag zou hij hebben!

„Maar,” dacht hij, „als moeder me in de straat ziet bij de kinderen of een eindje verderop, zal ze me bepaald in huis roepen; of, als ik niet wil, me in huis h a l e n. Weet je, wat 'k ga doen? 'k Ga een straatje om! Best mogelijk kom 'k dan nog iemand tegen ook.”

Willem liep snel de straat uit, keek bij den hoek nog eens om en voelde zich heel prettig gestemd, toen alles in orde was en moeder zijn vlucht niet had ontdekt.

Waar zou hij naar toe gaan? Zijn vrienden waren op school en die kon hij dus niet vragen om te wandelen of te spelen.

Maar stil! Jongen ja, dat was een leuk plannetje! Daar ginds stond de school. Als hij daar nu eens naar toe ging, — niet er in, o neen! — en dan op de een of andere wijze te kennen gaf, dat hij „heerlijk vrij” was. Wat zou hij dan morgen een schik hebben!

Bij de school gekomen, dacht de jongen er niet

lang over na, wat hij zou doen om van zijn tegenwoordigheid blijk te geven. Alsof het afgesproken was, stonden er twee ramen open, juist in zijn klas. Daar een steen doorheen te werpen, was in 't geheel geen kunst.

De eerste steen miste echter. Geen nood, Willem had voorraad genoeg in zijn zak. En een volgende worp gelukte.

Uit het luide rumoer, dat uit de klas tot de straat doordrong, leidde Willem af, dat zijn steen doel getroffen had. Graag had hij geweten, wat hij geraakt had; doch de veiligheid gebod hem, snel beenen te maken. Als een haas rende hij dan ook de schoolstraat uit.

De deugniet had echter buiten den waard gerekend. De waard was hier de handhaver van orde en gezag; de man die de burgerij beschermen moet en er voor waken, dat niet de een of ander slechte dingen uithaalt. Juist kwam er een politieagent de straat in. Hij zag Willem loopen. De man vermoedde terstond, dat er iets niet in orde was. Hoe dat mogelijk was? Och, Rotterdamsche politiemannen zijn voor 't meerendeel lang niet dom. En door ervaring geleerd zien zij gewoonlijk al heel gauw of iemand uit angst het hazenpad kiest, of om een andere reden hard loopt.

Nu was dit trouwens hier niet zoo heel moeilijk. Vooreerst moesten de jongens van Willems leeftijd in school zijn op dit uur en in de tweede plaats kon

het alleen iets slechts zijn, dat iemand op dezen warmen zomermiddag zoo deed hollen.

Met één stap trad de agent den voortjagenden Willem in den weg.

„Hei, ventje, waar moet dat zoo gauw heen?" — vroeg hij, toen Willem in eens stokstijf stilstond.

„Nergens, nergens!" — hijgde de jongen. Doch terwijl hij dit zei, keek hij vreesachtig achterom. En hij schrok vreeselijk; in de schooldeur verscheen de meester. . . .

„k Wil weg!" — riep hij toen, onderwijl hij trachtte den agent voorbij te komen.

Deze echter liet niet met zich spelen. Hij greep Willem stevig bij den schouder.

„Eerst zeggen, waarom je zoo hard liep!" — zei hij.

„Neen, 'k zeg 't niet!" — riep Willem, die tevergeefs zich poogde los te rukken.

Zonder verder iets te zeggen, liep de agent daarop de straat in, Willem met zich meenemend. Hij had den meester van de school zien wenken en vermoedde, dat diens boodschap wel in verband zou staan met wat de jongen had uitgehaald.

„Meneer!" — salueerde de agent met een tik aan zijn helm.

„Agent," — begon de meester, van plan mee te deelen, wat hem den politieman had doen roepen. Doch hij viel zichzelf in de rede met den uitroep:

„Ben jij het, Willem Haagdoorn? Wat heb jij ge-

daan, jongen, dat die agent je mee wil nemen? En waarom ben je niet op school gekomen?"

Willem antwoordde niet. Met neergeslagen oogen stond hij daar, de jonge boosdoener.

De agent vatte nu het woord en antwoordde voor Willem:

„Zeker niet veel goeds, meneer. Ik zag hem daar zoo even de straat uithollen. En hij liep, of hij gestolen had! . . . Maar, wat had u, meneer?"

„Ja, 'k wilde u zeggen, dat er hier straks met steenen gegooid is. En één steen trof net een meisje, dat voor het bord stond te schrijven. . . ."

„Zóó heb ik 't niet bedoeld, meester!" — viel de jongen hem in de rede, — „'k wilde maar een grapje hebben."

„Dus deed jij het, Willem?" — vroeg de meester, met een bedroefden toon in zijn stem. — „Dat had ik niet van je verwacht, jongen. O, o, wat spijt mij dat!"

„Wil ik den ondeugd maar meenemen, meneer?" — vroeg de agent met een knipoogje tot den meester.

„'t Was eigenlijk maar 't beste," — antwoordde deze. — „Maar als u het goed vindt, zal ik hem nu hier houden. Dan kunnen we vanavond of morgen eens verder spreken."

„Goed," — stemde de agent toe. — „Als u me noodig hebt, roept u me maar."

Na weer een militairen groet ging de agent verder en Willem moest mee de school in.

„Had ik maar niet tegen moeder onwaarheid gesproken," — ging het door Willems hoofd — „en gezegd, dat ik moe was en hoofdpijn had. Nu zal er wat voor mij op zitten. Eerst hier in school en straks thuis. . . ."

't Was werkelijk erg aangekomen met het meisje. De steen had haar in het oog getroffen en toen Willem met meester de gang doorliep, zag hij, hoe één der juffrouwen het schreiende kind trachtte te bedaren, terwijl ze met een natten doek het bebloedde oog bette.

Hij drufde haast niet opzien. Maar meester bleef stil staan en zei tot hem:

„Nu zie je eens, Willem, hoe slecht je gedaan hebt. Wie weet, of die kleine Geertrui niet altijd daarvan de gevolgen zal dragen."

„'t Was m-maar een gr-gra-apje," — stotterde Willem.

„Een grapje?" — De meester werd boos. — „Een grapje? Waar hoorde je te wezen, toen je den steen gooide? Wie heeft je gezegd, dat je dat doen moest? Een grapje?"

Willem verwachtte een geduchte straf op dit oogenblik. Vooral toen hij merkte, hoe verontwaardigd de meester was. Tot zijn groote verwondering bleef echter die straf uit.

In-eens, op een heel anderen toon, zei de meester: „Ik had 't nooit van je durven denken, Willem; van een jongen, die zoo'n goede moeder thuis heeft. . . ."

Deze woorden over zijn moeder, die hij eerst voorgelogen had en die nu ongetwijfeld naar hem zocht — wie weet, hoe ongerust ze wel was! — deden meer dan een flink pak slaag had kunnen doen.

Met een blik van echt berouw in de oogen, snikte Willem:

„'k Zal 't nooit meer doen, meester. Nóóit.”

„Ik hoop,” — zei de meester — „dat je een goeden afschrik van je boosheid zult hebben gekregen. . . . Ga nu in je klas en dan zal ik er over nadenken, wat ik verder met je moet doen.”

Aller oogen richtten zich op hem, toen de meester met Willem in de klas kwam. En hij had geen schik, gelijk hij zich voorgesteld had, toen hij als de steenwerper bekend werd. Integendeel, rood van schaamte en spijt zat hij daar het verdere gedeelte van den schooltijd.

En toen het vier uur was, werd Willem door den meester thuis gebracht.

Moeder, die ongerust was geweest en overal had gezocht, schrok, toen ze Willem met den meester in de straat zag aankomen. Maar ze ontstelde nog meer, toen ze hoorde, hoe haar jongen door zijn slechte daad niet alleen de schoolorde had verstoord, doch ook oorzaak was, dat één zijner medeleerlingen zeer veel pijn leed.

Hààr Willem, over wien ze altijd zóó bezorgd was, voor wiens herstel ze zóó den Heere had gedankt;

haar Willem had iets gedaan, dat men alleen van een straatjongen kon verwachten!

Willem zag het aan moeder, hoeveel verdriet ze had. En hij stond gereed, om aan zijn moeder hetzelfde te betuigen, wat hij tot den meester had gezegd, toen ze haar nood aan dezen klaagde en hem vertelde om welke reden ze den jongen had thuisgehouden.

Meester schudde het hoofd, toen hij alles gehoord had en óók wist, hoe Willem gelogen had en de straf voor dit kwaad was ontvlucht.

„Ik geloof, moeder Haagdoorn,” — zei hij daarop — „dat er voor uw kind veel gebed noodig is. Want als het niet verandert met hem, vrees ik, dat het wel eens verkeerd zou kunnen afloopen.”

Na nog eenige besprekingen vertrok meester, moeder Haagdoorn bedroefd met haar zoon achterlatend.

Dien avond kreeg Willem een zware straf; hij mocht niet meer spelen en moest lang voor den gewonen tijd naar bed.

En moeder zat nog vele uren te denken aan wat het worden moest, als het zoo doorging. Als het niet veranderde, had meester gezegd, dan vreesde hij.

Ja, zij vreesde ook.

Ze dacht er aan, hoe ziek hij geweest was, ziek naar het lichaam — toen had de Heere hem gered en weer gezond gemaakt.

Nu was hij ook ziek, ziek van de zonde — en

wederom was het God alléén, die haar jongen genezen kon

Dien avond smeekte er een moeder voor haar kind; een smeeeking om schuldvergeving; een gebed om genezing des harten

IV.

Het afscheid aan de school.

Met veel grooter drukte dan gewoonlijk drongen de kinderen den laatsten dag vóór de Paaschvacantie in de straat voor de school bijeen.

Het was dan ook een hoogst gewichtige dag in het schoolleven. Straks zou de meester komen en zeggen, wie naar een hoogere klas zou overgaan. Een luid geroezemoes van stemmen was het in dien grooten hoop en uit meer dan één mond klonk het: „Jij gaat vast over; jij hadt altijd zulke mooie rapporten!”

Er was bij sommigen een stemming van vrees. Dat kon men duidelijk aan hen zien. Want zij mengden zich niet in de luide gesprekken en bleven liefst achter-af, onopgemerkt.

Ook over de vacantie en de vacantie-genoegens werd er gesproken. O, ze zouden zoo genieten, vertelden verscheiden jongens en meisjes opgetogen aan elkander. Want vader en moeder hadden beloofd, dat ze naar Den Haag en Scheveningen mochten, of

naar Oost-Voorne. Als het maar mooi weer was en als — dit „als" hield de voornaamste voorwaarde in! — het rapport goed en de overgang zeker was.

Eensklaps klonk boven alle andere stemmen in de nabijheid een schelle jongenslach uit. En een stem, die met een bepaald doel uitgezet scheen te worden, liet zich hooren:

„En dit is van morgen lekker de laatste maal, dat ik naar school moet. Jongens, 'k ben zoo blij, dat ik er afga!"

Het was Willem Haagdoorn, die zoo sprak. Naast hem stond Kees de Winter, die ook even gelukkig zich blijkbaar voelde, want hij voegde aan Willems woorden toe:

„En ik! Ik zou niet graag willen, dat 'k na de Paaschvacantie nog eens terug moest komen. Ik heb mij hier lang genoeg zitten vervelen."

De jongens zagen met gevoelens van ontzag, bewondering en vrees tot Willem en Kees op. Want ze wisten, dat die twee dūrfdē.

„'k Zal 'm nu nóóit meer boos kunen maken," — zei Willem weer, met dien „'m" klaarblijkelijk het hoofd der school bedoelend, die juist in de straat aankwam en door de meeste kinderen met vragende, hoopvolle blikken werd begroet.

„En straks dan?" — vroeg Kees fluisterend aan Willem, den arm aanrakend, dien deze stijf tegen de borst hield gedrukt, terwijl zijn hand onder zijn jasje verborgen was.

„Als je me nu....!“ dreigde Willem met een flikkering in zijn oogen, zoodat Kees zich haastte met te zeggen:

„Wees maar niet bang, hoor. Verraden zal ik 't niet!“

Onderwijl was de meester in de school verdwenen, de schooljeugd popelend van ongeduld, naar het oogenblik, dat ook voor hen de deur zich zou openen.

Willem en Kees schoven langzaam naar voren. Zouden zij, als de deur geopend werd, het eerst naar binnen willen gaan? Die twee jongens, die aan de school zoo „het land“ hadden? Het scheen wel zoo te wezen. Want ze vatten post vlak voor de deur en nu waagde vanzelf niemand anders het, om ook op die plaats te willen staan.

En nog steeds drukte Willem den arm tegen de borst en hield hij de hand onder zijn jasje!

Het duurde lang, maar aan het ongeduldig wachten kwam toch een eind. Onder luid gejuich en geschreeuw zagen de kinderen, dat de meester de deur wijd openzette en toen drongen ze op, om naar binnen te gaan.

Willem Haagdoorn was werkelijk de eerste die binnentrad, en Kees de Winter volgde hem op de hielen. De onderwijzer merkte het met verwondering op.

In de gang trok Willem voorzichtig zijn hand onder zijn jas vandaan en....

„Pas jij op en kijk uit!“ — beval hij haastig en

fluisterend, terwijl hij met Kees de trap ofstoot, om in zijn klas te komen.

„Ja, 'k zal 't doen," — antwoordde Kees op denzelfden toon.

„Ze is er niet, jô! Dat treft!" — deelde Kees blij mee, toen hij op de gang in het lokaal van een der onderwijzeressen keek. — „Nu moet je vlug wezen," — haastte hij.

Omziend naar alle zijden, liep Willem op den lessenaar der juffrouw toe, waarvan hij het deksel opende. Snel stak hij zijn hand uit, waarin iets wits glinsterde, en ging toen, nadat hij het deksel had neergelaten, weer naar Kees toe, die op den uitkijk had gestaan.

Dit alles was zoo snel gebeurd, dat nog niemand der kinderen uit deze klas binnen was kunnen komen. En heel bedaard, alsof er niets gebeurd was, gingen Willem en Kees nu in hun eigen klas op hun plaatsen zitten. Willems hand echter was niet meer onder zijn jas verborgen. . . .

In de school was het ook aan alles merkbaar, dat de aanstaande vacantie, doch vooral de straks te verwachten verhooging op de aandacht der leerlingen beslag had gelegd. De onderwijzers hadden de handen vol werk, om hun klasse stil en bezig te houden.

Ook in het lokaal, waar Willem en Kees zich bevonden, ging het meer dan anders rumoerig toe. Wat onder deze omstandigheden voor den onderwijzer

een allervreemdste en onverklaarbaar verschijnsel was — de twee grootste rumoermakers van altijd, Willem en Kees, zaten nu stil en aandachtig te luisteren, of bogen zich diep over hun lei.

„Willen ze door hun gedrag gedurende dezen laatsten schooltijd nog trachten, een aangename indruk achter te laten?“ — dacht hij onwillekeurig.

De goede man zag echter niet de verholene blikken, die Willem en Kees elkander toewierpen; blikken, waarin een ondeugend licht glinsterde. En hij merkte evenmin, hoe ze als het ware de ooren spitsten bij ieder geluid, dat uit de gang of uit de andere lokalen tot hen kwam.

In-eens — hij gaf juist aan eenige op vertrekstaande leerlingen, onder wie ook Willem en Kees, enkele inlichtingen en raadgevingen, die voor hen in hun toekomstig leven van veel nut zouden kunnen wezen — in-eens klonk er door heel het schoolgebouw een luide gil, gevolgd door het angstgeschreeuw van vele kinderen. Iedereen schrok op, ook in Willems klas en de onderwijzer snelde hevig verschrikt naar het lokaal der onderwijzeres, vanwaar de gil en het geschreeuw schenen gekomen te zijn. Alles was daar nog steeds in rep en roer.

Willem, Kees en alle andere jongens en meisjes gingen op de banken staan, om te zien, wat de oorzaak van het lawaai was. En ze zagen, hoe sommige jongens in dat lokaal wild heen en weer renden, of

onder de banken kropen, als schenen ze iets na te jagen, en te zoeken. Plotseling merkten ze, hoe er een met een triomfantelijken blik in zijn oogen van den grond opstond en hoog aan zijn staart ophief een wild-spartelend wit dier

„Een muis Een witte muis!” — lachten en gilden de klas-genooten van Willem en Kees. En ze juichten en schreeuwden wild door elkaar heen

Toen de onderwijzer enkele oogenblikken later weer terugkeerde, stond zijn gelaat heel strak. Op ernstigen en afgemeten toon beval hij stilte. En toen zei hij:

„Dat is een heel slechte streek, die daar uitgehaald is. De juffrouw zou uit haar lessenaar een boek nemen, om er uit voor te lezen, toen eensklaps een witte muis over haar hand en op den grond sprong. Dat beest is met opzet in den lessenaar verborgen. En nu vraag ik mij af, wie dat gedaan kan hebben? Wie heeft dat gedaan?”

Niemand der leerlingen antwoordde; ook Willem en Kees niet.

„Toen de juffrouw van morgen in de school kwam,” — vervolgde de onderwijzer — „heeft ze dat boek op die plaats gelegd. De muis zat toen nog niet in den lessenaar. Die moet er later ingestopt zijn, nadat de jongens en meisjes naar binnen zijn gegaan. En dus: leerlingen van deze school hebben die laagheid bedreven. Wie is het geweest?”

Nog antwoordde er niemand.

„Dán zal ik vragen, net zoo lang tot ik het weet,” — zei de onderwijzer vastberaden. En zich, zonder dat zijn houding van te voren dít had doen vermoeden, eensklaps tot Willem Haagdoorn wendend, vroeg hij dezen:

„Willem! Jij was vanmorgen geheel tegen je gewoonte het eerst in de school. En ik heb gezien, hoe jij en Kees de Winter de gang zijn doorgehóld. Wáárom was je de éérste en wáárom holde je zoo?”

Willem, anders voor geen klein geruchtje vervaard en zelden ook om een antwoord verlegen, zat geheel verbouwereerd. En hij kon geen antwoord vinden zoo dadelijk.

„Terstond antwoorden! Vlug!” — beval de meester.

Willem bleef aldoor zwijgen; hij kon niet spreken; de schrik scheen hem in de keel geslagen.

„Dan zal ik 't je zeggen,” — zei de meester met iets ijzigs in zijn stem. — „Jij hebt dat dier in dien lessenaar gestopt. En dat heb je gedaan, omdat je van plan was, dezen laatsten morgen de school in de war te sturen. Jij deed het! Is 't zoo niet?”

„Ja, meester,” — bracht Willem er heel zacht en aarzelend uit.

„En wát moest Kees er bij doen?” — vroeg de meester verder.

Willem klemde de tanden op elkaar; hij wilde op die vraag niet antwoorden.

„Kees!" — wendde zich de meester streng tot dezen. — „Kees, welk aandeel heb jij in deze treurige geschiedenis?"

„Ik stond op den uitkijk, meester," — bekende Kees met bevende stem.

Uitwendig kalm scheen de man, toen hij aan beide deugnieten deze bekentenis had ontlokt. Zonder één woord meer te zeggen, wendde hij zich van hen af. Wat Willem en Kees zonder twijfel hadden verwacht, dat hij in grooten toorn zou losbarsten, gebeurde niet. Doch dat hij innerlijk niet kalm was, kon ieder wel merken, die hem kende. De opgewektheid, waarmee hij gewoonlijk onderwees, was verdwenen. Slechts nu en dan klonk zijn stem afgemeten door het lokaal, als hij den een of ander een aanwijzing gaf.

Op een gegeven oogenblik liet hij alle leerlingen met hun werk ophouden. Aan Willem en Kees beval hij daarna, voor de klas te komen staan.

„k Heb er over nagedacht," — zei hij toen tot de twee jongens — „wat ik na deze gebeurtenis met jullie te doen had. Jongens, jongens, het doet mij zoo leed, dat dit van morgen voorgevallen is; dezen laatsten morgen! Weet je wel, dat een schrik, als de juffrouw vanmorgen heeft gekregen, zeer nadeelige gevolgen kan hebben voor het leven en de gezondheid van een mensch? Jij, Kees, jij hebt je laten mééslepen door Willem, die helaas in het kwaad doen een meester belooft te worden. En Willem,

'k had zoo gehoopt, dat je nog eens een beter leven zoudt beginnen. Ik wéét, dat je moeder er vaak om gebeden heeft en er nog steeds om bidt. Maar 'k ben o zoo bevreesd, dat de duivel je in zijn macht heeft. En, jongen, hij wil je in zijn macht houden ook. Wààrom strijd je niet tegen je zonde en je zondig hart?"

De meester zweeg eenige oogenblikken; toen ging hij voort:

„'t Was straks mijn allereerste voornemen, om jullie beiden van school weg te zenden, je wég te jàgen. Begrijp je de schande, die daar in zit? Dan zou je je heele leven lang er steeds aan hebben moeten denken, hoe je door eigen schuld oorzaak was geworden, dat je toekomst bedorven werd. Want denk je, dat er één goed patroon is, die een van de school weggejaagden jongen in dienst zou willen nemen? En zegt zelf nu, jongens, heb je niet verdiend, dat ik je van de school zou wegzenden?"

Willem en Kees knikten bevestigend. De angst voor die schande deed het „ja", dat ze hadden willen zeggen, in de keel blijven.

„Ja," — ging de meester daarna verder — „verdiend zou het zijn geweest. En, luistert nu goed, want het is hoogstwaarschijnlijk de lãàtste maal, dat ik je dit woord kan zeggen, verdiend heb je ook, dat God in den Hemel je straft. Want wat je van morgen gedaan hebt, is een groot kwaad in 't heilig Oog des Heeren. Verdiend heb jullie beiden, Willem en Kees,

dat de Heere Zijn heerlijken Hemel éénmaal voor je sluit. . . . Maar, omdat de Heere Jezus geboren werd in Bethlehems stal en leed en stierf voor zondaren, dààrom is het mogelijk geworden, dat je genade ontvangt. Rechtvaardig is de Heere, maar Hij is ook goedertieren, lankmoedig, genadig. . . . Ik jaag je niet van school weg. De laatste maal, dat ik je iets vergeven kan, doe ik het: ik vergeef je, wat je gedaan hebt. En ik hoop, dat God het je ook eenmaal vergeven zal. Doch, jongens, onthoudt dit woord: als het niet verandert, zal de zonde ontzaglijk groot en zwaar worden en daardoor de straf vermeerderen. . . . Gaat nu beiden zitten!"

Het was een wondere straoefening, waarvan de leerlingen getuige waren. Ze werden er stil van. De indruk van wat ze gehoord en gezien hadden, liet ze niet meer los gedurende den verderen schooltijd.

En Willem en Kees?

Toen de school uitging, begaven ze zich eerst op meesters aansporing naar de onderwijzeres, om haar hun daad ook te bekennen en daarvoor vergeving te vragen.

En toen weinige oogenblikken later de deur der school voor het laatst achter hen dichtsloeg, was er in hun hart niet de blijdschap, die ze 's morgens hadden gemeend te zullen genieten. In de plaats van een uitbundige vreugde was er een gevoel van diepe schuld. Ze lachten niet en schertsten niet, gelijk ge-

woonlijk. Heel stil gingen ze van elkander en daarna naar huis.

En in beider jongenshart leefde in de eerste dagen dit besef: Ik had 't verdiend, dat ik weggejaagd werd; meester heeft mij genadig behandeld.

Willem wenschte al spoedig zichzelf hiermee geluk. Jongens, dat was een bof, dat meester zóó gedaan had!

In 't hart van Kees de Winter bleef echter de vraag: „Zou de Heere mij ook eenmaal genade willen schenken, gelijk de meester?”

V.

Als het niet verandert. . . .

Willem Haagdoorn werd jongste bediende op het kantoor der firma Seem & Co. Moeder had immers er nooit in toegestemd, dat haar jongen in het gevaarvolle zeemansberoep zou worden opgeleid. En gelukkig voor de vervulling harer begeerten, had ook de dokter gewaarschuwd voor overmatige lichamelijke inspanning.

Hij was ter dege in zijn schik, den eersten morgen, toen hij in een nieuw pak gestoken zich naar „zijn kantoor" begaf, met zijn twaalfuurtje onder den arm als vele andere kantoorheeren. Groote plannen had hij: hij zou hard werken, talen leeren, boekhouden studeeren — want men had hem verteld, dat het

zonder kennis van boekhouden onmogelijk was, om hooger-op te komen — hij zou in één woord alles doen, wat hij kon, om een flink kantoorbediende te worden. En vol goeden moed en met tal van goede voornemens stapte Willem den weg langs.

Het was zeer zeker voor Willem goed geweest, als hij had bedacht, dat goede voornemens alléén den mensch niet kunnen helpen. Er is een spreekwoord, dat de weg naar de hel met goede voornemens is geplaveid.

Vóór alles moet het gebed gaan: oprechte bidders genieten Gods zegen. En ook: om een goed burger in de maatschappij te worden, is noodig een wil, een ernstige, krachtige wil. Dan kunnen zelfs de moeilijkste hinderpalen worden uit den weg geruimd en kan de weg naar een goede toekomst tot het einde worden afgehoopen. En zou Willems wil sterk genoeg bevonden worden? En bovenal: was er in zijn hart wel gebed?

Willem kreeg als jongste bediende van het eigenlijke kantoorwerk heel weinig te zien. Boodschappen kreeg hij in menigte te doen. In 't bijzonder was het zijn werk, brieven te posten en af te halen. Slechts een enkele maal werd hem het schrijven van adressen opgedragen. En dat was, hoe eenvoudig ook, een vreeselijk werk! De patroon toch was „geweldig precies”, vond Willem. Hij mocht bijvoorbeeld nimmer de puntjes op de ij of i vergeten; en als er een komma of punt-komma gezet moest worden, moèst

't gebeuren ook. Neen, dan was 't op school — hoe akelig en vervelend het er kon zijn — toch anders. Feitelijk werd hij hier meer op de vingers gekeken, dan ooit het geval was geweest.

Het brieven-halen uit de post-bus leek hem beter. Daar in de ruime vestibule van het postkantoor ontmoette hij andere jongste bedienden. Met hen vriendschap aan te knopen, was het werk van een paar dagen. En al heel spoedig volgden er afspraakjes, om 's avonds of 's Zondagsmiddags naar het Park te gaan, of naar het voetbal-spel te gaan kijken.

Voor ieder mensch, maar voor den handelsman inzonderheid, is tijd geld. Groot belang hebben dan ook de Rotterdamsche kantoren bij de brieven uit binnen- en buitenland, die allerlei bestellingen bevatten. Hoe spoediger die brieven in het bezit der geadresseerden zijn, des te vlugger ook worden de bestellingen uitgevoerd. En het gaat snel in Rotterdam; dát is bekend; en die snelheid van handelen is dan ook één der groote oorzaken van Rotterdams voorspoedigen groei.

Willem moest, als hij de brieven had, zoo vlug mogelijk naar het kantoor terugkeeren. Dat was hem den eersten morgen al terstond gezegd. En dien morgen en enkele volgende dagen volgde hij ook prompt dat bevel op.

Maar toen hij met de andere brievenhalers bekend was geraakt, verminderde zijn spoed. De afspraakjes,

al namen ze geruimen tijd in beslag, duldden geen uitstel, naar het scheen. En van lieverlede volgde hij het voorbeeld van enkele nieuwe vrienden, die vóór ze naar het kantoor terugkeerden, nog een straatje omgingen, of hun tijd verbeuzelden, door bij een der in Rotterdam niet zeldzame oploopjes te blijven staan.

Dat lange uitblijven bezorgde hem het ongenoegen van den patroon, die dit duidelijk deed blijken. Willem sidderde bij het éérste „standje" en beloofde beterschap. Maar de beterschap was niet van langen duur en de standjes vermenigvuldigden zich. En het kwam niet lang daarna zoo ver, dat hij zich van de verwijten die op hem neerregenden, niets aantrok.

Waar bleven Willems goede voornemens?

Van studeeren kwam niets of slechts weinig, want de avond-wandelingen namen heel wat tijd in beslag. Of moeder al waarschuwde en aan de studie herinnerde, Willem ging de straat op. Hij zat heele dagen nu op kantoor, zei hij tot zijn moeder, en wilde 's avonds wel graag eens een luchtje scheppen!

Ook 't voorgenomen hard werken op het kantoor bleef uit. Hij begon dien arbeid saai, eentonig te vinden. Gansch anders had hij het zich voorgesteld. En dat hij zoowat het „knechtje van iedereen" was, stuitte hem vooral geweldig tegen de borst.

Néén, dàt was geen vrijheid, die hij nu genoot. En daarom was er ook geen blijheid. Alléén, als hij

in de stad boodschappen verrichten en dus op straat wezen moest, had hij het naar den zin. Want de straat trok hem aan. . . .

Tallooze malen werd Willem gewaarschuwd — hij blééf onverschillig.

Op een morgen — Willem was toen nog geen drie maanden op 't kantoor geweest — kwam de bom tot uitbarsting. De patroon had reeds lang zitten wachten op de post, die Willem binnenbrengen moest. Eindelijk, het wachten moede, zond hij één der andere bedienden uit, die Willem vond bij de vischmarkt, waar hij kalm naar den visch-afslag stond te kijken. . . .

Toen, een half uur later, Willem het kantoor verliet, was hij geen kantoor-bediende meer. De patroon had hem op staanden voet ontslagen, of liever gezegd: weggezonden, weggejààgd!

Onbegrijpelijk, maar wààr is het, dat de jongen onder deze schande tamelijk onverschillig was. 't Meest erg vond hij het, dat hij 't straks aan moeder moest gaan vertellen. Stràks — want nu ging hij nog niet naar huis. Wel neen; hij had een vrijen dag en dien zou hij eens goed besteden.

Willem besteedde den dag op déze manier: hij slenterde door de stad en langs de Boompjes en kwam eindelijk in het Park, waar hij op den Heuvel langen tijd naar de levendige drukte op de rivier bleef kijken.

En toen hij 's middags op den gewonen tijd thuis

kwam, zei hij moeder niets van het gebeurde. Eerst 's avonds laat vertelde hij het haar.

Hoe ze ontstelde, moeder Haagdoorn!

Terstond wilde ze naar het kantoor der firma gaan, om te vragen, of Willem toch weer terug mocht komen.

„'k Wil er niet meer naar toe!” — zei Willem, toen moeder hem dit zei. — „'k Heb er geen zin in. 'k Vind 't heelemaal geen prettig werk.”

„Maar je zùlt!” — antwoordde moeder. En ze zei dit op zulk een strengen toon, dat Willem het geraden achtte, niet meer tegen te spreken.

„Maak je klaar!” — klonk nu moeders bevel kort.

„Waarvoor?” — vroeg Willem.

„Je gaat met me mee naar het kantoor.”

„Neen, dat wil ik niet!” — spartelde Willem tegen.

„Je hebt niet te willen; je zùlt!” — klonk het nòg eens, maar nu zóó kort, dat Willem zich aan geen tegenspraak meer durfde wagen.

De tocht naar het kantoor was vergeefs: het was reeds gesloten en de heeren waren naar huis. Willem juichte in stilte, want hij zag tegen de ontmoeting met den patroon geweldig op. Hij had echter te vroeg gejuicht. Moeder Haagdoorn, die zeldzaam vastberaden handelde en dacht in deze oogenblikken, ging nu op weg naar de woning van den ouden heer Seem.

Helaas, voor de arme vrouw was ook deze tocht weer voor niets. Want wèl trof ze den heer Seem

thuis en ontving deze haar vriendelijk; maar aan een terugnemen op het kantoor, verklaarde hij uitdrukkelijk, viel niet te denken. Hij had eindeloos lang geduld met Willem gehad; véél te lang zelfs. En op een eens genomen besluit keerde hij nimmer terug. Willem deugde trouwens niet voor het kantoorwerk, voegde hij ten slotte aan deze woorden toe.

En zoo wàs en blèèf Willem een ontslagen kantoorbediende.

Toen werd Willem bediende in den kruidenierswinkel van den heer Van Trier.

Dat kwam zoo: moeder Haagdoorn was sinds haar meisjes-jaren vriendin geweest met de vrouw van den heer Van Trier. En toen ze één der dagen, volgende op Willems wegzending van het kantoor, aan die vriendin haar nood klaagde, beloofde deze haar, aan haar man te zullen vragen, of hij dien jongen niet in zijn vak opleiden kon. Hij was wel opvliegend, maar zou, als Willem wilde en zijn best deed, wel zorgen, dat er iets van den jongen terecht kwam.

De heer Van Trier nam op deze voorspraak Willem werkelijk in dienst. En de jongen had de eerste weken plezier in zijn werk. Wèl was hij 's avonds moe van het ongewone staan; doch dat zou wel beteren, troostte hij zich. Hij zette door. Werkelijk, het ging goed. En moeder, die nauwkeurig op de hoogte gehouden werd, verheugde zich ten zeerste over deze gunstige verandering.

Het meten en wegen, het precies-afpassen, het telkens verwisselen van personen en gesprekken, waren kolfjes naar Willems hand. Hij stond op goeden voet met den patroon, met de twee andere bedienden en met de klanten. Wát viel er meer te wenschen? Er was geen wolkje aan de lucht; het zonnetje van levenslust scheen vroolijk. . . .

Op een morgen bleef de loopjongen thuis; hij was onverwacht ziek geworden, luidde het bericht.

„Nu moet jij vandaag maar even bij de klanten langs, Willem,” — zei de patroon.

„Ik?” — vroeg deze verwonderd.

„Ja, jij,” — luidde het antwoord. — „Wie anders? Moet ik het misschien doen?”

„Maar ik ben geen loopjongen!” — zei Willem op trotschen toon.

„Jij bent geen loopjongen, maar een kwajongen!” — riep de heer Van Trier driftig uit. — „Vooruit! En maak voort!”

Doch Willem zag; hoe de andere bedienden moeite deden, hun gelaat in een goede plooi te houden. Ze lachten hem uit, meende hij. Ze schepten vermaak in zijn vernedering, ging het hem door het hoofd.

En op-eens kwam weer de oude onwil boven. Hij zou ze toonen hier, dat hij durfde.

„Dát doe ik niet; dat wil ik niet doen!” — klonk zijn antwoord beslist.

De heer Van Trier stond een oogenblik verstomd. Dat was hem nog nooit gebeurd, dat een winkel-

bediende, de jongste nog wel, weigerde om bij de klanten te gaan hooren! Toen bedacht hij, dat Willems moeder zoo de hoop koesterde, dat de jongen nu in een vak was, dat hem paste. En daarom gebeurde niet terstond, wat hij in een ander geval zeker zou hebben gedaan: den weigerachtige onmiddellijk wegzenden! Nóg eens herhaalde hij zijn bevel:

„Ik zeg, dat jij dat vanmorgen doen moet!”

„Neen!” — bleef Willem weigeren.

„Dan mijn winkel uit! Dadelijk!” — riep de heer Van Trier, terwijl de aderen op zijn voorhoofd zwollen. — Ik wil je geen oogenblik langer hier hebben! Ga je?”

Reeds hield de vertoornde man de hand opgeheven; in zijn drift kon hij zich bijna niet meer beheerschen.

En Willem, die te trotsch was, om voor één keer bij de klanten langs te loopen, was niet te trotsch, om nu beenen te maken. De vrees voor een pak slaag was hem te machtig. . . .

Den eigen morgen kwam moeder Haagdoorn haar verontschuldigen aanbieden voor het treurig gedrag van haar zoon. En ze vroeg den heer Van Trier, ze pleitte er voor, of hij voor dezen éénen keer de zaak door de vingers wilde zien.

De man was daar begrijpelijkerwijs niet voor te vinden. Doch toen zijn vrouw, met de smart van haar vriendin begaan, hem hetzelfde verzocht, gaf

hij eindelijk toe. De jongen moest dan 's middags maar weer komen.

Het was echter in het geheel niet te verwonderen, dat de heer Van Trier nu gansch andere gedachten omtrent den jongen had en dat het hem onmogelijk was, de vriendelijke, tegemoetkomende houding van vroeger weer aan te nemen.

Maar wonderlijk ook. Het scheen, dat bij Willem na deze ongelukkige geschiedenis de liefde voor het vak verkoeld was. Stil deed hij zijn werk; langzaam schoot hij op; traag werd hij in zijn bewegingen.

Willem — het was duidelijk te zien — kreeg hoe langer zoo meer tegenzin in zijn werk.

En, gelijk de kruik te water gaat, tot ze breekt — een kruidenier-patroon kan niet lijdelijk blijven toe-zien, dat een bediende door zijn onverschillig optreden de klanten afstoot en daardoor zijn zaak schade berokkent. Niet veel weken daarna werd Willem weer naar huis gezonden. En nu voor goed. Hij was onbruikbaar in den winkel geworden.

Willem Haagdoorn verviel van het eene vak in het andere. Nu was hij bij dezen dan bij genen patroon. Nergens hield hij het langer uit dan eenige weken; hoogstens eenige maanden. En hij was blij, als hij — uit den eenen dienst weggezonden wegens brutaliteit — in een anderen kon komen als loopknecht; totdat daar zijn overgroote traagheid weer een langer-blijven onmogelijk deed worden.

„Als het niet verandert. . . .” had de meester op school al gezegd.

En het veranderde niet!

Het schaap doolde hoe langer hoe verder van de kudde, van de schaapskooi van den Goeden Herder af.

Zou het straks in een afgrond te pletter vallen?

VI.

Moedersmart.

Oudejaarsavond!

Wild joeg de sneeuw den kerkgangers in het gezicht, die zich echter door den storm niet lieten weerhouden, om voor de laatste maal in het oude jaar naar het bedehuis te gaan. Met groote moeite slechts kwamen de menschen vooruit en het was werkelijk een verademing, als het doel van den tocht eindelijk was bereikt.

De kerk werd vol. 't Liet zich zelfs aanzien, dat lang niet allen een zitplaats zouden kunnen krijgen, al werden ook door den koster met zijn suppoosten ¹⁾ al maar meer stoelen aangedragen. Vele vreemde gezichten zag men er. Menschen, die in het afgelopen jaar zelden of zeer ongeregeld in de kerk kwamen, waren nu aanwezig. „Eind goed al goed”, dachten dezen, daarmee bekenkend, dat de tijd door

1) Suppoosten zijn de helpers.

hen in het ras vervlogen jaar niet goed was besteed en aldus zich zelf veroordeelend.

Gelukkig, er waren er ook, die uit ware behoefte op waren gegaan; die niet het jaar wilden eindigen zonder met de gemeente 's Heeren aangezicht te hebben gezocht en Hem te hebben gedankt voor wat Hij had geschonken; of die in kinderlijke afhankelijkheid tot God wenschten te naderen, om Hem de nooden der ziel te klagen.

Onder degenen, die een vaste plaats hadden en er ook getrouw gebruik van maakten, was moeder Haagdoorn. Ze was dezen avond één der eersten geweest en nu zat ze stil in haar bank, de oogen starend vooruit, de handen gevouwen in den schoot. Ze scheen doof voor de gesprekken, die, zoolang de dienst nog niet begonnen was, op halfluiden toon rondom haar werden gevoerd. Evenmin had ze een oor voor de zachte orgelmuziek, die door de kerk ruischte en de Oudejaarsavond-stemming, dat gelijk een schaduw de jaren voorbij gaan, versterkte. Een trek van diepe smart lag op haar gezicht. Soms ging er als een schok door haar lichaam en huiverde ze, alsof de winterkoude haar ook hier vervolgde.

't Moesten wel droevige gedachten zijn, die haar zoo geheel gevangen hielden!

Plotseling richtte ze zich op, scheen ze te ontwaken. Toen liet ze haar oogen zoekend dwalen door de kerk, over de galerijen; ze zag achter zich, of dien ze zocht, misschien niet zich tusschen de

mannen en jongelingen bevond, die in menigte daar bij de groote deuren stonden. Het zoeken scheen echter vergeefs, want met een zucht zette ze zich weer recht.

En die zucht werd een gebed.

„Och Heere,“ — bad ze — „ik ben hier nu gansch alleen. Mijn man is op de woeste zee in dit stormweer. O, bescherm hem! En mijn jongen, die wèl hier kan komen, wil niet komen. Gij wéét, waar hij is; misschien is hij wel weer bij die vrienden, met wie hij allerlei goddeloosheden bedrijft. In plaats van te bidden, vloeken zij. Ze spotten met U en Uw dienst en bevinden zich in Satans macht. Och, dat hij tot inkeer mocht komen, dat er een verandering met hem mocht plaats grijpen. Trek hem uit dàt leven. Red hem, Heere!“

Arme moeder Haagdoorn! Wèl had zij reden, overvloedig reden tot droefheid. Want met Willem, haar éénigen, was 't diep-treurig gesteld. Sinds lang al was zij hem geen meester meer. Hij deed, wat hij wilde en vroeg niet naar hààr meening. Haar menigvuldige afkeuringen, haar waarschuwingen lieten hem koud; hij lachte er mee en ging met zijn vrienden uit. Vaak was het reeds diep in den nacht, als hij thuis kwam. En hoe kwam hij dan thuis? Helaas, 't was al gebeurd, dat hij in zùlk een toestand verkeerde, dat hij niet meer in staat was zich uit te kleeden en zoo maar op bed neerviel.

Wàt moest dàt worden?

Moeder Haagdoorn zou nog langer zich aan deze droevige gedachten hebben overgegeven, als niet de dienst begonnen was.

En nu stortte zij met de gemeente haar hart uit in het gebed van Mozes, wanneer hij klaagt:

„Helaas, het best van onze dagen
Baart dikwijls smart, geeft dikwijls stof tot klagen
Daar zorg, verdriet en jammerlijke plagen
Steeds beurt op beurt de matte ziel doorknagen.
De levensdraad wordt schielijk afgesneën;
Wij schenen sterk en ach, wij vliegen heen.”

O, dit Psalmvers dompelde de arme vrouw nog dieper in haar moedersmart. Zij wist wat 't was, als verdriet de matte ziel doorknaagt, als steeds ruwer behandeling de hartewonde nog méér doet schrijven.

Doch anders werd het haar onder de prediking.

De dominé had Jeremia 3 vers 22 tot tekst:

„Keert weder, gij afkeerige kinderen; Ik zal uw afkeeringen genezen. Zie hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de Heere, onze God.”

Als oliedruppels waren deze Evangelie-woorden: „Ik zal uw afkeeringen genezen.” Hij, die dit gezegd had, was daartoe machtig en bereid. Nòg kwam door Zijn Woord de roepstem tot de afkeerige kinderen. Ook tot hààr Willem dus.

Maar ach, hij hóórde dit liefdewoord niet. Ginds, onder spel en drank wellicht, bracht hij de laatste uren van het oude jaar door. Hij was bij hen, die ver

van God de weelde zoeken en dus eenmaal zullen vergaan en vervloekt worden. Zijn afkeeringen zouden niet genezen worden, als het zóó doorging! . . .

Toen, midden onder de prediking, riep ze tot den Heere in haar benauwdheid, of Hij haar redden wilde uit hare angsten. En de woorden van den tekst zei ze na: „Zie, hier ben ik. Ik kom tot U. Want Gij zijt de Heere, mijn God!”

Mijn God!

Een troostende adem streek er over de moede ziel der arme moeder. Een oogenblik voelde ze niet haar verdriet, maar kwam er een zalige vrede over haar. In háár God was ook waarlijk háár heil!

En toen begon de worsteling weer om het behoud van haar kind. Het werd een pleiten op 's Heeren belofte, dat Hij ook de God was van haar zaad. . . .

In-eens was het, alsof moeder Haagdoorns gedachten werden teruggevoerd naar het ziekbed van den kleinen Willem, jaren geleden. Klaar en levendig herinnerde zij zich alles, wat er gebeurd was in dien Kerstnacht: Willems hevige lijden en haar roepen tot God om uitkomst. En tegelijkertijd was het, of ze een ingeving kreeg, een aansporing, om dat gebed van jaren her eens te onderzoeken. Was dat waarlijk een bidden geweest? Had haar hart, verscheurd door den aanblik van het zieke jongske, een „Uw wil geschiede” uitgesproken?

Ik wil hem niet misen! Hij mag niet sterven! . . .

Dat was haar gebed geweest. Haar gebed? Maar dat was geen gebed. Geëischt had ze; gedwongen; zij, nietig schepsel, had den Heere in den Hemel durven dwingen! . . .

Moeder Haagdoorn zag het: het gebed om Willems herstel was zondig geweest.

En ze voelde het: het tekstwoord van deze Oudejaarsavond-prediking was ook voor háár geschreven. Zij was zelf óók een afkeerig kind. O, hoe ze zich toen vastklemde aan die heerlijke toezegging: „Ik zal uw afkeeringen genezen.”

Mochten er zijn, die na het eindigen van den dienst naar huis gingen en het verdere van den avond in luchthartigheid en dartel gesprek doorbrachten — moeder Haagdoorn behoorde allerminst tot hen.

Zelden had een Schriftwoord zóó tot haar ziel gesproken, als dit gedeelte uit Jeremia. En — al was ook een groot gedeelte misschien van de prediking haar oor voorbij gegaan — zelden ook was een kerkgang voor haar zóó gezegend geweest.

Immers nu, na jaren her, had God haar ontdekt hoever ze wel was afgeweken: een zonde, welke bestaan ze niet vermoedde, was haar geopenbaard en met die openbaring was een licht in haar ontstoken, waardoor ze zag, om welke oorzaak de groote beproeving over haar gekomen was.

Die wetenschap was pijnlijk. Maar een heerlijke vrucht was het gevolg dier openbaring, toen moeder Haagdoorn in de eenzaamheid tot God naderde, haar

zonde beled en 's Heeren recht, om haar te tuchtigen, eerbiedigde.

Jaren geleden had ze den Zoon des Menschen niet willen volgen in Zijn gebed.

Nu, na het ontdekkend licht der genade, dat over haar was opgegaan, bad zij: „Uw wil geschiede. Kan het met Uw wil bestaan, laat dan, Heere, mijn kind terugkeeren van zijn zondigen weg. O, indien het mogelijk is, wil hem tot stilstand doen komen. . . .”

En met de tranen van eigen berouw mengden zich die over het afgedwaalde kind.

VII.

Afgedwaald schaap, keer weer! . . .

Het café „Onder de luifel” had een aantrekkelijk uitzien. Die kleine in lood gevatte ruitjes, die gevel, die deur, die blinden, die luifel — alles was „in stijl”. Men zou, als men er zoo voor stond, zeggen, dat dit huis uit de zeventiende eeuw afkomstig was. Toch was het nog maar enkele jaren oud. Maar de eigenaar, tevens de caféhouder, had wel geweten, hoe hij het publiek trekken moest in een tijd, dat er naar ouderwetsche artikelen groote vraag was.

„Onder de luifel” trök werkelijk vele Rotterdammers. Inzonderheid was het jong-Rotterdam, dat gaarne achter de looden ruitjes vertoefde. Avond

aan avond was het er vol. Als de deur openging, zag men een groote menigte rookende en drinkende heertjes. En heel den avond bleef het zoo, tot het sluitingsuur de bezoekers naar buiten dreef.

Den Oudejaarsavond, dien moeder Haagdoorn onder zoo verschillende gewaarwordingen doorbracht, was het in het café „Onder de luifel” buitengewoon druk. Met moeite konden de kellners zich een weg banen door de zaal, waarvan de muren af en toe weergalmden van een luid gezang. 't Was immers „Oudejaarsavond"! En die moest gevierd worden!

Straatdeunen, wijsjes, opgevangen op plaatsen, waar de uitgaande wereld zich „publiek vermaken” kan, werden in den een of anderen hoek aangeheven en terstond dan door de geheele zaal voortgedragen, tot het één gebrul werd.

Af en toe klonk ook een luid gelach. Dan vertelde een der feestvierenden aan zijn tafelvrienden zeker iets dol-vermakelijks.

Voor al bij één der tafeltjes ging het zeer luidruchtig toe. Daar was nauw het gejuich verstomd, of opnieuw laaide er de pret hoog-op. Ze joelden er soms door-elkaar, dat de een niet wist, wat de ander zei. En als er dan weer eens een oogenblik van rust kwam, werd dit dadelijk verstoord door één der liederen, die opgeld deden dien avond.

„Ik weet een leuken deun,” — zei een jongmensch bij dat tafeltje, wiens gezicht — hoe jong

hij ook was — reeds de sporen droeg van overmatig drankgebruik.

„Laat hooren!" — werd er in koor geroepen.

Het jongmensch behoefde geen aansporing meer en hij begon:

„Wat is het leven?
Een tocht naar 't graf!
Wat gistren bloeide,
Valt heden af!"

De „leuke deun" scheen al overbekend te zijn, want niet zoodra had de zanger met heesch geluid de eerste woorden doen hooren, of al zijn tafelvrienden vielen in. En aan de tafeltjes in de buurt werd het lied, dat zooveel overeenkomst met Mozes' klacht vertoonde ook terstond meegezongen.

„Een echt Oudejaarsavond-versje," — lachte hij, die den „leuken deun" had ingezet.

„Een doodbiddersgedicht!" — meende een ander onder luiden bijval.

„Ze zingen er van avond in de kerk niet beter!" — zei de eerste weer. En zijn woorden werden met nog grooter geschreeuw begroet.

„Dàt is 'n idee! Kerels, ik heb een idee!" — schreeuwde hij in-eens plotseling boven alles uit, terwijl hij op een stoel sprong. — „Wij gaan hièr kerkje-houden. Wij kunnen het net zoo goed als die witte beffen. Vooruit, Gouden Willem is de dominé. Preek er op los, Haagdoorn!"

„Ja, ja; die is echt; die is leuk; dat moeten we hebben!" — joelden een menigte bezoekers in de zaal, die het geschreeuw hadden gehoord en het plan éénig vonden. En terstond daarop werd het stil, dood-stil in het café, gelijk dat in een kerk hoorde. Maar de spottende grijnslachen, de rood-verhitte gezichten, de van plezier gnuivende man achter het buffet, vormden een schrille tegenstelling met wat in de kerk wordt gezien, als de schare in eerbiedige houding zich zet, om naar de verkondiging van Gods Woord te hooren.

Aller oogen waren op „Gouden Willem", op Haagdoorn gevestigd. Ja, het was Willem Haagdoorn, die hier door een drinkenden, vloekenden troep jongelieden werd uitgenoodigd, werd gedrongen om voor dominé te spelen, om den spot te drijven met het heilige. . . .

Het wachten duurde den bezoekers te lang. De drank had ze ongedurig en ongeduldig gemaakt. En ze begonnen te roepen, dat Haagdoorn voort moest maken.

„Dominé, je moet wat opschieten met je preek!" — riep een stem, welke aansporing weer een lach-salvo ten gevolge had.

Willem Haagdoorn voldeed evenwel niet aan het verlangen. Hij bleef gewoon zitten en zei tot hen, die hem toeschreeuwden, om het maar te doen, dat hij niet gek was.

De schreeuwer van daareven, die 't heel niet leuk

scheen te vinden, dat zijn mooie plannetje in het water dreigde te vallen, kon zich niet weerhouden, om Willem toe te voegen:

„Neen, je bent niet gek, maar je bent bang.”

„Bang? Waarvoor? Voor wie?” — vroeg Willem.

„Voor je moeder, die óók zoo'n fijne is. . . .”

Maar hij kon den zin niet voleindigen. Een vuistslag deed hem duizelen en een stem klonk vlak bij zijn gelaat.

„Je mag zeggen van mij, wat je wilt, maar van mijn moeder zul je zwijgen, versta je?”

Een onbeschrijfelijk tumult ontstond er nu rondom het tafeltje, waar Willem had gezeten.

Van alle kanten drong men op hem aan. En luid werd er geschreeuwd:

„Dat 's gemeen! Iemand zoo onverhoeds een klap te geven! Gemeen is 't!”

„Wie vechten wil, komt maar op!” — antwoordde Willem op al deze uitroepen.

Dat woord kalmeerde de opgewonden jongelui. Willem was sterk, wisten ze. En bovendien niet bang. Een kwade portuur, als hij los kwam.

De schreeuwer, die den klap van Willems sterke vuist had ontvangen, ziedde van nijd. En, sterk zich voelend door de haast algemeen vijandige gezindheid jegens Willem, riep hij uit:

„Ja, gemeen is 't. En je zult dien klap betalen, zeg 'k je. Geef me nóg eens een klap, als je durft.”

„k Heb op dit oogenblik geen zin," — zei Willem kalm.

„Geen zin? Geen zin? Je durft niet!" — was 't uit-tartend bescheid.

Willem bleef zwijgen.

„Je durt niet!" — ging de ander met sarren voort.

„Dààr dan!" — schreeuwde Willem eensklaps, zich niet meer meester kunnende blijven. En hij gaf den vriend-van-daareven een stomp, die dezen achteruit deed wankelen. En toen, eenmaal „los", sloeg hij, waar hij maar raken kon. Een brieschende leeuw scheen hij geworden te zijn. Niets zag hij dan dien eenen, die hem getart had, die zijn moeder gescholden had. En hij sloeg, hij sloeg.

Stoelen vielen omver; tafeltjes met glazen en flesschen werden omgeworpen. En al maar door ontving de schreeuwer stompen en slagen. Ze regenden op hem neer. Hij kon zich niet meer verdedigen. . . .

Om de vechtenden had zich een kring geschaard. Een enkele, die Willems zwakken tegenstander te hulp wilde snellen, werd — oude gewoonte van naar een gevecht kijkende en in een gevecht smullende Rotterdammers — binnen den kring teruggehouden. Tot zelfs de kastelein, die wanhopige pogingen deed, om zijn stoelen en tafels, zijn flesschen en glazen te beschermen, onderging dit lot.

Er kwam aan den strijd eerst een einde, toen de politie, door één der kellners ingeroepen, tusschenbeide trad. Nu bleek het eerst recht, hoe verwoed

Willem was. De twee politie-mannen, anders stevige kerels genoeg, konden hem bijna niet van zijn tegenstander wegrukken. En toen hun dit gelukt was, schreeuwde en tierde hij zoo, dat ze dreigen moesten, hem mee naar het bureau te zullen nemen.

„Wat kan mij dat schelen!“ — riep hij met zware vloeken. — „Neem me maar mee, hoor. Gerust. Maar ik zal me hier niet laten sarren door een kwajongen!“

Eindelijk bedaarde Willem een weinig, gesust als hij werd door zijn vrienden en den kastelein, die het vervelend vond, om vandaag of morgen tegen één zijner klanten te moeten getuigen.

De agenten gingen, toen de kalmte eenigermate was teruggekeerd, weer huns weegs. Doch nauwelijks waren ze buiten de deur, of een hernieuwd rumoer in 't café verwittigde hun, dat de oude strijd weer was ontbrand. En ze stoven terug naar binnen!

Nu behoefden ze echter niet meer de vechtenden te scheiden. Het was al gebeurd. Vastgehouden door een drietal jongelui stond daar de schreeuwer, met gezwollen oogleden en het gezicht vol builen maar overigens bleek van ontzetting. Op den grond voor hem lag zijn zakmes, bebloed. . . . En ginds in een grooten kring stond Willem Haagdoorn, óók bleek, doch meer van schrik. En de benedenkant van zijn gelaat was een-en-al bloed. Het stroomde in zijn hals, kleurde zijn boord rood, druppelde op zijn jas en handen. . . .

Hoe 't gebeurd was?

O, in één oogwenk. Willem had zich weer bij zijn tafeltje gezet, schijnbaar niet meer denkend aan den strijd, althans trachtend bij een glas bier den twist te vergeten. In-eens bereikte toen een geroep zijn oor:

„Haagdoorn, Haagdoorn! Pas op, hij heeft een mes!”

Willem sprong op. Als bij ingeving hield hij zijn arm afwerend voor zijn gezicht.

De overwonnene, die, half krankzinnig door drankinvloed en schaamte, op Willem losstormde, deed in het wilde een houw met zijn mes. En hij raakte de wang, sneed met het mes door de bovenlip en. . . .

Zóó was 't gebeurd. Zóó had Satan wéér een triomf behaald!

Enkele minuten later zat de steker op 't politiebureau in een cel. Morgen zou hij worden verhoord. En dan werd hij misschien wel naar het Huis van Bewaring gebracht.

Willem werd in het Ziekenhuis gewasschen; de wonde, die de bovenlip bijna in twee helften scheidde, werd genaaid en een verband werd gelegd, om het bloedverlies te doen ophouden.

Daarna brachten de café-vrienden hem thuis.

Zoo eindigde het oude jaar, zoo begon het nieuwe jaar voor Willem Haagdoorn.

VIII.

„Gouden Willem” ontmoet een ouden kennis.

't Is bekend, dat een bijnaam spoedig gevonden is. En, eens gegeven, raakt de persoon, wien hij geldt, die niet spoedig weer kwijt.

Hoe Willem Haagdoorn aan zijn bijnaam „Gouden Willem” kwam?

Een heel eenvoudige gebeurtenis werd oorzaak, dat hij voortaan onder zijn vrienden aldus genoemd werd.

Zijn vader was van een lange zeereis thuis gekomen en — wat zelden gebeurde — had goede berichten van zijn jongen gehoord. Zijn toenmalige patroon was over hem tevreden en er bestond hoop, dat het nu eindelijk eens goed zou gaan. In zijn blijdschap hierover schonk zijn vader hem een goudstuk, een „Gouden-Willempje”. Willem, niet weinig trotsch op dit bezit, liet niet na met dit munststuk te pronken. En toen had één van zijn vrienden den inval, om den bezitter van het gouden tientje zelf „Gouden Willem” te noemen. Groot was zijn succes hiermee. Iedereen noemde Willem dien avond aldus. En 't werd een echte, gezellige feestavond — altijd naar der vrienden oordeel.

Voor Willem had deze avond echter drie gevolgen. Vooreerst: toen hij den volgenden morgen thuis uit een langen slaap ontwaakte, was hij even arm als

den vorigen dag; het „Gouden-Willempje" was door de feestvreugde verslonden!

In de tweede plaats was het dien morgen te laat, om nog naar zijn werk te gaan. Toen hij 's middags aan kwam zetten, bleek de patroon zeer verbolgen; het kwam tot hooge woorden tusschen heer en knecht en . . . de knecht liep ouder-gewoonte wegl

En het derde gevolg was, dat hij sinds deze gebeurtenis gewoonlijk als „Gouden Willem" door zijn kameraden werd aangeduid. Zelfs, al was zijn portemonnaie tot den bodem leeg, dan nog was hij „Gouden Willem".

Dit laatste gebeurde echter niet vaak. Waar hij het geld vandaan haalde, wist niemand. Stal hij het? Kreeg hij het ten geschenke? Er was iets duisters in deze zaak. En ook voor Willems moeder bleef dit geldbezit onverklaarbaar. Want zóóveel geld, als ze vaak in zijn handen zag, kon hij niet van zijn karig loon overhouden.

Bezit van geld kàn een zegen zijn; voor wie zich namelijk als 's Heeren rentmeester beschouwt en zijn geld en goed aan Gods armen geeft en voor den dienst des Heeren immer gereed staat, om te doen, wat zijn plicht is. Het wordt echter een vloek voor hen, die in Satans dienst hun geld besteden; die het verkwisten in drinkgelagen en dobbelclubs.

Helaas, voor Willem Haagdoorn werd het bezit een vloek. Al dieper en dieper zonk hij. Avonden en nachten, als waarvan reeds verteld is, kwamen er

veelvuldig in zijn jonge leven voor. En vanzelf: na een drinkpartij, als de drankduivel meester was over het lichaam, kwam het meermalen tot een strijd.

Zoo hevig echter als dien Oudejaarsavond had Willem nog nooit gevochten.

Eenige weken na den beruchten nacht, in welken hij bij de beschreven vechtpartij verwond werd, in het laatst van Februari, moest Willem voor zijn nieuwen patroon naar Feijenoord. Op de Willemsbrug echter werd hij onverwachts staande gehouden.

„Hei daar!” — hoorde hij zich toeroepen. — „Als mijn kijkgaten 't niet mis hebben, ben jij Willem Haagdoorn.”

Willem keek verwonderd.

„Ja,” — zei hij, — „die ben ik. Maar wie ben jij, dat je . . . Wel, heb ik ooit,” — viel hij zichzelf in de rede — „nu zie ik het: jij bent Kees de Winter! Kerel, jongen, hoe gaat het er mee?”

„Met mij? Goed!” — was het antwoord. — „Ik kom pas van boord. 'k Ben een paar jaar weg geweest en heb nu het anker weer eens in Rotterdam laten vallen. En hoe maak jij 't?”

„Dat kon beter!” — bekende Willem met een zucht.

En in waarheid, voor die zuchtende bekentenis was reden. Vooral als men de twee schoolkameraden van vroeger met elkander vergeleek, viel de achteruitgang op, waarvan op Willem zèlf de schuld moest

vallen. Kees was een flink gebouwde zeeman, wien de frissche zeewind een ferme kleur op de wangen had gegeven. Willems gezicht was veel magerder en bleeker. Trouwens, zijn geheele gestalte stond, wat fermheid en stevigheid betrof, verre bij die van Kees ten achter.

„Dan heb jij geen goeie vaart gehad?“ — vroeg Kees in zijn kernachtigen zeemansstijl.

„O, neen, 'k ben ongelukkig geweest; erg ongelukkig. Och jò, als je van den eenen baas naar den anderen zwalkt en nu aan dit en dan aan dat vak begint, schiet je niet hard op.“

De koppige, eigenwijze en trots alles nog steeds hoogmoedig gebleven Willem had een zeldzaam oogenblik van zelfkennis. Ongetwijfeld kwam dit door de onverwachte ontmoeting en het zien van Kees, die eens zijn mindere en nu, naar alles aan-duidde, zijn meerdere was.

„Maar waarom ben je ook niet gaan varen?“ — vroeg Kees. — „Jongen, het is zoo'n heerlijk leven aan boord. Je voelt je er zoo vrij. Je hebt niets met de menschen noodig. Natuurlijk wel met den kapitein en de anderen; maar als dat geen dwarskijkers zijn, ik zeg 't je, dan ben je nergens meer thuis dan op het water. 'k Begrijp 't ook niet van je: je vader is zoo'n echte zeeman en jij. . . .“

„Je weet toch nog wel, dat mijn moeder 't nooit hebben wilde, dat ik naar zee ging.“

„O ja, dat is waar ook. Dat verandert de zaak

natuurlijk. Maar anders, zie je, wist ik wel, wat 'k deed, als ik in je plaats was."

„O, Kees, nu 'k met je praat, spijt het me razend, dat mijn moeder dat altijd tegengehouden heeft," — zuchtte Willem. En toen liet hij er met een vloek op volgen: „Als ik wist, dat ze me nòg wilden aannemen, monsterde ik dadelijk."

Tot Willems groote verwondering antwoordde Kees:

„Nóóit doen, jò; zoolang je moeder niet haar toestemming geeft, moet je dat nooit doen. „Eert uw vader en uw moeder" staat er in den Bijbel. En dat beteekent, dat je niet tegen den zin van je ouders in moet handelen. En nu ik 't toch hierover heb — in den Bijbel staat óók, Willem, dat je niet vloeken moogt. „Gij zult den Naam des Heeren, uws Gods, niet ijdelijk gebruiken"."

„Hoe heb ik 't nu?" — barstte Willem uit. — „Ben je vroom geworden? Jij, Kees, een vroom joggie? Wéét je dan niet meer, hoe wij 't samen op school aangelegd hebben? Dat deed ik niet alleen, hoor; maar jij hebt best meegedaan."

„'k Weet het allemaal wel," — was het antwoord. — „En het spijt me achteraf. Maar ik heb geleerd, om. . . ."

„Och, kom!" — viel Willem hem in de rede, bevreemd, dat er weer een Bijbeltekst zou komen. — „Laat die praatjes maar schieten. Weet je wat, we nemen er ééntje op onze ontmoeting."

Meteen wees hij naar het café, het eerste huis, dat op 't Noorder-eiland staat, en ging er op af, meenend, dat Kees hem wel volgen zou.

Doch hierin vergiste hij zich. Flink en moedig antwoordde Kees op die uitnoodiging:

„Neen, dàt doe ik niet. 'k Heb een massa ellende van het drinken gezien, aan boord en aan wal. En ik drink nóóit.”

„Dan groet ik je,” — zei Willem kortaf. — „Je bent me een stijve Pieter geworden. Maar 't zal wel zóó met je wezen als met alle fijnen: dat je de knepen achter je elleboog hebt. Goeden morgen!”

Willem verliet Kees, die hoofdschuddend den armen jongen nakeek. Dat die oude kameraad hem zoo barsch behandelen zou, had hij niet verwacht. Hij was wel zeer in zijn nadeel veranderd.

„Neen,” — ging het Kees in-eens door het hoofd — „hij is nièt veranderd. Hij is voortgegaan op denzelfden weg, waarop de Heere mij staande gehouden heeft. Als dat laatste niet was gebeurd, zou ik nu misschien evenveel of nog erger vloeken en van den drank houden als Willem. Het is een wonder van genade, dat God mij, die niet beter dan Willem ben, heeft willen redden. O, wat voel ik mij nu vooral, nu ik hem gezien en gesproken heb, gelukkig, dat ik wéét, dat de Heere Jezus mijn Leidsman is; dat Hij mijn zwakke sloopje stuurt door de zee, al zijn er de baren ook nog zoo hoog. . . .”

Willems gedachten waren van geheel anderen aard.

In zichzelf vloekend, verwenschte hij Kees, de fijnen, allen, die met den Bijbel in de hand loopen en den mond vol hebben van teksten.

„'t Is me een volkje,” — mompelde hij, terwijl hij alléén het café inging „om zich te verzetten”

Dienzelfden avond was „Gouden Willem” door 't dolle heen. Zelfs zijn uitgaans-vrienden, anders nog al iets gewend, hadden hem nimmer zóó gezien. Hij dronk en zong, vloekte en tierde, dat ieder bang voor hem werd. Tot één uur 's nachts zat hij in het café „Onder de luifel”. Toen, omdat het sluitingsuur sloeg, moest hij er uit. Doch hij wilde niet. „Ik betaal en jij geeft mij drank!” — schreeuwde hij bevelend in halve dronkenschap den café-houder toe. — „Je zult 't me geven, versta je?”

De kellners moesten er bij te pas komen. Ze trachtten met een zoet lijntje Willem naar buiten te krijgen; maar vruchteloos. Dan maar geweld gebruikt! En één, twee, drie werd „Gouden Willem” door drie, vier kellners aangevat en — zij het dan ook na een geduchte worsteling — op straat gezet.

Daar stonden reeds de agenten klaar. Deze, hem kennend, en aan alles bemerkend dat het met den jongen man lang niet in orde was, bleven even toezien hoe het gaan zou. Als hij bedaard zijn weg ging

zouden ze vanzelf niets doen; doch als hij de orde en de nachtrust verstoorde — dan, ja dan zouden ze hun plicht opvolgen.

Zóó is de Rotterdamsche politie. Ze tart niet; ze is zèlf niet de oorzaak, dat er verzet wordt gepleegd. Maar wanneer een „nachtvogel" als Willem tegen wet en verordening ingaat, treedt de politie op met onverbiddelijke gestrengheid.

Willem uit het café gezet, lette niet op de waarschuwingen zijner vrienden, wilde de blinkende helmen niet zien. Hij blééf schelden tegen den caféhouder; hij blééf drank eischen voor zijn geld; hij blééf voor het café; ja, hij dreigde met vernieling zelfs. De ruitjes zouden kapot en de deur en . . .

Doch nu had het lang genoeg geduurd. Eén der agenten trad toe en vroeg, of het nu nog niet mooi genoeg was.

De door den drank verdwaasde keek om.

„Hè!" — lachte hij spottend. — „Wat moet jij?"

„Dat zal ik je laten zien!" — was 't antwoord en meteen kreeg Willem een slag met een gummi-stok. — „Schiet op! Ga naar huis!"

Doch nu werd Willem woest. De slag deed geweldig pijn; maar meer pijnigde hem op dat oogenblik de schaamte, dat hij geslagen werd; dat hij zich moest laten slaan.

Brullend wilde hij zich op den agent werpen, die dit echter had voorzien, en Willem een tweeden slag gaf, heviger nog dan te voren.

En toen was het in een ommezien gebeurd. Nòg twee agenten snelden toe en met hun drieën brachten ze den woest-schreeuwenden jongeling als arrestant naar het politiebureau. . . .

Laat in den volgenden morgen kwam Willem thuis. Hij had in één der cellen zijn roes uitgeslapen en toen moest hij, vóór hij losgelaten werd, voor den commissaris een verhoor ondergaan wegens verzetpleging.

Moeder Haagdoorn, die bijna den ganschen nacht wakend had doorgebracht, was als gebroken van schaamte en verdriet, toen ze uit den mond van haar jongen hoorde, waar hij dien nacht was geweest.

Niets, niets scheen in staat, om Willem op het sterk-hellend vlak der zonde tegen te houden. Haar tranen en smeekbeden, haar moederliefde die ze voortging aan hem te bewijzen — àlles was vruchteloos.

Toen Willem daar voor haar zat, bleek en vermoeid door het gebeurde, maar toch, naar het scheen, zonder berouw en zonder vrees voor de gevangenis, die hem stellig wachtte, kon ze niet nalaten te zeggen:

„O, Willem, toen je klein was en zoo heel ziek, heb ik den Heere om genezing voor je gevraagd; om leven. Maar soms en nu ook denk ik, of het niet beter voor je geweest was, als de Heere je toen weggenomen had.”

„Ja,” — antwoordde Willem onverschillig, — „dat is best mogelijk. Ik wilde tenminste wel, dat 'k maar dood was.”

„Maar nà den dood komt de eeuwigheid,” — waar-
schuwde de moeder.

„Er is nog nooit iemand teruggekomen, die ver-
teld heeft, hoe 't er in de eeuwigheid uitziet,” — was
het spottend bescheid.

„En tòch weten we het, Willem! De Heiland heeft
gezegd, dat er een onuitblusschelijk vuur is, waar de
worm niet sterft. Eeuwig je-zèlf te moeten beschul-
digen, eeuwig Gods toorn te moeten dragen, dàt is
de vreeselijke toekomst, die je tegengaat, als je zóó
blijft leven. . . . Willem, Willem, wat ik je smeeken
mag, luister toch naar moeders stem. Nòg spaart de
Heere mij het leven en mag ik het je zeggen, dat, hoe
groot en hoevele je zonden ook zijn, er vergeving is
bij den Heere Jezus. Willem, wacht niet, totdat het
te laat, voor eeuwig te laat is!”

Willem zag zijn moeder aan. Als nu had ze mis-
schien nog nimmer gesproken. En hij voelde in dat
oogenblik, hoeveel verdriet ze had: om hèm. Hij las
het in haar oogen, dat ze hem niettegenstaande alles
nòg lief had.

Toen ontwaakte in hem even een gevoel van
wederkeerige liefde, van dankbaarheid. En, van
harte overtuigd dat hij 't niet waard was, dat éé-
nig mensch en ook zijn moeder niet, zich om hem be-
kommerde, barstte hij uit:

„O, moeder; ik ben een onnut mensch. Er komt niets van me terecht!”

„Neen Willem; er kan nog wèl iets van je terecht komen. Als je maar je zonden wilde belijden en laten en ophouden met het gezelschap van je verkeerde vrienden te zoeken.”

Die woorden van zijn moeder brachten in-eens bij Willem in herinnering de ontmoeting met Kees de Winter en het gesprek, dat hij met dezen gehad had. Die had gezegd, dat je op zee niets met de menschen noodig had. Die had van dat heerlijke leven aan boord gesproken. Ja, als dat nu eens gebeurde, dat hij kon gaan varen . . .

„Moeder,” — zei hij eensklaps — „ik deug niet; alles wat ik doe, is verkeerd of gaat verkeerd. Er is misschien nog maar één uitweg voor me.”

„En dit is?” — vroeg moeder in spanning.

„Dat ik naar zee ga.”

„Maar jongen . . .”

„Anders loopt het vast verkeerd met me af, moeder.”

Ja, dat zag moeder Haagdoorn ook. Hier werd het hoe langer hoe erger met hem. Maar naar zee? En dàartegen had ze zich steeds zoo verzet! Haar hart klopte sneller, nu ze dat vreeselijke, waartegen ze altijd gestreden had, zoo dichtbij zag. Maar mocht zij, als Willem zèlf dat den éénigen uitweg noemde, hem dan nog langer tegenhouden?

„Meen je dat in ernst, Willem?” — vroeg ze.

„Ja zeker; ik méén het," — antwoordde hij.

„Nu, ga dan!" — klonk het met een zucht. — „En moge de Heere je nabij zijn. . . ."

IX.

Een ernstig gesprek.

De toestemming was verkregen. Moeder Haagdoorn, geen uitweg meer ziende en het ergste vreezende, durfde niet „Neen" zeggen, toen Willem aandrang om naar zee te gaan.

Wèl sidderde ze, als ze er aan dacht, dat haar jongen straks geheel onder het moederlijk oog vandaan zou zijn. Want als vrouw van een zeeman wist ze het, aan welke verleiding de mannen zijn blootgesteld, die weken en maanden op zee zwerven en eindelijk hier of daar in den vreemde den voet aan wal zetten. Groot is de verzoeking van den zeeman en alleen hij, die een ijzersterken wil of, béter nog, een rots-vast geloof bezit, kan staande blijven.

Eén poging, om Willem althans niet alleen te doen staan, als de verzoeking tot hem kwam, werd daarom nog door haar gewaagd.

„Willem," — zei ze — „wacht dan tot je vader thuis komt. Dan kun je bij hem op zijn schip komen."

Maar dat was niet naar Willems zin. Hij wilde vrij zijn immers, vrij van alle banden. En als hij steeds in de nabijheid van zijn vader zou zijn, begreep hij

wel, dat de door hem bedoelde vrijheid niet de zijne zou worden.

Als gewoonlijk nam hij een uitvlucht te baat, waardoor hij aan het „dreigende gevaar” ontkwam.

„Nee, moeder. Dàt doe ik liever niet. Want weet u, als ik op vaders schip zou komen, zou ik lang niet dat werk kunnen doen, wat een kleine scheepsjongen bijvoorbeeld kan verrichten. Kijk: als ik eerst zoo'n beetje het zeemans-werk ken, dan zou ik kunnen doen, wat u wenscht. En dan zal het voor vader en mij plezieriger wezen.”

Er was iets waars in zijn woorden, oordeelde moeder.

„Maar hoe denk je dan aan een schip te komen?” — vroeg ze toen.

Willem verhaalde daarop zijn ontmoeting met Kees de Winter, verzwijgend evenwel, dat hij dezen zoo onheusch had bejegend. Dien, vertelde hij, zou hij vragen, om hem in het zoeken naar een schip behulpzaam te wezen.

Zoo vertrouwelijk als Wilem dien dag met haar zat te praten, had moeder Haagdoorn het in lange tijden niet ondervonden. Het deed haar goed, dat hij nu niet stil en teruggetrokken als gewoonlijk bij de tafel zat. Ze leefde geheel in de toekomst, waarvan Willem sprak. O, hij had zulke groote en mooie plannen. Den verloren tijd wilde hij trachten in te halen door hard werken; ijverig zou hij studeeren, voorzoover de werkzaamheden aan boord dit toe-

lieten, want hij wilde over enkele jaren stuurmans-examen afleggen en dan later, evenals zijn vader, kapitein worden. . . .

„Willem,” — waarschuwde zijn moeder, toen ze op een gegeven oogenblik zich herinnerde, dat ze wel eens eerder Willems toekomst-muziek had vernomen, — „zou je dat wel kunnen volbrengen? Je weet. . . .”

„O, vast wel, moeder!” — verzekerde Willem, en het vertrouwen, waarmee hij sprak stelde haar eenigszins gerust. — „Ik verzeker u, dat ik nù wil en dat het zàl gebeuren!”

Moeder Haagdoorn liet haar tegenwerpingen varen en zweeg. Ze gelóofde immers haar Willem zoo graag; ze wilde dit zelfs nù nog. . . .

Dien avond belde Willem Haagdoorn aan bij de woning der ouders van Kees de Winter.

„'k Zou Kees graag eens willen spreken,” — zei hij aan zijn zuster, die open deed.

„Hier is ie al,” — riep een vroolijke stem in de gang. — „Wie wil me spreken? O, Willem, ben jij het? Kom binnen, kerel.”

Het was een zware gang voor Willem geweest naar deze woning. Hij had immers ruw-weg geweigerd, naar de goede en welgemeende raadgevingen van Kees te luisteren. Maar — wonderlijk! — Kees scheen er heel niet kwaad om te zijn. Even vriendelijk als gisterenmorgen op de Maasbrug was zelfs zijn houding.

„Liever heb ik, dat je een eindje met me opwandelt,” — antwoordde Willem schuchter op de vriendelijke uitnoodiging.

Kees dacht, dat Willem over het gebeurde wilde spreken en zeide daarom:

„Maar, jò, ik heb er eigenlijk in 't geheel niet meer aan gedacht. En in 't minst niet is er bij mij iets blijven zitten. Kom maar gerust binnen.”

„Nee, toch niet; op dit oogenblik doe ik 't liever niet. Want ik wou met je over een paar dingen spreken.”

„Goed dan,” — stemde Kees toe. — „Maar lang blijf ik niet uit, hoor. Want den tijd, dat ik aan wal ben, wil ik liefst zoo veel mogelijk thuis wezen. Wacht een oogenblikje; ik ben dadelijk klaar.”

Een paar minuten later kreeg Willem gelegenheid, om zijn wenschen kenbaar te maken. Hij vertelde Kees uitvoerig, wat er met hem zoo voor en na gebeurd was; en — het zij tot zijn eer gezegd — niets verzweg hij. Eindelijk kwam de gulle bekentenis hem over de lippen, dat hij hier tot niets deugde, dat hij hier onmogelijk was geworden.

„Bovendien,” — zoo zei hij, — „al wil ik goed, dan ontmoet ik de vrienden weer, die me mee willen hebben. En werkelijk, tegen die verleiding kan ik niet op. Daarom is 't het best, dat ik Rotterdam uitga. Met mijn moeder sprak ik erover, en die heeft eindelijk goed gevonden, dat ik zeeman word. Kun jij me nu niet helpen aan een schip, Kees? Jij weet den

weg beter dan ik. Misschien is er op jou schip wel een plaatsje?"

Kees de Winter hoorde begrijpelijkerwijs vreemd op, toen Willem hem zijn levensloop meedeelde. Wel had hij gisteren iets begrepen, maar dat het zóó met zijn voormaligen vriend gesteld zou zijn, had hij niet durven denken.

Hij sidderde zelfs, toen Willem hem sommige voorvallen uit zijn jonge leven had opgebiecht. Een enkele maal had hij het plan, om Willem te verzoeken maar te zwijgen. Doch bedenkend, dat hij deze openhartigheid niet mocht keeren in Willems eigen belang, liet hij hem uitspreken.

Nadat Willem eindelijk klaar was en zijn verzoek had geuit, liepen de beide jongelieden een tijdlang zwijgend naast elkander voort; ieder had zoo zijn eigen gedachten. Kees moest wederom denken aan 's Heeren bewarende genade over en Zijn groote zondaarsliefde jegens hem. En Willem was, gelijk men het wel eens noemt, „vol". Zijn vertelling, die een schuld-erkenning inhield en daarom een schuld-belijdenis werd, had hem zelf aangegrepen. Hij was geheel ontroerd en was het dag geweest, dan had Kees ongetwijfeld de tranen in Willems oogen gezien, tranen van spijt over zijn verloren en ongelukkig leven.

Willem was de eerste, die het stilzwijgen verbrak.

„Nu Kees," — vroeg hij — „zou je denken, dat je me helpen kunt?"

„Hoor eens, Willem," — wendde Kees zich op deze vraag tot hem — „je moet me nu eens goed aanhooren en even eerlijk, als je pas je leven mij verteld hebt, antwoorden op de vragen, die ik je zal doen. Afgesproken?"

„Ja," — stemde Willem toe.

„Zie dan eens: je hebt me meegedeeld, dat je veel bazen hebt gehad; dat is erg. Maar het ergste vind ik het, dat je niet tegen de verleiding kunt; dat je kroegvrienden je telkens weer mee kunnen krijgen, als ze dat willen. Daar blijkt uit, dat je een zwakken wil hebt. Maar er blijkt ook uit, dat je wil zèlf slecht is. Je doet de zonde met lust; je hebt een vermaak in het kwade. En dat is diep-treurig, Willem. . . . Neen, laat me even uitspreken. . . . Ik zei, dat het diep-treurig is. Niet, omdat ik me meesterachtig aanstellen wil. Want we zijn immers beiden even oud. Maar omdat ik van harte er van overtuigd ben, dat deze zonden-dienst uitloopt op den dood. . . . O, Willem, ik wilde, dat ik je kon doen gelóóven. Dan zou je zien, hoeveel je gemist hebt in je leven. . . . En nu wil je naar zee. Dat is om zoo te zeggen je laatste anker. Maar weet je wel, dat een zeeman aan nog grooter verleiding blootstaat dan een Rotterdamsche jongen? Ik weet er alles van, hoor. Ze hebben me, toen ik nog niet geloofde, dat ik er zonde aan deed, vaak meegenomen naar die plaatsen, waar de duivel gediend wordt. Ook op zee krijg je zoo-genaamde vrienden, die je in den vreemde mee

troonen naar bierhuis en kroeg. Als je hier al niet sterk genoeg staat, om aan de verleiding weerstand te bieden, hoe zal het dan wezen, als je in geen weken sterken drank geproefd hebt, of niet naar het circus ¹⁾ en andere „vermakelijkheden” geweest bent? Zul je werkelijk sterk genoeg wezen?”

„Ik hoop het,” — antwoordde Willem. Hij sprak al niet meer op zoo stelligen toon als daar straks tot zijn moeder. Ongetwijfeld was daarvan zijn schuldbekentenis oorzaak, waardoor hij gedwongen was geweest, een diepen blik in zichzelf te slaan.

„En denk je, dat het leven aan boord nu zoo makkelijk is?” — vroeg Kees verder. — „Dat spreekt, als je van de zee houdt, is er niets heerlijker. Dat heb ik gisterenmorgen al gezegd; en daar blijf ik bij. Maar 't is soms zwaar werken, hoor. Wie graag lui en ledig is, hoeft nooit naar zee te gaan. . . . En nu heb ik uit je eigen mond gehoord, hoe het je hier op verschillende plaatsen gegaan is. Daarvan heb je nu wel spijt, maar het is te laat. Wat dunkt je? Schrik je niet terug voor veel en moeilijk werk, voor harde woorden, voor misschien een zware straf?”

„Neen!” — antwoordde Willem vast.

„En nu mijn laatste vraag. Zul je, gesteld, dat je op 't schip komen kunt, waarop ik vaar, mij weer den rug toekeeren en alléén laten staan, als ik je een goeden raad meen te moeten geven?”

1) Een circus = een paardenspel.

„Dat is, omdat ik je gisteren zoo raar behandeld heb,” — zei Willem. — „Maar als je eens wist, hoe me dat spijt”

„Goed,” — viel Kees hem in de rede, — „maar dat is nog geen antwoord. Wat dunkt je: zul je naar raad kunnen luisteren?”

„Kerel, ik zou zoo graag met jou willen varen,” — was het antwoord. — „En ik wil je graag beloven, dat 'k mijn best doen zal; ook, om naar je raad te hooren. Want ik voel, dat je het goed met mij meent; beter dan de vrienden, die ik hier heb.”

„Dan beloof ik je,” — zei Kees, — „dat ik er morgen al met mijn kapitein over zal spreken, om je te nemen. Ik denk wel haast, dat dit lukken zal. In dat geval ben ik niet voor niemendal stuurman geworden,” — voegde hij er ten slotte gekscherend aan toe.

„Stuurman? Ben jij stuurman?” — vroeg Willem verwonderd.

„Ja; waarom niet? Als je me voor twee jaar gesproken hadt, zou ik 't je toen verteld hebben, dat ik mijn stuurmans-diploma had gehaald.”

Willem Haagdoorn stond als verslagen. Nù eerst zag hij, hoe schromelijk hij zijn tijd had verbeuzeld met nietsdoen. Verloren tijd! Nooit weer zou hij kunnen goed maken, wat hij door eigen schuld had bedorven!

Kees merkte deze gemoedsstemming op. En hij trachtte hem op te monteren. Doch dat gelukte hem

niet best. Ook niet, toen Willem, na herhaald aandringen, mee naar zijn ouders was gegaan.

Eerst toen er een lied gezongen zou worden, werd Willem opgewekter. Want hij hield veel van zingen.

Zoo snelde ten slotte nog de avond voorbij, de avond, die zoowel voor Willem als voor Kees zoo belangrijk was.

Voor Willem, omdat hij van de hulp van zijn ouden vriend verzekerd was. Nu zou er een keer in zijn leven komen, dacht hij.

En voor Kees, omdat hij zijn ouden makker zoo gaarne op den goeden weg zag.

En lang nadat Willem heengegaan was, herhaalde Kees nog de woorden van het eenvoudige lied, dat zij dien avond hadden gezongen:

Schijnt u de wereld vroolijk en schoon?
Niets dan ellende en dood is haar loon!
Zondaar! Kies Jezus! Kom, doe het nu!
Zie op Zijn Kruis! Dáár is redding voor u!

Zoek niet uw heil in wereldsch genot.
't Hart vindt slechts ruste en vrede in God!
Kom! Kom tot Jezus! Hij maakt u vrij!
Jezus te dienen maakt zalig en blij!

X.

Eindelijk zeeman!

Hoeveel moeite het Kees de Winter kostte, om Willem Haagdoorn aan boord van zijn schip te

krijgen, wist deze niet. De kapitein wilde er eerst niets van hooren. Wat zou hij met zoo'n „nietsnutter" beginnen? Rotterdam was vol van zulke jongens, die tot niets deugden. Eéntje meer of minder kwam er dus niet op aan. Een zeeman moest een ferme, fiksche jongen wezen; geen „ongeluk", gelijk die Haagdoorn blijkbaar was. Hij waagde er zijn schip niet aan! . . .

Dat stuurman De Winter het tòch zoo ver kreeg, dat Willem aanmonsteren kon, was wel een bewijs, hoe hoog hij bij zijn kapitein stond aangeschreven. Maar het was ook de verzekering van den stuurman, dat hij nog hoop voor de redding van den ongelukkigen jongeling koesterde, die den ouden zeeman terug deed komen op zijn weigering. Want kapitein Bakker diende den Heere. En al was zulks niet altijd merkbaar, voor den arbeid van reddende liefde had hij een plaats in zijn hart ingeruimd.

Het waren drukke dagen voor moeder Haagdoorn en Willem. Het schip zou heel spoedig vertrekken en veel moest er voor den aanstaanden zeeman in orde worden gemaakt.

Het ontbrak Willem zelfs aan tijd, om naar zijn vrienden te gaan. Dit was gelukkig voor hem: want volgens eigen bekentenis immers kon hij moeilijk aan de verleiding weerstand bieden, als zij hem tot drinken en uitgaan noodigden.

Eindelijk kwam de dag van vertrek.

Het afscheid viel moeder Haagdoorn zwaar. Veel

woorden, om haar Willem te vermanen, kon ze niet uiten.

„Willem, mijn jongen, als je nu op het groote water zwalkt en de gevaren je omringen; of als je in vreemde landen komt, waar andere en even-vreeslijke gevaren je zullen bedreigen, denk er dan aan, dat thuis je moeder voor je bidt. . . .”

Dàt zei ze. En het was voldoende zoo.

Maar Willem scheen het niet te gevoelen, hoe heerlijk en rijk de wetenschap was, dat Moeders gebed hem vergezelde.

Koud, nuchter antwoordde hij:

„Dat is goed, moeder. Ik beloof u, het zal wel goed met mij gaan.”

Toen ging hij heen met een pakje onder den arm, het laatste geschenk zijner moeder. Hij was nieuwsgierig geweest, wat er in zat, en wilde het thuis nog openen. Maar dat mocht hij eerst doen, als hij aan boord was, had moeder hem gezegd. . . .

's Middags voer het schip de haven uit; voorbij het Park.

Op den Heuvel stonden eenige jonge mannen te roepen, te zwaaien. 't Waren de vrienden van Willem, leegloopers, die de weet van het vertrek hadden gekregen en nu hun „Gouden Willem” een afscheidsgroet brachten.

Deze merkte niet veel van de kreten, die hem golden. Hij had het te druk, om met de andere matrozen de bevelen op te volgen van stuurman De

Winter, die de verschillende commando's van den kapitein op de brug overbracht.

Toen de groote drukte, aan de afvaart verbonden, voorbij was, en Willem gelegenheid had, eens om zich heen te zien, was het schip Delfshaven reeds gepasseerd. De torens van Rotterdam, de huizen, de menschen — alles week langzaam weg; het werd al kleiner.

En nu, voor het eerst, kwam er een groote beklemming over Willem. Zou het wel goed gaan? Zou hij wel ooit in Rotterdam terugkomen? Als hij zijn moeder nu eens voor het laatst had gezien?

Gedachten van weemoed, die in langen tijd niet in hem waren opgekomen, vervulden hem. Hij miste nu alles: zijn moeder, zijn vrienden — geheel alléén stond hij nu

Nieuwe bevelen rukten hem echter weldra van deze mijmeringen los. Er was nog zooveel werk aan boord te verrichten. Eerst als het schip straks den Nieuwen Waterweg uit was, zou er voor een gedeelte der mannen tijd om te rusten en voor Willem tijd om te denken zijn.

De „Rotterdam”, waarover kapitein Bakker het bevel voerde, was een flink schip.

Met flinke vaart zette het koers naar het Zuiden. Wit schuim spatte voor den boeg op en naar achteren teekende een breed spoor den weg af, dien het schip genomen had.

De Noordzee-golven rolden met regelmatigen slag tegen de zijwanden van de „Rotterdam" en deden het schip een gelijkmatige, schommelende beweging aannemen.

Willem, die naar beneden had mogen gaan, om te rusten, dacht er niet aan, van dat verlot gebruik te maken. Hij vond het een verrukkelijk gezicht, dat langzaam wegglijden van de kust. Met de belangstelling van een nieuweling zag hij rondom zich heen. En dan die schommelingen van het schip! 't Was juist, zooals hij 't zich had voorgesteld. Net, of hij in een luchtschommel zat!

Gelukkig, die nare, enge gedachten van daar straks was hij kwijt. Tal van verlangens koesterde hij. Morgen zouden ze te Southampton wezen; vandaar ging 't naar Spanje en naar de Middellandsche Zee-landen; over enkele weken zag hij Constantinopel en zou hij in Odessa kunnen rondwandelen. Wàt zou hij veel dingen nu met eigen oogen zien, waarvan hij tot heden enkel had hooren praten! Hij zou genieten; hij. . . .

„Zou je nu niet naar kooi gaan, Willem?" — hoorde hij een bekende stem tot hem zeggen.

„Ja, Kees. . . . ja, stuurman; 't is goed," — gaf hij haastig ten antwoord.

„Laat dat „stuurman" maar achterwege, als wij samen zijn," — lachte Kees de Winter. — „Twee oude makkers als wij behoeven elkaar geen complimentjes te maken. . . ."

„Maar 't komt je toch toe,” — wierp Willem tegen.
 „'t Is goed,” — weerde Kees af. En toen, van
 onderwerp veranderend, vroeg hij: „heb je nog geen
 aanvechtingen van de zeeziekte?”

„In 't minst niet.”

„Dat zal dan nog wel komen. . . . Maar nu zou 'k
 maar naar beneden gaan, jò. Jij hebt van nacht de
 hondenwacht en eenige uurtjes slaap zullen je na een
 dag als deze goed doen. Ik ben er van nacht ook.”

Willem volgde den hem gegeven raad. Evenwel,
 van wacht-houden dien nacht kwam niets. De wind
 was opgestoken en de golven deden het schip zoo
 stampen en slingeren, dat Willem zich onmogelijk op
 de been kon houden. Bovendien overweldigde hem
 de zeeziekte in zulk een mate, dat hij blij was, de
 kooi te mogen houden.

Het was een nare ongesteldheid, vond Willem. Als
 hij één zijner eerste opwellingen had opgevolgd, had
 hij bij aankomst in de Engelsche haven Southampton
 het zeeleven vaarwel gezegd. Maar de overweging,
 dat dit toch al te zot zou wezen en de bemoedigende
 troost van Kees de Winter, dat het lijden nu wel
 voorbij zou zijn, deden hem hiervan afzien.

Dit had hij echter wel geleerd, dat het in het zee-
 mansleven ook niet alles goud was, wat er blonk.

Die zeeziekte. . . . Hu!

XI.

De ervaringen van een zeeman.

Moeder Haagdoorn had, toen ze haar jongen haar laatste geschenk in handen gaf, stellig gedacht dat hij nog dienzelfden dag kennis van den inhoud zou hebben genomen.

Hoe zou ze teleurgesteld zijn geweest, als ze geweten had, dat Willem eerst na dagen het pakje had geopend!

Hij was echter in dezen wel eenigszins te verontschuldigen. Bij zijn aankomst op het schip had hij moeders geschenk in zijn kist geborgen, omdat hij dadelijk aan het werk moest. Toen volgde de afvaart; de eerste tocht over de zee met al de narigheden daaraan verbonden; en eindelijk het rond-zien in de vreemde stad, in Southampton, althans in zoover het werk dit toeliet.

Iedere dag bracht zoo iets nieuws.

Eerst toen Willem reeds lang de Engelsche haven had verlaten, kwam, in een oogenblik van terugdenken aan wat hij had verlaten, de herinnering aan moeders geschenk weer boven. Zoodra de gelegenheid nu gunstig was, ging Willem onderzoeken, welke geheimzinnigheden het pakje verborgen hield.

Hé, dat voelde hard en vierkant! Best mogelijk een kistje sigaren. Neen, dien vorm had 't toch ook niet, Wát zou het wezen?

Willem had de touwtjes en het papier verwijderd en vond nu, benevens nog enkele zaken van praktisch nut voor een zeeman, een boek, een.... BIJBEL!

„Dat is me óók wat!“ — bromde Willem ontevreden. — „Stel je voor: wát moet ik nu met een Bijbel doen?“

O, als moeder Haagdoorn het eens had gezien, wat Willem met het haar zoo dierbare Boek deed! Hij slingerde het in een hoek van zijn kist, er zich niet in 't minst om bekommerend, of de band ook zou kunnen worden beschadigd. Boos, met een verwensching, wierp hij de kist op slot en ging toen met andere matrozen praten over de zee, over de reis, die tot heden zoo mooi ging en over nog vele andere onderwerpen. Hij lachte luid, als een der matrozen een leuken zet vertelde, ging op zijn beurt ook aan 't verhalen en.... trachtte zodoende te vergeten, dat moeders geschenk een Bijbel was geweest.

Dien nacht stond Willem bij stuurman De Winter in den stuurstoel. Deze, die een stellig voornemen had opgevat, om zijn ouden vriend, indien dit mogelijk was, voort te helpen, legde hem uit, hoe het schip door middel van het kompas te sturen was.

Het moet gezegd: Willem was een aandachtig toehoorder; hij toonde zich een ijverig leerling; vele malen vroeg hij den stuurman een nadere uiteenzetting. De Winter merkte met blijdschap op, dat Willem nu blijken gaf van te willen.

„Hier is de vaart niet moeilijk," — zei De Winter. — „We hebben hier een goede diepte. Maar als we bijvoorbeeld bij de Hollandsche kust zijn, moeten we uit de oogen zien. Want die banken maken het water daar gevaarlijk."

„Dat begrijp ik," — zei Willem. — „Maar ik hoorde vanmiddag zeggen, dat in de zee hier heel wat schepen zijn verongelukt. We zijn immers nu in de golf van Biscaye?"

„Ja. Ze hebben je dus al gezegd, dat de zeelui die Golf het „zeemans-kerkhof" noemen? Nu, het kan ook geducht spoken hier. Ik wil je later wel eens trachten uit te leggen, hoe dat zoo komt. Misschien stel je er op dit oogenblik méér belang in, eens te hooren, hoe ik hier tijdens vreeslijk stormweer aan den dood ontkomen ben?"

„Wel graag!" — stemde Willem toe.

„'t Was op een van mijn eerste reizen," — begon De Winter zijn verhaal. — „Ik voer toen op de „Concordia"; wèl een goed schip, maar oud, en veel kleiner dan dit. We hadden al van het begin van de uitreis harden wind gehad. Gelukkig, dat ik al over de zeeziekte heen was; anders had ik er toen van moeten lusten.

„Dat kun je zoo hebben, Willem; de ééne reis heb je 't mooiste weer van de wereld en een anderen keer heb je haast niet dan storm en tegenwind.

„De matrozen vloekten over het slechte weer en ik deed met hen mee. Want je begrijpt, dat ons werk

door al den tegenspoed, dien we hadden, er niet lichter op werd.

„De schipper echter deed hieraan niet mee. Ja, als hij een vloek of een ontevreden woord hoorde, zei hij, dat men dat niet moest doen. Een enkele maal ook nam hij een Godslasteraar streng onder handen. Ik weet nog best, dat mij dit ook overkwam. En jò, het was of ik door den grond zonk, toen de schipper met zijn kleine door je body ¹⁾ dringende oogen mij aankeek en vroeg: „Als God nu je gebed eens verhoorde, Kees, wat dan?“ . . .

„„Mijn gebed, schipper?“ — vroeg ik. — „Ik bad niet. . . .“

„„Ja juist,“ — zei hij, — „je badt niet; maar je vloekte. Maar weet je wel, dat je feitelijk om je eeuwig ongeluk vraagt, als je zoo doet? Wààrom deed je 't? Omdat de anderen het ook doen? Dat is dan al heel kinderachtig van je. Of deed je 't, omdat je werk nu zwaarder is? Maar voel je dan niet, dat je dwaas doet en zondig, door niet om beter weer, maar om een zware, eeuwige straf te vragen?“ . . .

„'t Was, of ik door den grond zonk, zei ik daareven. Nu ik wil je wel zeggen, dat ik honderdmaal liever tegen den harden wind hielp vechten. En ik kon, of durfde den schipper niet tegenspreken; gelijk had hij. . . . Die strafpredikatie viel me toen zwaar; maar van achteraf bezien, ben ik blij, dat ik dien schipper getroffen heb. . . .“

1) Body = lichaam.

De verteller zweeg eenige oogenblikken. Hij was klaarblijkelijk onder den indruk van het verleden gekomen.

„Ik dwaalde daareven af,” — vatte De Winter zijn vertelling weer op. — „Dat gebeurt me wel meer, als ik aan die zeereis denk. . . .

„We waren dan in de Golf van Biscaye gekomen. En toen werd het een weer, als ik het voor dien tijd niet beleefd had. 'k Heb later ook vele stormen mee gemaakt, maar hoogst zelden zóó een.

„De schipper zag het aankomen en waarschuwde ons. O, wat joegen de wolken door de lucht! En golven, zeldzaam hoog, rolden op ons schip aan en sloegen over ons heen. Soms was 't heele schip onder de water-massa's bedolven. We hadden de zeilen geborgen, nog juist op tijd. 't Schip kraakte, of het gespleten werd. 't Was een vreeselijk, een ongekend noodweer!

„Onze schipper was de kalmste van allen. De matrozen, die het hardst gevloekt hadden, zagen nu bleek van schrik. Ze zagen niets dan den dood voor oogen. Er waren er ook, die luid jammerden en baden. Eén der matrozen hoor ik als 't ware nòg schreien. De arme jongen; hij was de eenige zoon van zijn moeder, een Scheveningsche weduwe.

„De storm werd een ware orkaan. Ik kan het je onmogelijk weergeven, Willem, hoe bar het wel was. Dit weet ik nog best, dat zelfs de schipper dacht, dat wij nooit levend weer aan land zouden komen,

't Schip gaat naar den kelder! Dát was de ééne gedachte, die allen aan boord deelden.

„In-eens, ik was er in 't minst niet op verdacht, kwam een zware golf aanzetten. — „Mannen, bergt je!” — riep de kapitein. De waarschuwing kwam te laat; althans voor mij. 'k Weet niet, of ik me ergens aan vastgehouden heb. Als dit zoo is, heeft de golf mij losgerukt. Want eensklaps voelde ik geen dek meer. Ik werd door de water-massa opgeheven en meegevoerd. . . . buiten boord.

„„Reddeloos verloren!” — was mijn eerste gedachte. En tál van gedachten stormden in dat oogenblik op mij aan. Vader, moeder, familie, vrienden; mijn schip en kapitein; mijn vloeken. . . . O, wat ik al niet uitstond!

„Allen aan boord, die mij door de golf zagen meegevoerd, riepen het elkander toe, dat ik geholpen moest worden. Er was echter geen redding mogelijk. Ik was **r e d d e l o o s v e r l o r e n**, zoo er niet een wonder gebeurde.

„En het wonder is gebeurd, Willem. Hoe? Op welke wijze? 't is mij-zelf nog een raadsel tot op dezen dag. Heeft 't schip een grooten zijsprong gemaakt naar de plaats, waar ik met de golven worstelde? Heeft de golf, die me meesleepte, me weer teruggeworpen? Of heeft een andere golf dit gedaan? Ik weet 't niet. Ik kàn het niet verklaren. Maar het is een wonder!

„Hoeveel tijd ik in de zee gelegen heb? Vermoedelijk evenveel seconden, als het mij minuten toege-

schenen heeft. Ik heb den tijd, tot de zee me weer op het schip terugbracht, doodsangsten uitgestaan.

„Ik was gered, Willem. Ieder verwonderde zich hier later over. Maar ik heb mij het meest verwonderd. Want ik had den dood verdiend. En nu schonk God me het leven, mij, den vloeker.

„Na die gebeurtenis heb ik het vloeken afgeleerd. Ik wilde 't niet meer doen. En ik heb sedert dien ook nòg iets geleerd. Namelijk dit: gelijk ik eenmaal lag in een kokende, bruisende zee, zoo bevond ik mij ook temidden van een zee van zonden. Het water van de Golf van Biscaye was bijna mijn graf geworden. En dat ik niet gezonken ben en vergaan in de zee van zonden, komt door het Bloed van mijn Heiland. Dat Bloed is als het ware de Golf, die mij teruggeslagen heeft op het schip. En nu heb ik vasten grond onder de voeten. Jezus leeft en ik zal leven, eeuwig blijft Zijn Woord getrouw. . . .

„En weet je, Willem, sedert ik tot deze overtuiging kwam en ik mocht gelooven, dat al mijn zonden vergeven waren, heb ik geen vrees meer voor den dood. 't Is me wel gebeurd, dat ik te midden van storm en onweer kalm was, zóó kalm, alsof er geen enkel doodsgevaar dreigde. Want niets kan mij deren, daar Jezus mijn Heiland is. . . .”

Stuurman de Winter hield op met vertellen. Doch zijn geest was nog bezig met de heerlijke zaak, waarvan hij pas tot zijn vriend gesproken had. Misschien zonder het opzettelijk te willen, kwamen hem de

woorden over de lippen van het lied, dat hij zoo vaak en zoo gaarne zong:

Daar glijdt een scheepje over 't nat,
 Trots storm en golfgebruis;
 Maar die het roer in handen heeft,
 Die kent den weg naar Huis.
 Om niet biedt Hij Zijn schip u aan,
 Om niet reikt Hij de hand,
 Dat Hij u breng' naar Kanaän,
 Naar het Beloofde Land.

En welk gevaar ook dreigen mag —
 Hij houdt het oog gericht
 Door duisternis en neev'len heen
 Naar 't Land van eeuwig licht.
 Vertrouw u zelf aan Hem geheel
 En ga gerust aan boord;
 G' aanschouwt dan wond'ren van gena,
 En komt in 't zalig oord!

Willem had al dien tijd met groote aandacht geluisterd naar De Winters mededeelingen. Soms voelde hij den lust in zich, om het verhaal te onderbreken; maar de vrees, dat zijn opmerkingen den stuurman nog meer uit „den fijnen hoek” — gelijk hij dit noemde — zouden lokken, weerhield hem hiervan.

En toch, toen hij hoorde van die wonderbare redding, kon hij, hoe gaarne hij het gewild had, geen natuurlijke verklaring vinden. De Winter noemde het een wonder; nu ja, dat moest hij zèlf weten. Maar

er moèst een oorzaak wezen voor die geschiedenis: niets gebeurde er immers vanzelf.

Voor het eerst sinds langen tijd kwam onder deze vertelling de gedachte op, dat hij op een dwaalspoor was. Dat moeder en Kees het goed bedoelden, trok hij — zoo hij het ooit gedaan had — nu althans niet meer in twijfel. Doch àls zij eens gelijk hadden en hij ongelijk! Dat was dan een eeuwige schade voor hèm.

Maar neen! Met geweld zette hij deze gedachte van zich. Het was àl te bespottelijk! En toen hij eenige oogenblikken later Kees half-luid hoorde zingen en de woorden van het lied opving, dwong hij zich tot een lach.

Stuurman de Winter zag dat lachen niet, omdat het te donker was. Maar Willem zèlf begreep niet, dat die gemaakte lach zijn verlegenheid nog meer openbaar maakte.

Toen Willem een half uur daarna in zijn kooi lag, lachte hij wederom om die onbegrijpelijke „fijnheid" van den stuurman. Doch toen kwam bij vernieuwing de gedachte van straks boven. En ze hield hem vast, al zei hij herhaalde malen, dat het bespottelijk was. Eindelijk sliep Willem in. Maar ook in zijn slaap liet die gedachte hem niet los.

XII.

Willems droom.

Willem droomde. . . .

Hij viel over boord in de kokende, woeste, schuimende zee. Op het schip lette niemand op hem. Men had genoeg te doen, met op het schip en zich-zelf te passen, want een woedende orkaan joeg het vaartuig in dolle vaart voor zich uit.

Hij riep; hij schreeuwde om hulp. Maar niemand hoorde. Plotseling zag hij zich alléén te midden van het geweld der golven. En hij was geheel in de macht dier golven, die hem her- en derwaarts wierpen, als speelden ze met hem.

Hij trachtte aan die macht te ontkomen; hij verdedigde zich; hij zwom. Maar hij was reeds te ver van het schip weggeslagen, om het nog te kunnen bereiken. En waar was het land? Nergens zag hij het. Alles om hem heen was water, was zee. En die zee, als woedend, omdat hij trachtte zich te redden, beukte tegen hem aan en sloeg over hem heen.

Nergens een schip, dat hem zou kunnen opnemen! Nergens een vast punt onder zijn voeten, dat hem steun verleende in dien wanhopigen strijd! Nergens een hout, waaraan hij zich kon vastklemmen!

Hij riep; hij riep nog eens. En nòg eens. Maar de zee lachte om zijn hulpgeroep en spottend met zijn leed dreven de wolken in snelle vaart over hem heen naar het veilige land.

Zijn krachten verminderden. Nog een oogenblik en dan zou zijn arm hem den dienst weigeren. En dan zou de zee hem zegevierend in zich opnemen.

Het angstzweet brak hem uit. Was er dan niemand, die hem redding bracht? Was er niets, dat hem zou kunnen helpen?

Neen! Niemand, niets kon hem aan de macht der golven ontrukken. De dood grijnsde hem aan. Hij was reddeloos verloren.

Nog éénmaal spande hij alle krachten in, om het leven te behouden. Het waren zijn laatste krachten. En toen die hem begaven, zonk hij.

Hij zonk. Snel ging het naar de diepte. O maar dat was vreeslijk! Zooeven hadden de golven hem elkan- der toegeworpen, maar nu dreven afzichtelijke wezens een wreed spel met hem. Ze grijnsden hem aan; ze dreigden hem in hun verschrikkelijke kaken te verslinden; ze sloegen en beten naar hem. Hij sloot de oogen, om maar niets meer te zien.

Toen, eensklaps, werd hij als gedwongen de oogen weer te openen. En daar zag hij zijn moeder en naast haar zijn vriend, Kees de Winter. Tot heel dicht-bij kon hij ze naderen. Hij zag duidelijk die bekende ge- laatstrekken. Maar ze waren heel anders dan vroeger toch. Geen moeite en verdriet was meer op moeders gezicht te lezen en dat van Kees straalde van blijdschap. Zagen ze hem? Hij wist het niet. Hij riep hen bij hun namen. Doch ze wilden hem niet hooren. Of konden ze 't niet?

Hij wilde naar hen toe. Doch een vreeselijke, onweerstaanbare macht greep hem aan. En terwijl in zijn ooren een ontzettend TE LAAT weerklonk, slingerde die macht hem naar omlaag, de duisternis tegemoet. . . .

Met een gil werd Willem wakker. Hij vond zich overeind in zijn kooi met zijn armen nog zwaaiend, als om zich te verweren tegen die vreeselijke macht.

Zijn gil had de andere matrozen gewekt, die verschrikt opsprongen. Want op zee stonden ze aan allerlei gebeurlijkheden bloot. Voor een aanvaring of brand of welke scheepsramp ook, was niemand een oogenblik volkomen veilig.

Gelukkig was er geen onraad dit keer. En grommend en morrend en vloekend, omdat ze door Willems droomen gestoord werden in hun rust, die hun toch al zoo karig was toegemeten, gaven ze zich weer over aan den slaap.

Ook Willem trachtte dit te doen. Maar het schrikkelijk droombeeld van daareven had hem zoo ontzet, dat het langen tijd duurde, eer hij den slaap weer kon vatten.

En toen. . . . droomde hij weer. . . .

Hij bevond zich te midden van een groote menigte menschen; een schare, die niet te overzien was. En allen — ook hij — wendden hun blikken naar Eénen, die omringd was door een groot leger van heerlijke

gestalten, en die aan allen vroeg, hoe hun leven op aarde was geweest, goed of kwaad.

De beurt zou dus ook aan hèm komen! En wàt moest hij antwoorden? Dat zijn leven goed was geweest? Maar was dit zoo? En als in één oogenblik schoot heel zijn leven hem voorbij: zijn schooljaren; daarna de tijd, door hem zoo onnut besteed; en eindelijk ook zijn omgang met de vrienden van de straat en de kroeg. Was dàt leven goed? En als hij nu toch eens zei, dat het goed was geweest, zou dan die Onderzoeker niet terstond die onwaarheid aan hem bespeuren? Als hij antwoordde, dat hij zijn leven niet goed had besteed, begreep hij welk lot hem wachtte. Want die te voren aldus hadden geantwoord, waren door helsche geesten weggedreven en hun jammerklachten hadden de lucht vervuld.

Hij trachtte zich te verbergen tusschen de menigte; hij maakte zich klein; hij sloop weg. Als hij maar onder dat Oog vandaan was, zou hij gerust zijn.

Doch Hij zàg hem. En toen klonk als een donderslag de vraag hem in de ooren: „Hoe was ùw leven?”

En toen wierp hij zich op de knieën en smeekend riep hij: „O, laat mij nog vier weken tijd voor dat antwoord! Nog vier weken tijd! Vier weken. . . .!”

En wederom ontwaakte Willem. Gelukkig ook dàt was maar een droom geweest.

Maar het was géén droom, wat hij nù ondervond.

„Die vent is gek!” — hoorde hij roepen. — „Die

maakt met zijn gejammer, dat we geen oogenblik meer kunnen slapen! Laat hem thuis blijven, als hij niet beter weet te doen! Gooit hem uit zijn kooi, dien schreeuwer; dan kan hij op dek zijn kunsten vertoonen. . . ."

Klaarblijkelijk had Willem luid gedroomd. En nu waren de matrozen, voor den tweeden keer wakker geworden, zoo verbolgen, dat ze hem allerlei ruwe woorden naar het hoofd wierpen, hem bedreigden, ja zelfs tot handtastelijkheden overgingen.

Nadat één geraden had, hem uit zijn kooi te gooien, grepen drie, vier paar handen hem vast en onder het toedienen van stompen en schoppen dreven ze hem op de vlucht naar het dek!

Den anderen dag onderzocht stuurman De Winter op last van den kapitein, wat de oorzaak geweest was van den twist onder de matrozen. En toen wezen allen op Willem, die door zijn gegil en gejammer het hun onmogelijk gemaakt had, om rustig te slapen.

Daarop vertelde Willem den stuurman, wat hem overkomen was. Hij deed het met tegenzin; liefst had hij van géén dezer droomen gerept. Doch hij begreep, dat hij door te spreken zijn zaak zou bevorderen. Hij had de matrozen al hooren mompelen, dat hij ongeschikt was voor de zee. Als ook de stuurman en de kapitein zoo gingen oordeelen, zou hij vast na deze eerste reis niet meer worden aangemonsterd. En hij wilde zeeman zijn!

Had een ander dan de stuurman hem ondervraagd, dan zou hij misschien nog niet zoo spoedig het antwoord hebben gegeven. En mogelijk ook had hij in dat geval niet de juiste toedracht willen mededeelen. Doch aan Kees de Winter durfde hij, nu het moest, alles zeggen, precies zooals het was.

De stuurman hoorde stilzwijgend Willem aan, toen hij zijn droomen vertelde. Zonder iets te zeggen keerde hij zich van Willem af, toen die uitgesproken had. Maar deze zag daarna, hoe zijn vriend Kees onder de matrozen rondging, met hen sprak en door enkele vriendelijke woorden het misnoegen trachtte weg te nemen, dat tegen Willem was gerezen, omdat het feitelijk onverdiend was.

's Avonds was de vrede weer geteekend. Hier en daar ving Willem nog wel een waarschuwing op, om, als hij droomen wilde, het niet storend voor anderen te doen, maar die waarschuwingen werden schertsend gegeven.

Doch toen hij zich naar zijn kooi wilde begeven, trad de stuurman hem in den weg.

„Denk er om, Willem,” — zei hij zacht maar met nadruk — „je hebt vier weken gevraagd voor het antwoord. Van die vier weken is nu één dag om!”

Toen ging stuurman De Winter weer zijns weegs, Willem overlatend aan zijn gedachten en aan den slaap.

XIII.

Storm op zee.

De „Rotterdam" was weer op de thuisreis.

Het was in alle opzichten een voorspoedige reis geweest. In de verschillende havens was geen enkel schadelijk oponthoud in den weg gekomen; het lossen en laden was telkens naar wensch gegaan; meer dan eens zelfs kon kapitein Bakker eenige uren vroeger vertrekken dan hij gedacht had. Dit bracht hem in zeer goede luim en hij beloofde zijn mannen een flink extraatje, als zij in Holland terug zouden zijn en alles goed bleef gaan.

Ook de zee hielp mee, om de goede luim bij den kapitein er in te houden en de hoop op het beloofde extraatje bij de mannen te verlevendigen. Want dat groote watervlak was tot dusver gedurende de heele reis zonder eenige gril. Willem meende soms wel, dat de golven hoog waren, doch hij had van meer dan één kant gehoord, dat hij zich vergiste. De zee was kalm, lichtten de ervaren zeelieden hem in. Buitengewoon hooge golven zou hij eerst dan zien, als het stormde; niet met een stevige bries, zooals nu.

Willem had veel op deze reis gezien en geleerd. Overal, waar het schip stilgelegen had, was hij, met toestemming van den kapitein, aan wal gegaan. En steeds had stuurman De Winter hem vergezeld. Eensdeels, om Willem het mooie en wetenswaardige der verschillende landen en steden te wijzen, maar

anderdeels ook — en dit was vast niet de minste beoeljing — om hem te bewaren voor den omgang met meer ruwe zeelieden en voor de verleiding, die hem in zulk gezelschap zou omringen.

Zoo had Willem de straten van Portugal's hoofdstad doorkruist en had hij Marseille, Genua, Napels, Venetië, Constantinopel en Odessa leeren kennen. Hij was opgetogen, telkens opnieuw, over het vele, dat hij zag. Dat de wereld zoo groot en zoo mooi was, had hij in Rotterdam nooit durven denken.

Toch vergat hij Rotterdam niet. En, al was dit waarschijnlijk óók aan den invloed van zijn vriend te danken, meer dan één brief aan zijn moeder werd door hem in die vreemde landen gepost; brieven, waarin hij over alles, wat hij zag en ondervond, schreef.

Voor moeder Haagdoorn was ieder dezer brieven als een schat. En met koortsachtig verlangen zag zij steeds naar verder nieuws van haar jongen rit.

Gelukkig, hij maakte het goed en hij was in goed gezelschap.

Maar wat haar menig bang en moeilijk oogenblik bezorgde, — ook in den vreemde scheen haar Willem de trekkingen van Gods Vaderhand niet te willen voelen: hij scheen geheel afkeerig te blijven van God en Zijn Woord; en met niet één enkele uitlating zelfs had hij op haar laatste geschenk, op moeders Bijbel, gezinspeeld.

En terwijl Willem kennis maakte met de schatten,

die in de oude wereld om de Middellansche Zee tientallen van eeuwen door bewaard bleven, lag zijn moeder vaak geknield in het gebed voor haar zoon, voor het schaap, dat voortging in den donkeren nacht rond te dwalen, of het den Goeden Herder mocht behagen, hem in 's levens woestenij te zoeken.

O, als zij geweten had, dat reeds de Goede Herder dit schaap gezocht had en bezig was, hem, die verloren scheen, te redden — hoe zou zij gejubeld hebben en gedankt. . . .

Nu waakte moeder Haagdoorn en bad.

De „Rotterdam“ dan was weer op de thuisreis.

Op het dek zaten in vroolijk gesprek de matrozen bijeen, wier arbeid voor het oogenblik niet verlangd werd, of elkander vertelden van hun reizen en van de wonderlijke dingen, die ze alzoo gezien hadden. Zoo beschreef er een, hoe hij, op de walvischvangst, in het ijs was bekneld geraakt en daardoor een winter door gemaakt had op Groenland onder de Eskimo's. En nu was hij met die mannen van het Noorden eens op jacht geweest. En, zoo vertelde hij, op hun terugweg ontmoetten ze een beer. Maar tot hun ongeluk hadden ze alle kogels verschoten, zoodat ze den beer niet zouden kunnen neerleggen. Doch de Eskimo wilde bepaald het beest hebben, want berenvleesch was voor hem een lekkernij.

„We zaten in een hondenslee,“ — deelde de zee-man zijn met spanning toelusterende hoorders mee.

— „Ik schrok vreeslijk en stelde voor, uit alle macht te gaan rennen, om den beer te ontkomen. Doch daarvan wilde de Eskimo niets weten. Ik moest met de slede naar huis gaan, schietvoorraad halen en terugkeeren en dan zou hij. . . .

De zeeman zweeg even, om de aandacht nog meer te spannen.

„Nu, wat zou die Eskimo dan?” — vroegen eenige matrozen tegelijk.

„Die zou den beer tegenhouden met zijn zweep!” was het antwoord.

Een luid gelach klonk na dit antwoord. „Hij neemt er ons tusschen” — werd er geroepen. En: „Hoor hem nu eens opsnijden!” Maar de verteller, met ernstig gezicht, ging voort:

„Ik weigerde dit eerst, omdat ik stellig dacht, dat de Eskimo dan zijn leven kwijt zou wezen. Maar het mocht niet baten: ik moest terug om kruit en lood. De Eskimo bleef met de zweep voor den beer staan en zoodra deze zich bewoog, sloeg hij hem in de oogen. Het duurde niet minder dan drie uren, eer ik terug was en toen. . . .”

„Toen lagen er enkel nog een paar beentjes van den Eskimo!” — viel een der matrozen hem lachend in de rede.

„Nee, de man had den beer opgegeten!” — meende onder luid gelach een ander.

„De Eskimo stond er nog,” — ging de verteller onverstoorbaar door — „en de beer ook. Maar toen

duurde het niet lang meer, of het dier was er geweest. . . . Zie, dat heb ik ondervonden tijdens mijn overwintering op Groenland."

Op dezen verteller volgden er anderen. Men sprak daar aan boord met evenveel gemak over het leven en de gebruiken der Eskimo's, als over die van de bewoners der Stille-Zuidzee-eilanden. Want deze zeelieden hadden voor een groot deel gedurende vele jaren heel de groote zee, die onzen aardbol omgeeft, doorkruist.

„'t Is toch een mooi leven dat van den zeeman," — zei ten slotte één der matrozen, die om zijn bespiegelingen den bijnaam van den Wijsgeer had gekregen. — „Zóó als op zee, heb je 't nergens. Aan wal tenminste voel ik me altijd als een schelvisch, die boven het water gehaald wordt. Die hapt naar het zeewater en ik hap naar den frisschen zeewind. Ik hoop vast nog lange jaren mee te doen op zee."

„En ik! En ik!" — riepen een tiental stemmen.

„Wat zeg jij er van, Haagdoorn?" — vroeg de Wijsgeer aan Willem, die, met zijn armen over de reeling gekruist, langen tijd het spel der golven met de lichtsprankelingen der daar over heen dansende zonnestralen had gadegeslagen en die daarom aan het gesprek der matrozen geen deel had genomen.

„Ik zeg: ja," — antwoordde hij.

„Je zet een gezicht, alsof je niet eens weet, waarover het gaat," — zei de Wijsgeer. — „Je weet toch wel, wat ik je vroeg?"

„Zeker!" — bevestigde Willem.

„'k Geloof er niets van," — riep een der andere matrozen. — „Hij weet het niet. Hij stond bepaald uit te kijken, of hij het land al zag."

„Houdt je dan niet van de zee, kereltje, zeg? Zou je liever aan wal wezen bij moeders pappot?" — vroeg de Wijsgeer, die het niet kon en wilde uitstaan, dat er één aan boord in zijn hart geen zeeman zou wezen.

Willem haastte zich te verzekeren, dat hij niets liever deed dan varen. Hij had altijd verlangd, zeeman te wezen.

„Dat is maar goed ook!" — bromde de Wijsgeer.

„Want ik zeg je, dat ik je liever zal kielhalen, dan dat ik je één woord ten nadeele van ons leven hoorde zeggen."

Aan dit voor Willem niet zeer aangenaam onderhoud werd een einde gemaakt door de nadering van stuurman De Winter, die Willem tot zich riep.

„Dat zijn gezworen kameraden, die twee," — merkte de matroos, die van het leven onder de Eskimo's had verteld, niet zonder naijver op.

„Laat ze maar!" — antwoordde de Wijsgeer hem.

„Ik zeg je, dat die kameraadschap toch geen stand houdt. Want onze stuurman is een fijne en daarvan moet Haagdoorn niets hebben. Let maar eens op mijn woorden."

Stuurman De Winter scheen een gewichtige zaak

te bespreken te hebben, dat hij Willem zoo uit den kring der matrozen weg haalde.

Zoo oordeelde Willem althans en dat hij niet mis gezien had, bewezen hem al dadelijk de eerste woorden, die Kees tot hem richtte.

„Willem, herinner je je nog wel je merkwaardige droomen van onlangs?” — vroeg hij hem.

Willem werd wrevelig. Hij vond het onaangenaam aan die droomen herinnerd te worden. Zelf deed hij alle moeite, om er niet meer aan te denken. En toch gelukte het hem maar niet, om die vervelende gedachten kwijt te raken. Ja zelfs daar straks, toen hij tegen de verschansing geleund stond en over de zee staaarde, was dat akelig droomgezicht hem weer voor den geest gekomen. En dáár, nu hij gelukkig voor een oogenblik eens aan iets anders denken kon, ging zijn vriend Kees die geschiedenis weer ophalen.

„'k Wou, dat je daar maar niet meer over sprak,” — gaf hij eindelijk ten antwoord.

„Het is toch in je eigen belang, Willem, dat ik 't doe,” — zei Kees ernstig.

„Ik zal zèlf wel aan mijn belangen denken,” — antwoordde Willem op zulk een ruwen toon, dat Kees even verbaasd opzag. Maar deze, die in zijn jonge leven om Christus' wille reeds veel had moeten verduren en dientengevolge verdraagzaamheid had mogen leeren, liet zich door dit antwoord niet uit het veld slaan.

„Maar ik mag toch als oud-vriend en ik mag

daarbij zeggen: óók om wat ik den laatsten tijd voor je geweest ben, je een goeden raad geven en je Neen, laat me nu even uitspreken," — zei hij, ziende dat Willem iets in het midden wilde brengen. — „Ik zou je willen vragen, eens om je laatsten droom te denken, want we konden, als ik me niet vergis, wel eens zwaar weer krijgen."

„Zwaar weer? Hoe zoo?" — vroeg Willem, die in eens vol belangstelling was.

„De wind schiet al meer en meer uit en die wolken daar ginds hebben een tint, die me niet bevalt."

„Maar wat heeft nu die droom van me met den wind en de wolken te maken?" vroeg Willem verbaasd.

„Je hebt toen uitstel gevraagd; vier weken uitstel. En die tijd is al verstreken, Willem," — zei Kees op zeer ernstigen toon. — „En als het stormen gaat, en alle voortekenen wijzen er op, dat het een zeer zware storm kan worden, dan verkeert het schip in gevaar en die er op zijn, jij dus ook, zijn dan in doodsgevaar."

„Maar, 't was maar een droom!" — wierp Willem tegen.

„Ja, maar een droom. Doch die droom heeft je veel te zeggen gehad. 't Is opmerkelijk! Als je zoo met me praat, zeg je: niet aan het bestaan van God en aan een Eeuwigheid te gelooven. Doch in je droomtoestand heb je het gevoeld, hoe verschrikkelijk het is, om onvoorbereid te sterven. Toen heb je om genade

gesmeekt, om uitstel gevraagd. Willem, alsof het je moeder was, die het je vroeg ik bid je: laat je ongelooft varen en bid tot God nu nog, nu het de tijd der genade is."

„Ik geloof, dat je 't goed meent, Kees, maar toch praat ik hierover liever niet. 'k Wil het je eerlijk zeggen, dat ik er last en angst genoeg van heb. En daarom zet ik met alle geweld de gedachten aan die nare dingen van me af."

„Zoo je wilt. Hoogstwaarschijnlijk is het voor vandaag en de volgende dagen, ja wie weet voor hoe lang, het laatste oogenblik, dat we even rustig met elkaar kunnen spreken. En ik wilde 't je nog even zeggen. Willem; in je eigen belang. . . . Ja, ik had het wel gedacht; zie maar ginds naar die wolken en kijk, hoe die zee onrustig is!" — viel Kees plotseling zich zelf in de rede, terwijl hij met zijn hand naar het Westen wees.

Vol belangstelling zag Willem in de aangewezen richting. En eenig-mooi, zeldzaam vond hij het gezicht, dat zee en wolken boden. Had hij vroeger zoo iets gezien en dus kunnen weten, wat er straks zou gebeuren, dan had hij evenals Kees, met angst het onbekende schouwspel gadeslagen. Nu genoot hij bij den aanblik van die laag-neerhangende, woest in en door elkander draaiende wolkenmassa. En de zee, daar in de verte, die al sinds lang het spel met de zonnestrallen had opgegeven, scheen nu met die woeste wolken een strijd aangevangen te hebben.

Grijskleurig schuim vertoonde zich op de golven, die onder de aanraking der aanrukkende windvlagen sidderden. Hooger en hooger verhieven ze zich. En ver, zeer ver, stooft het golvenschuim mee met den wind.

Willem, die met groote aandacht dit alles zag, wendde zich tot Kees om hem een verklaring te vragen. Doch de stuurman was verdwenen. Ginds, op het achterdek stond hij, de werkzaamheden der mannen gadeslaande, die boven in de masten en op de raas de zeilen reefden, die hij hun aanwees. En op de brug stond kapitein Bakker, geheel in waterdichte kleeding gestoken, den Zuidwester op het hoofd, den scheepsroeper in de hand.

Willem verwonderde zich over die voorbereidselen. Zou het zoo erg worden straks, dat deze ervaren zee-lieden zoo vol vrees schenen?

Daar, op eens, weerklonk een vreemd geluid. 't Was als een gehuil, dat over het water klonk. Was het de wind, die door de touwen begon te razen, ze heftig heen en weer schuddende, alsof hij beproeven wilde, hoeveel kracht er noodig was, om ze straks als draadjes te kunnen verbreken? Was het de zee, die huizen-hooge golvenmassa, die al heel dichtbij aan kwam zetten en die bij haar nadering het schip van vrees scheen te doen trillen?

„Willem, berg je, houd je vast!”

Willem wist niet, wie hem deze waarschuwing toeriep. Zeer waarschijnlijk was het Kees de Winter,

doch de stem klonk zoo zwak tusschen het vreeslijk geweld van den storm, die eensklaps over het schip losbrak, dat hij ze niet herkende. De waarschuwing evenwel kwam net op tijd. Want niet zoodra had Willem zich in de nabijheid van den grooten mast gesteld en zich vastgegrepen aan de touwen, of daar was reeds de zee. Nog even zag hij, hoe die als een muur zich verhief, hoe het achterschip omhoog werd gerukt — maar toen overstelpten ook reeds de golven het mooie schip en leek het, of het in de vreeslijk donkere diepten der zee zou worden neergetrokken.

Willem, die zich met alle kracht moest vastklemmen, wilde hij niet meegesleept worden, dacht niet anders, dan dat de ondergang van de „Rotterdam“ nabij was. Eindeloos lang leken hem de oogeblikken, dat het schip onder het water bedolven was. En de gedachte, dat het nu gedaan was, dat het nu TE LAAT was, deed een grooten angst over hem komen; een angst, die even groot was in werkelijkheid, als hij voor eenige weken in den droom had gevoeld.

Gelukkig! De „Rotterdam“ verhief zich weer: hij kon weer vrij ademen. Maar rondom hem was het een groote verwoesting. De zee had een menigte voorwerpen, die op het dek hadden gelegen, meegenomen en zelfs een stuk uit de verschansing, juist op de plek waar Willem straks gestaan had, weggeslagen.

Van de bemanning was wonder boven wonder niemand door de woedende golf meegesleurd. Ieder had zich op het gevaarlijk oogenblik weten te redden door, evenals Willem, zich met de uiterste krachtsinspanning aan alles, wat te grijpen was en vast stond, vast te klemmen. Wel hadden enkelen, zooals later bleek, kneuzingen en ontvelingen opgelopen, toen ze heen en weer geslingerd werden, maar het leven was gered. En dat was het voor naamste.

Het leven was gered; doch in de nu volgende uren werd een strijd om het leven gevoerd, zooals Willem zich nimmer te voren had kunnen indenken. Van dat de „Rotterdam" voor het eerst de woede van den orkaan had getrotseerd, werd het één onafgebroken kamp met de zee, meer dan twee volle dagen en nachten. Als een bal danste het schip op de golven, die als het ware er mee speelden en het elkander toewierpen. Vreeslijke schommelingen maakte Willem mee, toen hij met de andere matrozen in het want moest, om hier een touw, dat losgeraakt was en met wilde kracht op andere touwen sloeg, vast te maken, en daar een zeil, dat stukgereten was, los te snijden en door een ander te vervangen, opdat het schip niet geheel en al aan wind en golven zou zijn prijsgegeven.

Dat was een uiterst gevaarlijk werk. Ongetwijfeld, zeer gaarne zou Kees de Winter, die nu eens naast den kapitein op de brug stond, dan weer te midden

der matrozen met dezen meewerkte, Willem verschoond hebben van dezen arbeid. Doch het was nu geen tijd, om aan persoonlijke vriendschap te denken. Allen moesten den strijd voor schip en leven meestrijden en geen der schepelingen kon thans worden gemist. Trouwens, waar was het minder gevaarlijk: op het schip zelf, waar onophoudelijk zware zeeën oversloegen of in de masten, op de raas, waar de slingeringen uiteraard veel heviger waren dan beneden?

Vóór de storm losbrak, had Kees gezegd, dat binnen korten tijd allen, die op het schip waren, in doodsgevaar zouden verkeeren. En in waarheid: hij had niet te veel gezegd. Eén onvoorzichtigheid slechts, één oogenblik maar van onnadenkendheid en het leven van den meest krachtige werd afgesneden.

Willem Haagdoorn zag het den volgenden dag.

Met onverminderde kracht joeg de storm nog de golven hoog op. En deze sloegen en beukten de „Rotterdam”, dat het sterke schip beefde en kraakte.

Plotseling kwam er een zeer hevige windstoot, die de „Rotterdam” buitengewoon sterk deed overhellen. Het scheen, of het schip zou omslaan. Alle man hield den adem in, veler oog zocht naar een voorwerp, dat in het uiterste geval nog eenige kans, tot redding zou kunnen bieden. Maar gelukkig, het uitmuntende schip kwam ook dezen aanval weer te boven.

Toen gebeurde het. In onbegrijpelijke stoutmoedigheid en zonder dat het bevolen werd, was het de „Wijsgeer" die, zijn steunsel los latend, zich naar het achterschip begaf. Mogelijk had zijn zeemansoog iets opgemerkt, waarvan hij gevaar voor het schip vreesde. Doch vóór hij zijn doel had bereikt, kwam een reusachtige golf over het achterschip heen. Voor een oogenblik was het heele schip weer onder de zee bedolven. En toen het voorbij was, was de „Wijsgeer" verdwenen: de zee had hem meegevoerd. Even later zagen de doodelijk verschrikte zeelieden den overboord geslagene worstelen met de golven; ze wilden hem redden; ze riepen hem toe, dat hij op boord moest aanhouden. . . . maar ach, de woeste stormwind overstemde hun geroep en de hooge zee belette iedere poging tot redding. Nog éénmaal zag Willem, hoe de „Wijsgeer" zijn arm uit de golven opstak. Dat was zijn afscheidsgroet aan zijn makkers. De zee, die hij zoo had lief gehad, werd zijn graf. . . .

Na twee dagen gewoed te hebben, ging eindelijk de storm liggen.

Dat was een verademing voor de manschappen, die lang en zwaar hadden moeten werken, doch voor den kapitein en voor stuurman De Winter inzonderheid. Want zij, die zich verantwoordelijk wisten aan God voor de aan hen toebetrouwde levens en aan hun lastgevers voor schip en lading, hadden schier

geen oogenblik kunnen rusten. En als de een den ander al voor een enkel uur verving, bleef toch de groote onrust, hoe het af zou loopen.

Het schip zelf was vreeslijk geteisterd. Stukge-rafeld het touwwerk, aan flarden gereten de zeilen — zóó zag het er boven uit. En op het dek was ook de verwoesting zichtbaar. De verschansing bijvoorbeeld had zeer geleden, daar onophoudelijk de zeeën er tegen hadden gebeukt.

Gelukkig, dat de „Rotterdam" zulk een uitstekend en zeewaardig schip was. En gelukkig ook, dat de orkaan het schip in volle zee getroffen had. Anders zouden de gevolgen zonder twijfel zeer treurig zijn geweest.

Zóó dacht Willem, toen hij 's daags daarna de gebeurtenissen van de laatste dagen voorbij zijn geest liet gaan.

En wat zoo al nooit of hoogst zelden het geval was geweest — er was tevredenheid en dankbaarheid in zijn hart.

Het schip had kunnen vergaan; hetzelfde lot dat den „Wijsgeer" trof, had hem kunnen overkomen; hij had nu op den bodem der zee kunnen liggen.

„Zou" — kwam een gedachte in hem op — „moeder in Rotterdam ook weten, wat ik pas beleefd heb? Ja, zeker, al wist ze niet, hoe groot het gevaar was. Maar dan heeft ze voor mij gebeden...."

Die gedachte trof, overweldigde hem. Moeder bad

voor hem, hield niet op voor hem te bidden, dat hij weer behouden thuis mocht komen. Ja, maar meer nog: moeder bad óók, dat hij eenmaal veilig door de doodsrivier zou mogen gaan; moeder bad, dat hij berouw mocht krijgen over zijn zonden; dat hij zich zou bekeeren en in God gelooven. Moeder bad. . . .

O, als hij eens over boord was geslagen en jammerlijk verdronken! Dan was zijn droom werkelijkheid geworden! Ook dat andere, dat vreeslijke, dat het voor eeuwig TE LAAT zou zijn geweest?

Onzin! . . .

Wie zei dat daar? Niemand. Maar uit zijn hart kwam dat woord te voorschijn, evenals zoo vele malen vroeger, als hij over geloof en godsdienst sprak of dacht. Doch op dit oogenblik durfde hij dat woord niet voor zijn rekening nemen. Het was geen onzin, wat hij gezien had, dien armen, verdrinkenden makker; het was geen onzin, dat hij bewaard was gebleven; het was geen onzin, dat moeder bad. . . .

En toen, voor het eerst, steeg er een angstkreet op uit zijn hart:

„O, ik ben ongelukkig: ik mis het geloof van moeder en van Kees; ik ben zonder troost en zonder hulp, als ik sterven moet; ik zou óók willen gelooven en óók willen bidden. O, kon ik het maar!"

Die angstkreet, al wist Willem het niet, was een gebed. . . .

XIV.

De laatste reis.

„Excelsior" heette het schip, dat met volle zeilen de grootsche haven van New-York uitstevende en koers zette naar het vaderland.

Het was het schip van kapitein Haagdoorn, den ouden zeerob, die, nadat voor enkele maanden zijn sinds vele jaren gekoesterde wensch in vervulling was gegaan, zich met jeugdige liefde aan het zee-mansberoep voelde toegewijd. Want zijn „jonge zeeleeuw", zijn Willem, was zeeman geworden.

Nu al een paar reizen had Willem met hem meegemaakt. En de vader had kunnen opmerken, dat zijn jongen een flinke zeeman was geworden, die wist, wat hij wilde.

„Die De Winter is toch maar een kranige vent, dat hij het heeft weten klaar te spelen, om van hem een mensch te maken," — dacht kapitein Haagdoorn meermalen, als hij Willems werk zag en zich herinnerde, hoe er vroeger in Rotterdam altijd steen en been over hem werd geklaagd. — „Wel, ik had wijzer moeten wezen en niet naar het gelamenteer van dien dokter moeten luisteren. Wát? Die lui verbeelden zich maar, dat ze van alles verstand hebben. En de meesten hebben nooit de zee geroken. Ze weten vast niet eens het onderscheid tusschen stuurboord en bakboord. Ik ben gek geweest vroeger,

'k Had dadelijk moeten zeggen, toen die man verbod. om Willem zeeman te doen worden, dat dit mijn zaak was Vanzelf had ik een zwaren strijd gekregen. Want mijn vrouw zou alle zeilen bijgezet hebben, om haar zin door te drijven. Maar ik had 't toch wel klaargespeeld Gelukkig, dat 't zaakje toch eindelijk van stapel is geloopt. Ik heb mijn zin gekregen, als is het wat laat. Ja, eigenlijk te laat. Door de schuld van dien landziekigen dokter is er een massa tijd verknoeid"

Zoo dacht kapitein Haagdoorn meermalen. Zoo dacht hij ook thans, nu hij de twee onafscheidlijken, zijn Willem en stuurman De Winter ongemerkt gadesloeg. Want toen besloten werd, dat Willem bij zijn vader op het schip zou komen, stelde Willem voor, dat Kees de Winter als stuurman op de „Excelsior" zou varen.

„Ik kies mijn volk zèlf!" — zei toen de vader eenigszins stroef.

Maar de zoon kon ook stroef zijn. Want kort-af zei hij, dat hij niet op een schip wou varen, zelfs niet op dat van zijn vader, als er een ander dan Kees stuurman was.

Als iemand anders dan Willem zoo gesproken had, zou kapitein Haagdoorn hem eenvoudig den rug hebben toegekeerd. Nu had hij toegestemd, ook al, omdat hij een stuurman noodig had, maar meest, omdat hij op deze voorwaarde zijn jongen als zeeman kon zien. En in stilte bewonderde hij de flinkheid

van Willems optreden en verheugde hij er zich over, dat een zeeman met een staat van dienst als stuurman De Winter de vriend was van zijn „zeeleeuw“.

Willem en Kees zaten op de voorplecht in druk gesprek met elkander. Het meest sprak Kees en deze had een zeer opmerkzaam toehoorder.

„Ik vond het toch vreemd,“ — zei Willem — „toen daar zoo op het dek een godsdienstoefening gehouden werd. Wanneer in Rotterdam zoo iets gebeurde, zouden de Boompjes zwart van menschen wezen, of de heele stad liep uit naar de Maashaven. . . .“

„In Amerika worden zulke dingen heel gewoon oogenomen,“ — viel Kees in. — „Dat is een wonderlijk land in alles; wonderlijk ook ten opzichte van het godsdienstig leven. . . . Maar zeg, Willem, weet je wel, dat die Rowdey Brawn, die prediker, zèlf een vreeselijk ruwe kerel is geweest?“

„Neen.“

„Nu, dan wil ik je zijn geschiedenis vertellen, zooals ik die gehoord heb van een Amerikaansche dominé. . . . Je moet dan weten, dat jaren geleden een beruchte Amerikaansche dief, Jerry Mc Auley, krachtdadig bekeerd werd. En van dat oogenblik werd hij een discipel, die zonder rusten bezig was in den dienst van zijn Meester.

Had hij maar een oogenblik vrij, dan zocht hij de hollen en de krotten op, waar hij vroeger verkeerd en misdaden beraamd had. En tot de misdadigers

sprak hij dan van het nieuwe leven, dat in hem geboren was. Ja, deze Mc Auley, minder dan niets en een onmensch in 's menschen oogen, werd een echt dienstknecht van Jezus Christus, en verlatenen en afgedwaalden danken God voor het woord, dat Mc Auley tot hen bracht. . . .

„Geen mensch kon ooit zóó diep gezonken zijn, kon zóó zedeloos en misdadig wezen, dat Jerry Mc Auley aan hem wanhoopte. Rowdey Brawn was een der ergelijksten. 't Was een lange, sterke, brutale kerel, die onbeschoft was als een wilde en woest als een beest. Eens, om maar iets te noemen, bevond Brawn zich op de plecht van een stoomboot en zag hij daar een man, die, zonder iemand te hinderen, in zijn Bijbel zat te lezen. Uit louter boosaardigheid gaf hij dien vreemde toen zoo'n vuistslag tegen zijn gezicht, dat hij hem de tanden uit den mond sloeg. . . .

„Nu, die Brawn, die groote misdadiger, had gehoord, dat één van zijn vroegere makkers door Mc Auley was opgezocht en dat die nu, met Mc Auley meewerkte in den Evangelisatie-arbeid. Wat deed Brawn nu? Hij ging naar het Evangelisatielokaal in de Waterstraat en zei, dat hij zijn vroegeren makker, als die ook maar één woord zei, wel wat zou leeren. Hij zou diens kakement nog een beetje wijder openen en een flesch whisky in zijn mond gieten. . . .

„Brawn ging met zijn flesch. Maar in het Evangelisatielokaal gekomen, werd het hem wonder

vreemd van binnen, toen hij daar Mc Auley en anderen hoorde spreken. Een ongekend gevoel, een heftige siddering overweldigde hem. Heen-gaan kòn hij niet: er was te veel volk en bovendien, het was net, of hij daar geen kracht voor had. O, het speet hem geweldig, dat hij naar dat gebouw was gegaan! En toen hoorde hij in-eens de stem van zijn vroegeren makker. Deze sprak van Gods genade, die zoo eindeloos groot was; maar hij zei tevens ook, dat God de zonde niet dulden kan, de zonde haat en ieder, die in zijn zonden-doen volhardt, zeker straffen zal. . . . 't Was Rowdey Brawn, of hij flauw zou vallen; zóó verschrikt en beangst was hij. Hij dacht niet meer aan zijn flesch, noch aan zijn boos voornemen. Doch toen zijn makker geëindigd had met spreken, stond hij op en riep luid, dat ieder het hoorde:

„Bid voor mij!”

„De dagen, die Brawn nu doorbracht, waren vreeselijk. Hij was aangegrepen in het diepst zijner ziel; hij schreide en zuchtte om genade; zijn sterke lichaam schudde en schokte heen en weer; hij sidderde van angst. . . . En toen, eindelijk, brak het oogenblik aan, dat ook deze Saulus een Paulus werd. Hij verkreeg kalmte en vrede in zijn ziel. „Ik leef en gij zult leven!” Dàt was het woord, dat hij gehoord had. Vanzelf niet met zijn natuurlijk oor. En toen hij den vrede verworven had — 't was te middernacht — jubelde hij het luide uit van vreugde, zoodat de menschen, die in huis waren, er wakker van werden. . . .

„k Zal Zijn lof zelfs in den nacht
Zingen, daar ik Hem verwacht...”

zóó staat het in de Psalmen en zóó ging het ook met Brawn.

„Sedert dien tijd en nadat hij onderwijs had ontvangen en blijken had gegeven, dat zijn verandering echt was, behoorde Rowdey Brawn tot de ijverigste medewerkers van Jerry Mc Auley. Inzonderheid ging hij naar de booten en schepen, die in de havens lagen. Daar noodigde hij de schepelingen dan uit, om in het Evangelisatie-lokaal te komen. Ja, het is wel eens gebeurd, dat hij in al te vurigen ijver in letterlijken zin den een of anderen matroos „oppikte” en hem zoo van de straat in het gebouw droeg. Daar zette hij dan den verbaasden matroos neer en sprak er met hem, totdat Mc Auley of één der anderen die taak overnam. . . .

„Zijn oude metgezellen konden niet gelooven, dat Rowdey wezenlijk bekeerd was. Een kapitein bijvoorbeeld, dien hij eens in dronken woede gebeten had, spotte er mee en riep: „Rowdey Brawn is een duivel; hij kan niet bekeerd worden!” — Juist op datzelfde oogenblik evenwel maakte Brawn aanstalten tot een samenkomst aan boord van een West-Indische brik. Want na verloop van tijd was Brawn van helper in de Evangelisatie-samenkomsten een leider geworden; en bij voorkeur ging hij nu aan boord van de schepen zèlf tot de mannen spreken. Een stuk zeildoek diende dan voor tent en boot na

boot bracht van de andere schepen matrozen aan, die er plezier in hadden, om ook eens dien Rowdey te zien en te hooren. . . .

„Nu, zèlf heb je hem nu ook gehoord,” — besloot Kees de Winter zijn verhaal. — „En al vinden wij, Hollanders, in deze Amerikaansche manier van doen veel, dat we niet goed vinden en dat ons afstoot — het kan niet anders dan gezegd worden, dat een man als deze Rowdey Brawn een beschamend voorbeeld geeft aan vele Christenen in Holland, in Rotterdam ook. Want men laat de menschen, die buiten God leven, heel gewoon hun gang gaan. Aan Evangelisatie denken maar heel weinigen. En het is toch de plicht van ieder, die den Heere Jezus liefheeft, om van Hem te getuigen. . . .”

Willem had nauwlettend toegeluisterd.

Was dat dezelfde Willem van een paar jaar terug? De spotter, de drinker, de vechter, die niet wilde gelooven?

Ja, Willem Haagdoorn was wel zeer veranderd. Hij had zich ongelukkig leeren gevoelen; hij was er van overtuigd geworden, dat hij miste, wat moeder en Kees de Winter bezaten. En hij was gaan „zoeken”.

Een heel eenvoudige gebeurtenis had er nog toe meegewerkt, om van den spotter-van-vroeger, van den beruchten Rotterdamschen „Gouden Willem” een zoeker te maken.

Tijdens zijn eerste reis naar Indië, was hij met

Kees in Batavia een bijeenkomst van Zendingsvrienden gaan bijwonen. Hij had er gezien Chineezen en Maleiers, zwarten en bruinen; Europeanen en inlanders — van allerlei natiën en talen en tongen. Onder de vrienden was ook een Papoea. Deze zei niet veel, maar luisterde steeds met groote aandacht naar het spreken van anderen.

Eerst toen de Papoea gevraagd werd, wat hij dacht omtrent den voortgang van het Evangelie onder zijn volk, gaf deze een antwoord. Maar wèlk een antwoord! Zonder iets te zeggen, begaf hij zich naar buiten, om heel kort daarop terug te keeren met een wormpje in zijn hand. Dat wormpje zette hij op den grond en daaromheen legde hij een kring van licht brandbaar hout, bladeren en papiersnippers. Toen stak hij den brand daarin. Ieder der aanwezigen keek met groote verwondering naar den Papoea. Wat wilde de man toch? Het was toch geen dierenmarteling, die hij ze wilde doen zien als antwoord op hun vraag? Zie, hoe het arme wormpje angstig rondkroop in de kleine ruimte, die aan alle zijden begrensd werd door het vuur. Straks zou dat vuur het diertje verteren. . . . maar toen het wormpje dreigde te verbranden, toen de nood op het hoogst was, zette de Papoea bij het angstige wormpje een stokje in den kring: het diertje kronkelde zich daaraan omhoog en zóó werd het door den Papoea buiten den gevaarlijken kring gebracht.

„Ik die worm,” — zei hij toen. — „Ik in groot

gevaar. Hel brandde voor mij. Geen uitkomst meer. Blanke man gekomen — mij van Jezus verteld. Zoo ik gered. En zoo al mijn broeders gered worden. . . .”

Willem Haagdoorn was een zoeker geworden. Doch vaak wanhoopte hij er aan, ooit dien wonderen vrede te vinden. Dat geluk scheen immer ver en onbereikbaar te blijven.

Als hij in de oogenblikken van wanhoop, die hij doorleefde, niet zulk een vriend had gehad — wie weet, had hij dan niet als vroeger verstrooiing gezocht in het drankhuis en bij de speeltafel. Maar die vriend waakte over hem, evenals de herder over zijn kudde. Of, om het anders en beter te zeggen: er was een Herder, die over Willem waakte; en deze Herder gebruikte Kees, om het schaap dat verloren was voor een op-nieuw afdwalen te waarschuwen en te behoeden.

Vele en ernstige gesprekken werden door de twee vrienden gevoerd. Doch altijd was het bij Willem: „O, kon ik maar gelooven, dat, wat je zegt, óók voor mij is. Maar, al geloof ik nu vast en zeker, dat alles, wat je mij van God vertelt en wat ik in den Bijbel lees, wáárheid is — voor mij-zèlf durf ik 't niet aannemen, dat Jezus ook voor mij aan het kruis is gestorven.”

Willem las in den Bijbel? Ja, moeders Bijbel, dien hij eerst in een hoek had gesmeten, had hij na den storm, waarbij de „Wijsgeer” gebleven was, opgezocht. Trouw las hij nu daarin. Hij begreep, dat in

dat Boek het geheim te vinden was van den zielevrede van moeder en van Kees.

Stuurman De Winter verheugde zich hierover. Doch hij meende — en terecht — dat Willem in dezen geleid moest worden. En was het niet aldus, dat zoowel de lezing van het Woord als de verkondiging van het Woord aan zoekenden den weg wees naar Boven? Daarom greep hij iedere gelegenheid aan, om Willem onder die verkondiging te brengen. In Rotterdam en in buitenlandsche havens, waar in het Hollandsch gepredikt werd, bezochten ze de kerk. Doch als deze gelegenheid ontbrak, gingen ze ook meermalen een godsdienstoefening bijwonen of — gelijk nu pas in New-York — een Evangelisatiebijeenkoms, waar in het Engelsch de Blijde Boodschap werd gebracht.

Het verveelde Kees nimmer, zijn vriend tot een leidsman te wezen of tot een metgezel te verstrekken: hij genoot immers zelf van de Waarheid, die gebracht werd. Doch Willem kwam niet verder. Hij luisterde met aandacht, werd soms wel geroerd onder de prediking, voelde dan voor een enkel oogenblik een ongekende warmte in zijn binnenste — maar dan ook werd het weer donker voor hem: nacht als te voren.

„Je staat je zèlf in den weg!” — zei Kees dan meermalen. Maar dat begreep Willem niet. Ook niet, toen hem uitgeduid werd, wat Kees daarmee bedoelde.

„Je moet je geheel aan Jezus overgeven," — had deze gezegd. — „Op Hem alléén vertrouwen. Zèlf kun je onmogelijk je eigen zaligheid werken...."

Die ontmoeting met Rowdey Brawn had op Willem een diepen indruk gemaakt. Welk een blijmoedig getuigenis had die man afgelegd! Hoe had niet diens gezicht gestraald, toen hij sprak van de vaste hope, voor de Eeuwigheid, die in hem was!

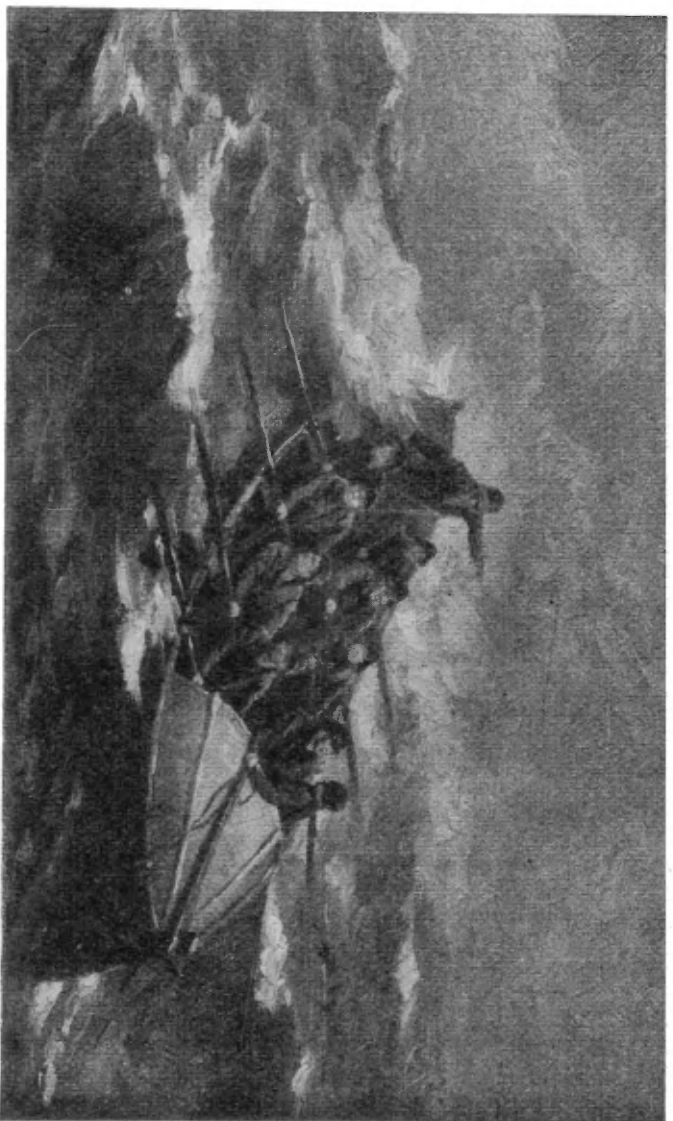
Met groote aandacht had Willem geluisterd naar de geschiedenis, die Kees omtrent Brawn wist mee te deelen. Neen, hij spotte niet, als die kapitein. En hij wist, dat die kapitein het ver mis had, toen hij uitriep: „Rowdey Brawn is een duivel; hij kan niet bekeerd worden." Want hij geloofde, ja hij g e l ó f d e! — dat bij God alle dingen mogelijk waren.

Toen Willem Haagdoorn den avond van den dag, waarop Kees hem dat alles verteld had, in zijn kooi lag, kon hij niet terstond den slaap vatten.

Brawns levensgeschiedenis stond hem voor den geest. Die had den Heere Jezus gevonden; die kende het geluk; die bezat den vrede, die alle verstand te boven gaat. . . . „O, Heere," — bad hij — „maak mij als Brawn; geef óók mij, dat ik het weten mag, dat Gij mij lief hebt!"

. . .

Kapitein Haagdoorn zat in zijn hut en voelde zich heel opgewekt. Geen wonder: hij had een flink schip

De lichte reddingsboot werd door de hooge zeeën heen en weer geslingerd en verdween vaak tusschen de golven. (Blz. 140.)

onder zich; de „Excelsior" kon zich meten met ieder ander. En daarenboven kon zelden een kapitein op een flinker bemanning bogen dan hij. Hij had tenminste in vroeger jaren vaak heel wat gesukkel met het volk gehad. Stuurman De Winter, die hem ter zijde had gestaan bij de aanmonstering der matrozen, had, zoo vroom als hij was, wel een goeden kijk op de menschen.

De reis ging ook zoo best mogelijk, dezen keer. Over enkele uren reeds zouden ze den Nieuwen Waterweg bereikt hebben. Wát zou moeder de vrouw wel zeggen, als morgen al weer haar jongen thuis kwam? Gelukkig, neen hoor, er was geen sprake van, dat ze nú nog zou volhouden: mijn jongen moet geen zeeman worden. Iedereen kon het zien, dat Willem zeeman was in hart en nieren. En hij zou het blijven ook, gelukkig. . . .

Een kort, haastig tikje aan de deur wekte kapitein Haagdoorn uit zijn aangename overpeinzingen.

„Kapitein," — zei stuurman De Winter binnentredend — „de wind is gedraaid en staat nu Noord-West. En als ik de lucht goed aanzie, konden we 't straks wel eens erg kwaad krijgen."

In een oogwenk was kapitein Haagdoorn nu aan dek en op de brug. Lang behoefde hij niet naar de lucht te zien, die werkelijk een heel dreigend aanzien had en hoe langer hoe donkerder werd. De Noord-Westenwind begon ook meer en meer op te steken en de zee werd reeds heel onstuimig.

Toen zag de kapitein omhoog naar het want. De topzeilen waren reeds op bevel van stuurman De Winter geborgen en evenzoo hadden de matrozen de razeilen van den grooten mast al gereefd. Van dien kant dreigde dus in de eerste oogenblikken geen gevaar.

Als we niet zoo dicht bij 't vuurschip waren," — zei hij daarop — „zou ik er haast aan denken, in een Engelsche haven den storm te ontvluchten, stuurman. Want 't ziet er niet mooi uit daar, dat stem ik je toe. We moeten dan maar probeeren in volle zee te blijven. 'k Was anders graag morgen thuis geweest," — voegde hij er met een zucht van teleurstelling aan toe.

Kapitein Haagdoorn sprak er van, om den storm te ontvluchten! Wèl een teeken, dat hij bezorgd was. Want slechts een hoogst enkele maal was hem dit gebeurd. Maar de zandige Hollandsche kust was te gevaarlijk en in stormweer was het ook uiterst moeilijk, om veilig den Nieuwen Waterweg binnen te komen. Voor een schip met stoomvermogen ging dit nog, doch voor een zeilschip was het haast ondoenlijk.

Er werden nu verschillende bevelen gegeven, die door de bemanning met loffelijken ijver en met nauwgezetheid werden uitgevoerd. Ze wisten, dat kapitein Haagdoorn een goed zeeman was en ze vertrouwden op zijn leiding.

Toen de storm met volle kracht was losgebarsten,

was het zwaar werken voor de matrozen! Maar de kapitein op de brug monterde ze op: „Houdt je maar goed, mannen. Misschien is 't maar een bui, die gauw over is!”

„Gelukkig, dat we in volle zee zijn,” — dacht Willem, die met het overige deel der bemanning hard meewerkte en een der eerste was, om een nieuw commando uit te voeren. En als het maar eenigszins kon, keek hij met bewondering naar dien stoeren zeeman op de brug, die in 't geheel niet bevreesd was en die zoo telkens weer met echte zeemanschap het schip tegen de hoog-gaande golven wist op te zetten, waardoor deze als machteloos werden om het schip kwaad te doen.

Die stoere zeeman was zijn vader. En hij wilde een zeeman worden, even kalm en onverschrokken!

Het werd nacht. En de storm bleef woeden. Doch Willem was niet bevreesd, ook al beukten de golven met donderend geweld het schip. Want vader, zijn vader stond aan het roer. . . .

Tegen dat de morgen aanbrak, begon de wind te bedaren.

Kapitein Haagdoorn hoopte, dat het ergste nu geleden zou zijn. Want hij wist, dat zijn mannen door den zwaren, inspannenden arbeid zeer vermoeid waren. Maar ook was er hem veel aan gelegen, zoo spoedig mogelijk in Rotterdam te zijn: dat tijd geld is, wist de kapitein als iedere echte Rotterdammer en steeds handelde hij dienovereenkomstig.

Stuurman De Winter werd nu in den stuurstoel geroepen voor een gemeenschappelijk overleg. Willem mocht er bij zijn. Wat zouden ze doen? Nu maar dadelijk op den Nieuwen Waterweg aansturen of nog enkele uren blijven kruisen?

Ook de loods, die aan boord gekomen was, nam deel aan dezen scheepsraad. Vooral zijn meening zou gewicht in de schaal leggen.

De stuurman vond het eerst nogal bedenkelijk, omdat de zee nog lang niet tot rust was gekomen. En gindsche koppige wolken hadden een tamelijk dreigend aanzien, vond hij.

Maar de kapitein had een anderen kijk op de dingen. Die wolken en die zee, nu ja, als de natuur een poos in hevige onrust was geweest, duurde het een tijdje, eer de gewone rust was teruggekeerd. Dat was immer zoo. Maar het wilde hèm nù voorkomen, dat 't gevaar voorbij was en dat ze best konden trachten, om vóór den avond nog Rotterdam te bereiken.

De loods meende eveneens, dat het wel gaan zou. In ieder geval, dat de storm met hevige kracht zou woeden, verwachtte hij stellig niet. Er bestond zeer stellig mogelijkheid, dat het weer ruwer zou worden, doch even goed kon worden aangenomen, dat de wind zelfs geheel zou gaan liggen.

Stuurman De Winter liet zijn vrees varen. De kapitein was meer ervaren zeeman dan hij en tevens had hij hem in 't geheel niet als onvoorzichtig leeren

kennen. Bovendien, de loods nam door zijn raad de geheele verantwoordelijkheid op zich. En als die man, die heel zijn leven bijna hier had doorgebracht en al de nukken en grillen van de Noordzee moest kennen, oordeelde, dat het wel gaan zou, moest hij zich er wel bij neerleggen. Het lachte hem ook toe, om dien nacht thuis te kunnen zijn. . . .

En zoo gebeurde het, dat de „Excelsior" de veilige „volle zee" verliet en koers zette naar de vaderlandsche kust.

Voortgestuwd door den nog zeer krachtigen wind, schoot het schip snel door de golven. Het ging heel goed zoo. De matrozen voelden hun moeheid niet en dachten niet meer aan het zware werk van den verloopenen nacht, nu ze over enkele uren „binnen" zouden zijn. Van „Hollands duin" zong er hier en daar een matroos en Willem, die dit hoorde, neuriede dat lied mee. Want ook hij was blij, weer enkele dagen bij moeder te kunnen wezen. Die tegenwoordigheid, de moederlijke woorden van vermaan en troost stelde hij toch den laatsten tijd zeer op prijs. . .

Willem kon reeds duidelijk de kust onderscheiden. Den kartelrand der duinen zag hij toch veel liever nog dan de wonderlijke krijtrotsen van Engeland, of de grootsche berggevaarten van Spanje of Noorwegen.

Wat ook een prachtig gezicht opleverde, was de breede witte strook der branding. Steeds duidelijker kon Willem die zien en als hij door den kijker keek,

zag hij zelfs de vlokken wollig schuim, die wegstoven over de toppen der korte kustgolven.

Toen de „Excelsior” nog maar enkele minuten zeilens van den Nieuwen Waterweg verwijderd was, kwam, wat kapitein en stuurman en loods sinds hun samenspreking niet meer hadden verwacht.

In-eens schoot de wind fel uit, gierend door het touwwerk. Het was een onverwachte aanval; een overrompeling. En gelijk in den oorlog de soldaten, in een hinderlaag gelokt, of op het onverwachtst besprongen, in verwarring geraken en bloot staan aan groote verliezen, zoo ging het ook met de „Excelsior” en haar bemanning. De felle windstoot deed het schip sterk overhellen en toen het zich weer had opgericht, zagen de ontstelde zeelieden, hoe hier en daar de sterke zeilen als spinrag waren verscheurd. En de eerste aanval werd herhaald. Een nog heviger stormvlaag besprong het arme schip, dat, reeds half ontredderd, in-een scheen te krimpen onder dit geweld.

Was deze stormaanval voorzien, dan had men gelegenheid gehad tot mindering der zeilen. Doch niemand was bedacht geweest op het weer losbreken van den storm.

Kapitein Haagdoorn stond naast den loods bij het roer. Was ook hij al even verschrikt geweest, nu was hij weer de oude, de onverschrokken zeeheld, die te midden van het gevaar kalm bleef. Bij hem bevonden zich stuurman De Winter en zijn zoon Willem.

Het was nu waarlijk noodweer. De golven verhieven zich hoog voor en achter het schip, dat dan als in een dal zich bevond, of wierpen het omhoog als een steigerend paard. Doch dit was niet het ergste. Als de woedende zee het schip wegsloeg naar de zandbanken of op de zandige kust, dan was de ondergang ontwijfelbaar zeker. En daartegen nu streed de loods en streed ook kapitein Haagdoorn met al de kracht, die in hem was. Hij mocht het schip niet uit de koers laten slaan. En omdat het nu onmogelijk was, weer de volle zee te bereiken, moest het voorwaarts. De Nieuwe Waterweg moest worden bereikt, hoe moeilijk het ook was, om wind en golven meester te blijven.

Het was een bovenmenselijk werk schier. Willem zag het, hoe zwaar de strijd zijn vader viel. En hij hielp mee, voorzoover hij dit kon. Als een leeuw streed hij aan de zijde van vader en vriend om het behoud van het schip, hetwelk weer het behoud van aller leven zou zijn. . . .

Eindelijk slaakte de kapitein een zucht van verlichting: het schip was binnen de pieren en daardoor buiten gevaar van op de kust geslagen te worden.

„We zijn er,“ — voegde hij den twee naast hem toe. En ze konden het hooren nu en zien, hoe afgemat en vermoeid de man was, dien ze daar even nog om zijn kalmte en om zijn rust hadden bewonderd.

„We zijn er!“ — jubelde het in Willems hart. — „God zij dank, wij zijn het gevaar te boven!“

Doch, wàt was dàt?

Willem hoorde zijn vader een angstkreet uiten; een kreet, die overgenomen werd door zijn vriend. En de mannen op het dek schenen eveneens door een hevigen schrik bevangen. Aller oog staarde vol ontzetting voor zich uit. En toen Willem de richting volgde van dien blik, kwam ook over hem een geweldige aandoening van bange ontzetting. Een golf, zoo geweldig, als hij nog nimmer gezien had, kwam aanrollen tegen het schip in.

„Een grondgolf! Een grondgolf!” — hoorde hij van beneden angstig roepen.

Toen — het was om het uit te schreeuwen van smart — hoorde hij vaders stem nog heel dicht bij hem: „Willem, het is voor het laatst; groet moeder, als je ze ziet. . . .”

De golf kwam nader met schrikkelijk geweld.

Een reuzensiddering doortrilde het schip.

„Houd je vast, Willem! Houd je!” — hoorde hij boven het geloei der golven zijns vaders stem uitklinken.

Toen werd het schip door de ontzettende watermassa, door de gevreesde grondgolf besprongen. Een berg van water stortte er over. En, terwijl het schip geheel onder de zee was bedolven, werd het met een onweerstaanbare kracht opgeheven, weggeslingerd. . . . Een vreeselijke stoot volgde en door de lucht trilde een zieldoordringende angstkreet: „We zitten op de pier. We zijn verloren!”

Willem had doodsangsten doorleefd, toen hij daar onder en door het water met het schip meegesleurd werd. En in het eerst hadden de stemmen rondom hem geen invloed op hem. Hij zag weer de lucht en kon vrij ademhalen. Eerst toen hij een blik om zich heen sloeg en den loods en zijn vader niet meer zag, kwam het besef van de vreeselijke ramp, die het schip getroffen had.

„Vader!” — riep hij. — „Vader!” . . . En nóg eens herhaalde hij zijn roepen. Maar zijn vader hoorde niet. Want daar straks, toen hij Willem had toege- roepen, om zich vast te houden, had hij ook getracht dit te doen. Maar zijn uitgeputte krachten waren niet bestand tegen het geweld van de watergolf en hij was meegevoerd de diepte in. En den loods had hetzelfde lot getroffen. Ook hij was een slachtoffer geworden van de verbolgen zee, als wilde deze zich wreken over diens lichtvaardigheid.

„Vader!” — riep Willem. Dat de „Excelsior” op de pier geslagen zat, was erg. Maar erger, veel erger was het, dat vader weg was. „Vader” . . .

En in troostelooze droefheid liet hij het hoofd in zijn handen zinken en schreide bitter. Dat nu de zee hem ook maar meenam. . . .

Een stem, die zacht klonk van medelijden en innige droefheid, deed hem opzien. Het was Kees, wiens tegenwoordigheid hij eerst niet gemerkt had, die troostte. Het was zijn vriend, die hem opriep tot een nieuwen strijd voor het dierbare leven.

„Maar mijn vader!“ — zei Willem. En het was, of hij zeggen wilde, dat hij zijn vader niet alléén in den dood wilde laten.

„Maar je hebt nog een moeder ook, Willem en zij wacht op je!“ — antwoordde Kees.

Ja, dàt was waar; moeder wachtte op hem. En vader had straks nog een groet meegegeven voor moeder. Dat laatste woord moest hij overbrengen en daarom doen, wat Kees zei.

En toen ging hij met Kees uit den stuurstoel naar de matrozen, die voor een groot deel angstig op het voorschip bijeen schoolden.

Het was net op tijd. Want de „Excelsior“, die dwars op de pier zat, brak in tweeën en het gedeelte van het schip, waar Willem en Kees zich daareven hadden bevonden, verdween in de diepte, enkele matrozen meevoerend. . . .

Het vóorschip rukte heen en weer; de zee sloeg er tegen, alsof ze nog niet tevreden was met den behaalden buit. Gelukkig, het vóorschip bleef zitten en voor een oogenblik waren de arme schipbreukelingen weer gered.

Maar lang zou het niet kunnen duren, of ook dit gedeelte zou door de woedende zee worden weggeslagen en dan was aller ondergang onvermijdelijk.

De voor enkele uren nog zoo opgewekte bemanning van de „Excelsior“ verkeerde in doodsangsten. Wanhopige blikken werden er geworpen naar de kust, of nog geen redding daagde Maar telkens tever-

geefs zagen de arme mannen uit naar de reddingsboot. En meer en meer werd de vrees bij hen tot zekerheid, dat ze sterven moesten, verdrinken in de onmiddellijke nabijheid van het veilige land!

Toch, aan den wal had men het ongeluk wèl gezien. Steeds immers wordt daar de wacht gehouden, om bij het voorkomen van scheepsrampen dadelijk hulp te kunnen verleenen. Maar nù was het schier ondoenlijk voor de helden van de reddingsboot, om de schipbreukelingen op de pier te helpen. Vooreerst stond er de holle zee; maar die was nog te trotseeren. Wat echter te doen, als men bij het stukgeslagen schip kwam? Zou de lichte boot niet te pletter worden geslagen tegen de basaltsteenen van den dam? Het was een heel buitengewone stranding, die omdat het nog nimmer zóó was gebeurd, de redders noopte, om dubbel voorzichtig te zijn.

En op het verongelukte schip zaten dicht bijeen de schipbreukelingen, doornat van de telkens overslaande zeeën. En hun angst nam nog steeds toe, want de woeste zee trachtte ze mee te sleuren en los te rukken van hun steunpunt. Onophoudelijk beukten de golven het uiteengerukte schip, dat geen weerstand meer kon bieden. Af en toe sloeg een plank van de verschansing los, om enkele oogenblikken later door die golven meegedragen te worden. Gelijk een sterke man, die aan handen en voeten gebonden ligt, zich niet verweren kan tegen de aanvallen van veel zwakkeren dan hij en het leven ver-

liezen moet, als nu een houw en dan een trap hem treft — zoo moest het ook gaan met de „Excelsior” straks, over enkele uren, over enkele minuten al wellicht, zou het mooie sterke schip geheel ten onder zijn gegaan met de gansche bemanning. . . .

„'k Zie een boot! Men komt ons helpen!”

Wie dit riep, wisten Willem noch Kees. Maar het gaf ook niet, als het slechts wáár was.

Ja, het wás waar! De kloeke mannen van Hoek van Holland, die helden der zee, konden het niet langer aanzien, dat, in hun onmiddellijke nabijheid, menschen duizend dooden moesten sterven. Ze wilden althans één poging tot redding gewaagd hebben.

En na zagen de mannen van de „Excelsior”, hoe er een reuzenkamp gestreden werd om hun behoud. De lichte reddingsboot werd door de hooge zeeën heen en weer geslingerd en verdween vaak tusschen de golven. Dan trilde er een angstkreet door de lucht: zou de boot zijn omgeslagen en daardoor de redding onmogelijk worden? Gelukkig, daar verscheen ze weer op den top van een zee! Ze vorderden, de redders. Als het alles goed ging, zouden ze nog gered kunnen worden. . . .

En altijd door dreigde de zee het wrak geheel te verslinden. Stuk na stuk verdween. De krachten der mannen, die telkens door de golven werden aangevallen, verminderden. Neen, lang zou het niet meer kunnen duren.

De reddingsboot was nu dichtbij, maar durfde uit vrees voor de steenen, niet méér naderen. Men trachtte touwen toe te werpen, maar de stormwind sloeg ze terug, zoodat ze naast het wrak in de kokende zee vielen. Een paar malen kwam de reddingslijn op het dek, doch vóór een der verkleumde en afgematte mannen ze had kunnen grijpen, had een golf ze reeds weer weggespoeld.

Op de reddingsboot werd raad gehouden: zóó ging het niet; hoe ongelukkig toch, dat de reddingsmiddelen zooveel te wenschen overlieten! En hoe zwaar het ook viel — men moest terug naar den wal, om meer en beter hulp te krijgen. De arme kerels ginds zouden denken, dat men ze in den steek liet. Er was echter niets aan te doen. . . .

De mannen op de „Excelsior”, die zoo hoopten om gered te worden, zagen eensklaps, dat de reddingsboot het roer afwendde. Wat? Liet men ze aan hun lot over? Enkelen begonnen te vloeken en stieten verwenschingen uit. Anderen baden die van de reddingsboot, om toch te blijven, om het nog éénmaal te beproeven.

„We komen terug!” — schreeuwde men van de reddingsboot. — „Dadelijk!”

En toen — o, het was inderdaad voor de mannen van de „Excelsior” om er wanhopig van te worden! — werd met iederen golfslag de afstand tusschen hen en de redders steeds grooter. . . .

Plotseling! Boven het bulderen van de zee en het

gieren van den wind klonk weer een angstkreet uit. Want een zeer zware zee gelijk de grondgolf, die de oorzaak was geworden van de ramp, kwam aanrollen in de richting van het wrak! En er was geen ontwijken, geen ontkomen mogelijk. Als die golf het wrakke overblijfsel van de „Excelsior" trof, zou de ondergang van schip en bemanning voltooid zijn!

Willem en Kees hadden geen tijd meer, om elkaar, al was het ook maar één woord, toe te spreken. Trouwens, het geraas van de aansnellende zee zou ieder woord onverstaaanbaar hebben gemaakt. Slechts een handdruk wisselden ze. Ze voelden, dat het de laatste kon zijn. En Kees wees naar boven, waar woest de wolken voortjoegen langs het zwerk. Hij wees naar Boven, want boven lucht en wolken woonde immers Hij, die Kees in deze oogenblikken van stervensgevaar moed gaf en kracht en berusting.

Dáár was de gevreesde golf! En in minder dan een oogenblik was het gedaan!

De vreeselijke watermassa hief het wrak met reuzenkracht op van den dam en slingerde het toen in de diepte.

Gedáán!

En de menschen, die met het wrak meegesleurd werden? En Willem en Kees?

De mannen in de reddingsboot, die reeds een heel eind verwijderd waren, zagen uit de verte, hoe die hooge zee de ramp voltooide.

„Terug mannen!“ — riep de schipper. — „We moeten zien, wat er nog te redden valt!“

Na een geweldige krachtsinspanning der dappere zeelieden bereikte de boot de plaats, waar het wrak gezonken was. De golven speelden er een woest spel met enkele overblijfselen van het trotsche schip, met het hier en daar rondrijvende wrak-hout. Maar nergens zagen de redders een menschelijk lichaam.

Eensklaps zag de schipper in het dal, tusschen twee hooge golven iets drijven. Met een krachtige beweging van het roer stuurde hij zijn boot in die richting. Ja, nu zagen allen het: daar was een mensch, die voor zijn leven streed. Zie, hij had hen ook gezien; hij hief zijn arm uit het water op, om ze te wenken.

„Wij komen!“ — riepen de redders, al begrepen ze wel, dat die drenkeling hen niet hooren kon. — „Houd het nog maar één oogeblikje uit!“

Het viel uiterst moeilijk, om tegen de woeste zee in en heen-en-weer geslingerd door de golven de boot in de nabijheid van den man in het water te brengen, zonder het levensgevaar voor dezen te vergrooten. Maar de schipper, uitstekend zeeman als hij was, wist het toch zoover te brengen, dat zijn mannen den drenkeling konden grijpen.

Even vóór dit oogeblik hadden de mannen in de reddingsboot een ontdekking gedaan: die man daar in het water was niet alleen. Over een zware plank lag het lichaam gebogen van nóg een schipbreuke-

ling. Die was òf reeds dood òf bewusteloos, want weerloos lag hij over de plank. En de andere, die leefde, zorgde met inspanning van al zijn krachten er voor, dat de plank niet kantelde.

De mannen in de reddingsboot, die diep ontroerd werden bij het aanschouwen van deze daad van heldenmoed, mochten zich evenwel door hun gevoel niet laten overweldigen. Wèrken moesten ze, rèdden!

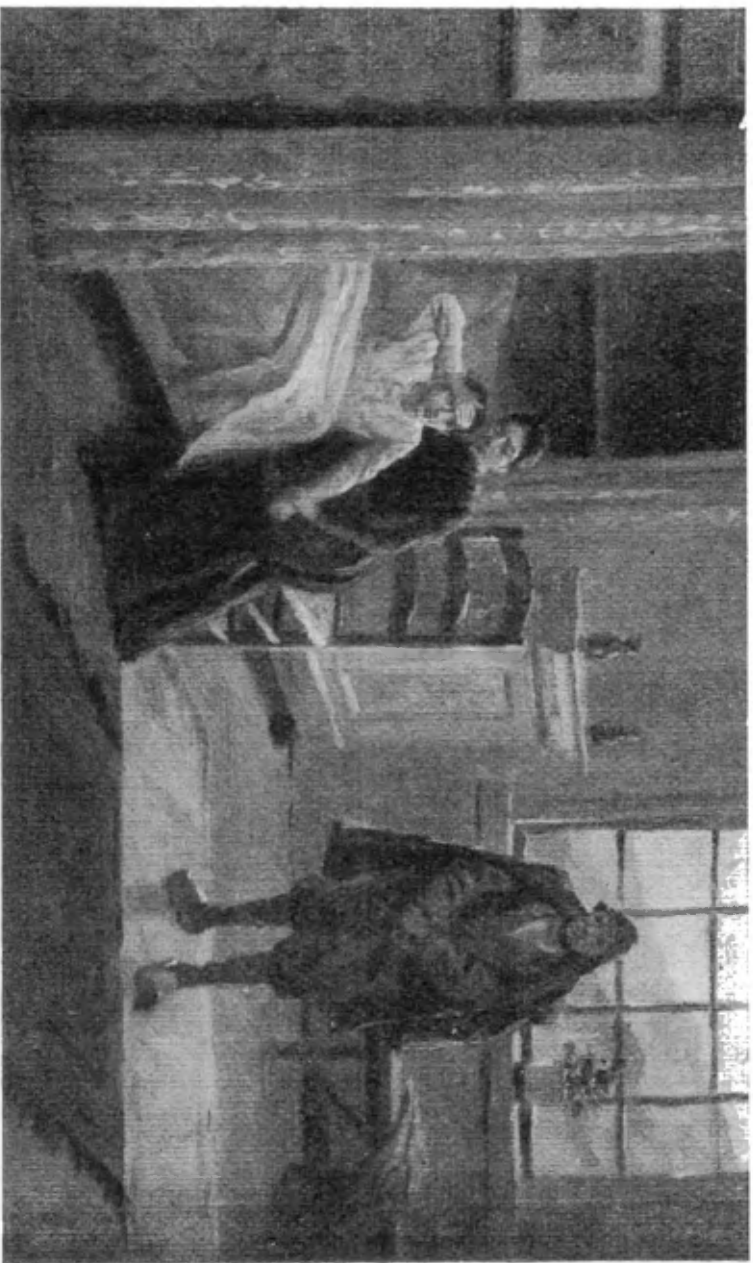
„Hèm eerst!” — wees de zwemmer op den oogenschijnlijk levenloozen schipbreukeling.

Twee, drie paar handen strekten zich uit, om dezen uit het water te beuren.

En heel voorzichtig legden ze hem toen op den bodem der boot, hem dekkend met warme kleeden.

Deze redding had noodzakelijkerwijs eenig opont-houd gegeven. Maar de nog in zee liggende had immers zèlf gewenscht, dat men hem niet het eerst zou helpen. Toen de redders nu hèm wilden optrekken, was de boot enkele meters afgedreven. Snel moest er nu gewerkt worden, om dien afstand te verkleinen. En ze wèrkten de mannen van de reddingsboot; als leeuwen streden ze tegen die wilde, woeste zee.

Maar toen . . . o, de helden van de reddingsboot, die vaak den dood onder de oogen hadden gezien, stieten een schreeuw uit van angst: de man in het water had de plank losgelaten en trachtte zwemmend dichterbij de boot te komen . . . dààr kwam

Moeder Haagdoorn zat vóór het ziekbed van haar jongen. — Daar trad de schipper binnen. (Blz. 146).

een golf, die eerst de plank hoog ophief en daarna neerplofte en die zware, neervallende plank trof den zwemmer, sloeg hem bewusteloos en toen trok de zegevierende zee hem neer in de diepte

Nog geruimen tijd bleef de reddingsboot op dezelfde hoogte, of het ook mogelijk ware nog iemand der bemanning te redden.

Maar met alléén den bewusteloozen jongen man op den bodem der boot aanvaardden de redders eindelijk den terugtocht. Van geheel de bemanning was hij de éénige, die ze hadden kunnen vinden

XV.

**. . . . Verworden tot den dood,
Heeft Hij het schaapje opgebeurd,
Gedragen in zijn schoot.
Die Herder steunt, geneest, verbindt
't Verloor'ne dat hij vindt**

Stil was het, hoorbaar stil in de woning van den schipper der reddingsboot.

En in de kamer, waar in de hooge bedstede een zieke lag, liep men heel zachtkens heen en weer, om hem in zijn slaap niet te storen.

Vóór de bedstede zat moeder Haagdoorn. Want het was Willem, háár Willem, die alléén overge-

bleven was van de geheele bemanning van de „Excelsior”. Hij was het, dien de redders bewusteloos uit het water hadden gehaald. . . .

Ze brachten hem aan wal en spoedig was de dokter er, die rust aanbeval. Rust zou den jongen man spoedig weer op de been brengen. Maar het was nu al de vijfde dag en nog was Willem de gevolgen van het vreeselijk gebeuren niet te boven.

Moeder Haagdoorn was, zoodra ze van de ramp tijding gekregen had, naar Hoek van Holland gesneld.

O, wát een ontzettende gewaarwording voor de vrouw, toen ze daar de zekerheid kreeg, dat haar man was gebleven. Het leed der zeemansweduwe, die haar man niet de oogen dicht drukken mocht, was groot. . . .

Toen ze bij Willems bed gebracht werd en hem daar stil en bleek zag liggen, werd de aandoening haar te machtig. En luid weenend zonk ze in-een en riep ze haar jongen met de liefste namen, die ze had. . . .

Moeder Haagdoorn zat vóór het ziekbed van haar jongen; ze waakte als zoovele jaren geleden in dien Kerstnacht bij hem, dien ze zoo innig liefhad. Ze lette op de minste beweging; niets ontging haar.

Daar werd zachtjes de kamerdeur geopend en binnen trad de schipper.

Moeder Haagdoorn keek hem vragend aan. Of ze haar man gevonden hadden, beduidde die blik.

De schipper schudde van neen. En toen, om haar af te leiden, ging hij fluisterend met haar spreken over haar zoon, die zoo wonderbaar was gered. Nòg eens, als reeds zoo vele keeren, vertelde hij haar, hoe Willem daar dreef en stellig mede verongelukt zou zijn, als niet die andere jonge man hem tegen de woeste golven had beschermd.

„Het was stellig een vriend van uw zoon,“ — zei de schipper op gedempten toon.

Moeder Haagdoorn knikte. Ze begreep het: het moest Kees de Winter geweest zijn. Wie anders dan hij had zóó kunnen handelen?

Toen enkele minuten later de schipper de kamer weer verliet, bleef moeder Haagdoorn alleen met haar gedachten. En o, die waren zoo vele en van zoo velerlei aard!

„Moeder“

Zacht werd dat woord gesproken, fluisterend schier; maar het werd gehoord. Zelfs uit de diepste gepeinzen zou dit fluisterwoord moeder Haagdoorn hebben opgewekt.

„Moeder“

Het was Willem, die ontwaakt was uit zijn diepen slaap en nu, nog wel zwak maar toch met volle bewustzijn, zijn moeder tot zich riep.

En deze boog zich over den haar weergegeven zoon en kustte hem.

„Willem, mijn jongen“

Willem was nog zeer zwak, en iedere opwinding

moest worden vermeden, beval de dokter, die juist het vertrek binnentrad.

Maar toen de dokter vertrokken was, zag moeder Haagdoorn het aan haar jongen, dat hij haar wat te vragen had. Hij wenkte, dat moeder dicht bij hem komen zou. En toen, met het hoofd aan haar borst, vroeg hij:

„Moeder, waar is Kees? Ik moet Kees spreken.”

Moeder Haagdoorn wist niet, wat te antwoorden. Ze kon het hem immers niet zeggen, dat zijn redder het leven gelaten had. Die opwindning zou zijn dood kunnen worden.

Doch Willem drong aan:

„Zeg me, toe, zeg me, waar Kees is.”

Toen moeder Haagdoorn zwijgen bleef, scheen hij ineens te begrijpen. En in luid snikken barstte hij los:

„O, Kees, mijn vriend Kees, mijn redder! Moeder, zeg het mij maar: is hij verdronken?”

De arme vrouw kon niets anders doen dan bevestigend het hoofd buigen. Ze zag daardoor niet, hoe plotseling een akelig wit Willems gelaat overtrok. Toen ze opkeek, lag Willem buiten kennis. De schok was te heftig geweest.

.

Een week later spoelde er een lijk aan het strand. Het was dat van een nog jongen man. Een zware wond was er aan zijn voorhoofd te zien. Het was het lijk van Kees de Winter.

Willem en moeder Haagdoorn, die in het kustdorp gebleven waren — de eerste om geheel te herstellen, de laatste om te wachten op het bericht, dat haar man gevonden was — gingen mee achter de baar, die stuurman De Winter naar zijn laatste rustplaats droeg.

Wàt was die gang voor Willem inzonderheid zwaar! Want die daar heengedragen werd, was zijn vriend geweest, zijn leermeester, zijn levensredder.

Echte trouwe vriendschap had Kees gedreven, om met terzijdestelling van eigen behoud, hèm voor den vreeselijken dood door verdrinking te beschermen.

En Willem doorleefde weer dat bange oogenblik, toen de golf het wrak ophief en wegslingerde. Als wezenloos was hij toen; er was in hem heel geen besef, dat hij zijn leven nog verdedigen kòn, althans verdedigen mòest. Hij liet zich drijven; straks zou hij zinken. Welnu, wàt zou dat?

„Zwem Willem, zwem!“ — had dicht-bij Kees hem toegeroepen. — „Denk aan je huis, aan je moeder!“

En toen hem de kracht ging ontzinken, had Kees hem bóven gehouden, hem voortgeduwd. Wat er verder was gebeurd, wist hij niet. Maar hij kon het begrijpen: bewusteloos geworden, Kees had een der drijvende planken van het stukgeslagen wrak kunnen bereiken — en zóó was hij gered!

En nu lag op die baar, levenloos, zijn vriend, zijn redder. Straks zou het graf zich boven hem sluiten.

Kees was voor hèm in den dood gegaan. . . .

Den avond van den dag, dat Kees begraven werd, werd het lijk van kapitein Haagdoorn gevonden. En weer na een paar dagen liepen moeder en Willem mee in den treurigen stoet naar het kerkhof.

„Wat al een ellende hier in dit leven! Blijde dagen zijn er zoo weinige. Droefheid en leed vormen het grootste deel van 's menschen bestaan. Gelukkig wie tot hulpe heeft Jacobs God. Ellende deert hem dan niet. Het leed brengt hem dan nader tot den Vader. Totdat ook voor hem de ure komt van scheiden en hij in de eeuwige rust mag ingaan, om altijd bij den Heere te zijn in den Hemel, waar geen tranen zijn en geen onrust is en geen leed. . . .”

Zoo sprak de predikant aan het graf.

En moeder Haagdoorn, de beproefde vrouw, zei het hem na: „Het leven is lijden; maar nà dit leven komt het verblijden voor ieder, die hier den Heere oprecht heeft liefgehad.”

Willem geloofde, dat die predikant waarheid sprak. Ja, hij voelde, dat Jezus te mogen kennen als Zaligmaker den éénigen, den waren Vrede geeft. Maar h ij miste dien Vrede, Hij haakte er naar, maar kon hem niet vinden.

Doch gedurende den terugtocht werd het licht voor hem.

„Zie,” — zoo was het, alsof er een stem tot hem sprak, — „Kees offerde zich-zelf op, om u te redden. Aan z i j n dood hebt gij het leven te danken. Zóó is het nu ook met dat andere, dat heerlijke Leven,

met dien Vrede, waarnaar ge verlangt. Uit u-zelf en door u-zelf kunt ge het niet krijgen. Maar Christus heeft het voor u verworven. Aan het Kruis. Gedurende geheel Zijn leven. Zie op naar Golgotha! Door Hem, door Hem alléén hebt gij vrede! Christus stierf voor u. Maar Hij leeft en gij zult met Hem leven!"

Het was geen aardsche stem, die zoo sprak. En niemand anders dan Willem hoorde die woorden.

Maar hij gelóófde!

Hij stond zich-zelf niet meer in den weg.

Hij gaf zich over aan Jezus, den Vriend van zondaren.

En het moede, verdwaalde schaapje, dat door den Goeden Herder gekend was en opgezocht en teruggebracht, liet zich nu dragen door Hem, dien veiligen Leidsman. Veilig wist het zich in Jezus' armen.

.

Zóó werd de terugtocht van het sombere doodengraf voor Willem Haagdoorn de aanvang van een nieuw en onbekend heerlijk Leven!